

\$3.00

ב"ה

לוּח יוּמֵי הַלְכָה לַמַּעֲשֵׂה

עם פרטי ההלכות והמנהגים
לחודש תשרי ה'תשפ"א

חלק ראשון

מיום רביעי, כ' אלול תש"פ
עד יום ראשון ערב יום כיפור תשפ"א

יו"ל על ידי

בד"צ דק"ק קראון הייטס
כאן צוה ה' את הברכה

ב"ה

WISHING YOU A HAPPY & HEALTHY NEW YEAR

 StayHome.store

מוקדש לזכות

משפחת **שקד** ומשפחת **פוברסקי** שיחיו
לבריאות הנכונה ונחת יהודי חסידי מכל
יוצאי חלציהם ומתוך הרחבה

לזכות

ר' **צבי מרדכי** בן שרה
וזוגתו מרת **שלומית** בת שושנה

ובניהם ובנותיהם וכו'

שיחיו **גודמאן**

לזכות **לוי יצחק** בן **רייזל**

לרפואה שלמה

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת ר' **צבי הירש**
בהרה"ח ר' **בן ציון** ז"ל **שפריצער**
נלב"ע ז"ך אלול ה'תש"מ
ת.נ.צ.ב.ה.

ע"י ר' **שמואל** ומשפחתו שיחיו **שפריצער**

לזכות

הרה"ת **שניאור זלמן**
וזוגתו מרת **שמחה רבקה** שיחיו
וילדיהם: **אסתר ברכה, איטא העניא,**
אברהם משה, חי' בתי', חנה וריבה דינה
שיחיו

כאשר תעבירו את ימים המיוחדים האלו, בוודאי תהנו מתוכנו העשיר והנהדר של הלוח היומי, שמנחה אתכם בכל ההלכות הנצרכות - שלב אחרי שלב - לפי סדר היום.

נא הביעו את הוקרתכם למאות שעות העבודה שהושקעו שהשקיעו המפיקים, הכותבים, העורכים, מתרגמים, מעצבים והמפיצים, והרימו תרומה להשתתפות בהוצאות הרבות, באמצעות האתר www.daytodayguide.com

באתר ניתן לקבל פרטים גם על מבצע המנויים ללוח היומי לשנת תשפ"א

לתמיכה ברבני השכונה בקרו באתר www.crownheightsconnect.com

האתר הוקם על ידי ידידי הבד"צ

כמו כן ניתן ליצור קשר בטלפון: 347-465-7703

לוח יומי

עם פרטי ההלכות והמנהגים
לחודש תשרי ה'תשפ"א

חלק ראשון

מיום רביעי כ' אלול תש"פ

עד יום א' ערב יום כיפור תשפ"א

נערך על־פי שיעורים שנמסרו

מהמרא־דאתרא וחבר הבד"צ

הרב יוסף ישעי' ברוין שליט"א

בשיחת יום ב' דר"ה תשנ"ב נאמר: "יש לעורר ע"ד לימוד ההלכות הצריכות לימים אלו, שבהם ישנם כמה וכמה שינויים בתפילה וכמה מנהגים וכו' – שילמדו הלכות אלו בשו"ע, או כפי שמצינו לאחרונה, שמדפיסים בלוחות השנה כמה וכמה הלכות השייכות לאותו הזמן, הלכות הצריכות, שתועלת מיוחדת בזה בפרט לאלו שאין להם ספרים מאיזו סיבה שתהי', או שיש להם ואינם יודעים היכן לחפש וכיו"ב, שע"י העיון בלוחות אלו – ע"ד לוח כולל חב"ד (ובב' האופנים או כפי שהוא תלוי על הקיר, או בתור ספר קטן) שמלוקטים בו המנהגים וההלכות הצריכות – מוצאים בנקל את ההלכות האמורות. ולכן דבר נכון ביותר הוא שכאו"א יעיין בלוחות הנ"ל, באופן שכל ההלכות דימים אלו יחקקו בזכרונו, מפני שלפעמים כשמתעוררת שאלה בזה נמצאים במעמד ומצב שאסור להפסיק ולשאול, או שאין את מי לשאול, ויתירה מזו – לפעמים אינו יודע כלל שצריך לשאול".

מקורות להמובא בפנים ניתן למצוא בשולחן ערוך אדה"ז. מטה אפרים. קיצור שולחן ערוך. ספר המנהגים-חב"ד. לוח כולל חב"ד. שיחות מאמרים ואגרות קודש. **ועוד ועוד.**

* * *

כרגיל בכגון דא, נדפסו כמה תזכורות מענייני "הלכתא למשיחא"¹, מתוך ציפיה ותשוקה לגאולה האמיתית והשלימה תיכף ומיד ממש²,

1) במדור "הלכתא למשיחא" נזכרו לפעמים גם דיני טומאה וטהרה, והוא ע"פ המבואר בתניא (אגה"ק סכ"ו – קמג, א) שלימות המשיח יצטרכו לידע הלכות טומאה וטהרה. (ומצות בטלות לעת"ל – היינו בתח"מ דוקא. ואכ"מ). וכ"מ מזה שהובאו הלכות אלו ברמב"ם ביד החזקה, דאל"ה מאי דהוה הוה (וכפי שהוכיחו עד"ז בכ"מ – ראה לדוגמא שו"ת הרי בשמים ח"ג סע"ה. ולהעיר, שמש"ה"ק שם בדין תק"ש בכ"מ שיי"ב ב"ד שהביאו הרמב"ם – יש ליישב ע"פ שיחת ליל ג' דחה"ס תשמ"ח). ולהעיר גם מצורת הבית להתו"ט (יחזקאל מב, כ) בטעם התרחבות גבולי הר הבית לעת"ל. וזכר לדבר, מארז"ל (פסחים נ, א) שדיני נגעים ואהלות יקרין בעוה"ז, וקפוין – היינו קלים להבנה (חדא"ג מהרש"א שם. בניהו שם) – לעוה"ב. (אבל ראה מה שפ"י במאירי שם. וראה גם הגהות יעב"ץ ומלא הרועים שם). ועפ"ז, קיום היעוד "את רוח הטומאה אעביר וגו'" (בשלימות עכ"פ) הוא בתקופה שני' דימוה"מ, בתח"מ, וכמובן מכ"מ. וראה גם לקו"ש ח"א ע' 221. סה"מ מלוקט ח"ב ע' רפ. סה"ש תנש"א ח"ב ע' 576 ובהערות 9–108. ועוד. ולהעיר מאג"ק ח"ז ע' שנו. ואכ"מ בזה. (ומש"כ בלקו"ש חכ"ה ע' 263 שלא יצטרכו ללמוד גם הל' שבת – בפשטות קאי בתקופה שני' דוקא. אבל, לפ"ז צ"ע הכוונה בהע' 51 שם, שכפה"נ ר"ל שהל' שבת ונדה לא נז' בתניא שם. ועצ"ב החילוק). כן להעיר מדין נט"י בזה"ז בכדי שיהיו רגילים לאכול בטהרה לעת"ל (שו"ע אדה"ז סי' קנח ס"א). וראה גם ב"ח יו"ד סוסי' קפג – לענין נדה אחרי שיבנה המקדש. (אבל באג"ק ח"ג ע' קנג שגם בתקופה ראשונה דימוה"מ ל"ש טומאת נדה, משא"כ שאר טומאות. וראה גם לקו"ש ח"ד ע' 27 הע' 59. ויל). וראה זה פלא, בס' שערי ג'ע (אורח צדיקים דרך ז) שבסוף אלף הששי יתנוצץ אור תוס"ש ויעביר רוה"ט ויהיו קצת מצות בטלות כגון פרשיות טומאה וטהרה וכו'. [והנה, בתניא שם (קמה, ב) שהנגלות יהיו גלויים וידועים לכל איש ישראל בידעיה בתחלה בלי שכחה וא"צ לעסוק בהם. ומשמעות הדברים, שצ"ל הלימוד בהם תחילה, פ"א עכ"פ, אבל א"צ עסק. וכן פ' בלקוטי ביאורים (קארף). וכ"מ גם בסה"ש תנש"א (שם). וכן לעיל שם ע' 575, שהדגיש תיבת "לעסוק".] וכ"ה להדיא בר"ד משיחת ש"פ צו תשמ"ח. וראה גם ר"ד אחר"ק תשמ"ח).

אמנם, בהמשך הענין, ש"גם אפשר וקרוב הדבר שידעו מפנימיות התורה כל גופי התורה הנגלית כמו אברהם אבינו ע"ה ולכן א"צ לעסוק בהם כלל". (ורק ערב רב שלא יזכו למטעם מאילנא דחיי שהוא פנימיות התורה צריכים לעסוק במשנה להתיש כח הס"א הדבוק בהם). ור"ל, שלפי בי' זה, ת"ח א"צ כלל ללמוד הנגלות לעת"ל, והיינו גם ללא התעסקות. (עיי"ש בסה"ש בהערה 89. לקוטי ביאורים שם. וראה בשער האמונה פנ"ו בארוכה. וצע"ק שבכ"מ מבואר להדיא ע"ד לימוד הנגלה לעת"ל – ראה לקו"ש חט"ז ע' 39 בשוה"ג להע' 45. ר"ד משיחת יום שמח"ת תשמ"ח. כ"ח חשוון תשנ"ב. וכ"ה בכמה מאמרי דא"ח – ד"ה והמשכילים זיהירו תש"כ. הבאים ישרש תשל"ח. השמים כסאי תשמ"ח. ואולי הדיוק בתניא שם רק **גופי** התורה הנגלית" (וכמ"ש לפני בתניא שם, ש"הי' גם **עיקר** עסק התורה ג"כ בפנימיות המצות וטעמיהם הנסתרים". ועד"ז הוא בכ"מ (ראה גם סה"ש תש"ד ס"ע 107 ואילך. סד"ה והי' ביום ההוא תשכ"ב. ועוד). ולהעיר מהמבואר בכ"מ (ראה דרך חיים סח, ד. חיים אדם לברך תרל"ח פכ"ג. סה"מ מלוקט ח"ה ע' עדר) במעלת לימוד הנפלאות דתורה מתוך גליא דתורה, בבחי' "ותלמודו בידו"), משא"כ הפרטים המסתעפים, וכן שקו"ט ופולפולא דאורייתא, לאפשא לה בנגלה דתורה (ראה לקו"ש חכ"ז ע' 240. ולהעיר מד"ה הנה ישכיל עבדי תשל"ב בתחילתו. ולהעיר גם מסה"ש תשנ"ז ע' 357. וצ"ע בסה"ש תשנ"ב ס"ע 27 (ואילך), ששקו"ט בתושבע"פ יבטל לעת"ל. ובפשטות י"ל, שהכוונה שם לעמל וגייעה ("במחשכים הושיבני") לברר ההלכה, שזה ל"ש לעת"ל – ראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי דרושים לפסח (ע' קד). ואולי קאי בתקופה שני' דוקא. ועד"ה הנת' בסה"ש שם ע' 510 – ראה בכ"ז קובץ העו"ב לך וחי"ש תשע"ה. ועצ"ע, שבשער האמונה שם מפורש שמישיח לא ישפיע נגלה. וצ"ע. וראה גם שיחת אחש"פ תשמ"ו. ולהעיר משיחת ליל ח"י אלול תשמ"ב).

ועוד כתב באו"א בתניא שם (לפנ"ז), ש"למעשה יהיו צריכים [ערב רב] לפרטי הלכות איסור וטומאה **יותר מישראל** שלא יארע להם פסול וטומאה ואיסור כי לא יאונה כו". ולכאן לפי בי' זה, עדיין צריכים לפרטי ההלכות, אבל לא כמו בערב רב. וילע"ע].

2) ובס' שערים מצויינים בהלכה עמ"ס זבחים ש"י ז"ע (מכת"י אמור"ר, ובתוספת נופך מאחמו"ר הרה"ג הרמ"ש שליט"א) בפתחה, האריך מאד בגודל החיוב ללמוד דיני הקרבנות הנהוגים לעת"ל. ובתוך הדברים הביא פרפרת נאה מס' אמרות טהורות (תהלים קיט, קסו) על מארז"ל (שבת לא, ב) שבשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו וכו' צפית לישועה פלפלת בחכמה

שאז אפשר יהיה לקיימן כפשוטן להלכה למעשה מיוסד על הוראות כ"ק אד"ש בריבוי שיחות, ומהן:

"מדובר כמ"פ לאחרונה, אז לויט אלע סימנים שטייען מיר היינט אויף דעם שוועל פון דער גאולה, ווען "הנה זה (משיח) בא", ותיכף ומיד רגע לאח"ז – כבר בא. דערפון איז אויך מובן בנוגע צו דער עבודה פון אידן וואס פאדערט זיך. . אז א אידן'ס אויפפירונג אין אלע ענינים אין זיין טאג טעגלעכן לעבן אויך בזמן הזה תיכף ומיד פאר דער גאולה – איז מעין ובדוגמת דעם לעבן און הנהגה פון אידן בימות המשיח ממש. [וואס דאס איז אויך די **הדגשה המיוחדת בתקופה האחרונה בהנוגע דעם לימוד פון "הלכתא למשיחא", די הלכות וואס זיינען נוגע צו דעם לעבן פון אידן בזמן הגאולה**]."³

"מוסיפים גם בהתשוקה והגעגועים להגאולה. . שענין זה נעשה גם ע"י ההוספה בלימוד התורה בעניני הגאולה וביהמ"ק, אשר, הלימוד בענינים אלו ממחר ומזרז עוד יותר קיומם בפועל ממש, כך, שמהלימוד יוצאים תיכף ומיד לפגוש את משיח צדקנו, ואומרים לו שזה-עתה סיימו ללמוד כמה הלכות הקשורות עם ביאתו! נוסף לכך שכיון ש"אחכה לו בכל יום שיבוא", נכללים ב"הלכות הצריכות להן" [לנשים] בכל יום כו"כ דינים דהלכות קרבנות וכיו"ב".⁴

"דער אויבערשטער בעט זיך ביי אידן אז זיי זאלן זיך עוסק זיין ב"סדר קרבנות" . . ובכלל זיך עוסק זיין בתורת עולה כו' (וואס דורכדעם איז כאילו הקריב כו') – און דאס וועט ברענגען דעם הקריב עולה וכו' **כפשוטו** – המלך המשיח כו' בונה המקדש כו' וחוזרין כו' מקריבין קרבנות כו' ככל מצותה האמורה בתורה במהרה בימינו ממש, וכנ"ל – ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו כו' כמצות רצונך"⁵.

הערה כללית: הזמנים⁶ שנכתבו כאן הם לשכונת קראון הייטס. כיון שאי אפשר לצמצם, וישנם כמה גורמים היכולים להשפיע על הדיוק בזה, לפיכך ראוי להקדים [או לאחר, לפי הענין] את הזמן במידת-מה – ולא לחכות לרגע האחרון.

תודתנו נתונה מקרב ולב עמוק לבית דפוס Print House בראשות הרה"ח ר' שלום דובער שי' ובנו הרה"ח ר' יוסף יצחק שי' ליינן והרה"ח ר' זאב מאיר שי' קדנר, וכל הצוות שלהם שיחיו, איש איש על שמו, על המסירות והתמיכה שלהם במשך כל השנים להבד"צ דשכונתנו, יברכם ה' ויצליחם בכל מידי דמיטב בגו"ר, ובכתיבה וחתומה טובה לשנה טובה ומתוקה בעל המצטרך.

כו', וצ"ב מה ענין זל"ז. וגם למה לא אמר "פלפלת בתורה". אלא דשניהם ענין אחד, שאם ישיב שציפה לישועה, ישאלו אותו "פלפלת בחכמה", דחכמה זה סדר קדשים (כמבואר בשבת שם), דהיינו אם למד סדר קדשים, שהמצפה לישועה מפלפל בסדר קדשים, כי זולת זה על כרחך לא ציפה לישועה, דהא בהא תליא, והמצפה לישועה מפלפל בחכמה.

(3) שיחת שמח"ת תשנ"ב – סה"ש תשנ"ב ע' 39. – חלק מההדגשות אינן במקור.

(4) משיחה לנשי ובנות חב"ד, ספר השיחות ה'תש"נ כרך ב ע' 485.

(5) לקוטי שיחות חלק יח ע' 341.

(6) נתבאר בכינוס תורה חוה"פ פסח תשע"ח ב-770.

חודש אלול

בשיחת ש"פ ראה תשמ"ח⁷ נאמר: כאן המקום לעורר ולזרז גם אודות ענינים מיוחדים של מעשה בפועל (נוסף על כל האמור לעיל) השייכים לחודש אלול:

א. להשתדל לברך (ולהתברך) איש את רעהו ואשה את רעותה (וכן הטף, ילד לחבירו, וילדה לחברתה), לכאו"א בפרטיות ולכלל ישראל, בברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה, הן בע"פ, פנים אל פנים, והן בכתב, כמובא באחרונים ש"נוהגים כשכותב אדם לחבירו אגרת שלומים מן ר"ח אלול עד יוה"כ רומז לו... שהוא מעתיר עליו שיזכה בימי הדין הבאים לטובה להיות נכתב ונחתם בספר חיים טובים", אשר, ברכתו של איש ישראל, ובפרט בעת רצון, חודש הרחמים, כשהמלך בשדה כו' ומראה פנים שוחקות לכולם, וממלא בקשותיהם כו' – מוסיפה בברכתו של הקב"ה למלא משאלותיהם של כאו"א מישראל, בכל המצטרך להם, בגשמיות וברוחניות גם יחד.

ב. איתא באחרונים "יש אנשי מעשה נוהגין שבחודש הזה מפשפשים בדקדוקי מצוה להיות בודק ובוחן תפילין ומזוזות שלהם, וכל אשר ימצא שם בדק משאר מצוות, והוא מנהג טוב" – שעל ידי זה יתוסף בברכת ה' בכלל, ובפרט בברכת כתיבה וחתימה טובה, לשנה טובה ומתוקה.

וכדאי ונכון ביותר שכל אחד ואחד ישתדל לפרסם זה (נוסף על הקיום בעצמו) בכל מקום שידו מגעת, בכל מקום ומקום, לכל אחינו בני"י – שליט"א.

יום רביעי, כ' אלול

הלכתא למשיחא: בעשרים באלול, זמן עצי הכהנים והעם לבני עדין בן יהודה. בני עדין בן יהודה הן הן בני דוד בן יהודה דברי ר"י, ר"מ אומר הן הן בני יואב בן צרוי⁸.

יום חמישי, כ"א אלול

שמונים שנה לחנוכת בית הכנסת ובית המדרש המרכזי דליובאוויטש שבליובאוויטש ("770"), בשנת ה'ש"ת⁹.

יום ועש"ק פרשת נצבים – וילך, כ"ב אלול

אע"פ שאדם שומע כל התורה כולה כל שבת בצבור חייב לקרות לעצמו בכל שבוע ושבוע פרשת אותו השבוע שנים מקרא ואחד

(7) סה"ש תשמ"ח ע' 610.

(8) נתבאר בלקו"ש ח"ד ע' 1104 ואילך. ח"ט ע' 86 ואילך. ושם בהערה 16, ע"ד המעלה בנדבת עצים בעשרים באלול על עשרים באב.

(9) וראה מאמר ד"ה על שלשה דברים תשי"ד [נדפס בסה"מ מלוקט ח"ד ע' שפג], והוא ביאור על ד"ה זה שאמר כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ג"ע בחנוכת בית הכנסת הנ"ל. וראה שיחת ר"ח סיון תשי"י (בקשר עם תשלום המשכנתא ("מארגענדיש") על רכישת בית רבינו), בביאור מה שאמר כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ ג"ע כשנכנס כ"ק מו"ח אדמו"ר לביתו בפעם הראשונה (יום ראשון, י"ט אלול ה'ש"ת).

תרגום. ונוהגין מטעם הידוע לגמור כל הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום ערב שבת אחר חצות. [ומצוה מן המובחר שישלים אותה קודם שיאכל בשבת שחרית, ועדיף לפני שחרית]. העברת הסדרה שמו"ת - פ' נצבים - וילך¹⁰.

הדלקת נרות בשעה 6:52 (18 דקות לפני השקיעה).

ש"ק פרשת נצבים - וילך, "שבת סליחות"¹¹, "כ"ג אלול

יארצייט "זקני הרה"ג הרה"ח וכו' ר' מאיר שלמה הלוי ינובסקי (מהיושבים אצל אדמו"ר מהר"ש ורבה של ניקאלאייעב)¹².

בשיחת חג הפסח תרצ"ד נאמר: "מיט יעדן טאג איז מען געהנטער געווארען צו שבת סליחות. די חסידות פון שבת סליחות האט מען געהערט גאר מיט אן אנדער כוונת הלב. די שבת'דיקע נאכט פון ערב סליחות האט מען עפ"י רוב ווייניקער געשלאפען עס האט געהויבן פון בעט, מען האט ניט געהאט קיין רוה, און אין מקוה פלעגט מען גיין נאך איידער עס איז טאג געווארען.

קומענדיג אין מקוה האט מען שוין געטראפען א היבשען עולם, אלע איילען. אויף אלעמען איז צו דערקענען, אז דער שבת איז אנדערש פון אלע שבתים פון א גאנץ יאר: עס איז שבת פאר סליחות.

און ביי זיך אליין קלאפט אין קאפ און עס מישן זיך רעיונות און מחשבות. אין רעיון לויפט דורך דער שטורעמדיקער געשריי פון ולך ה' הצדקה און מעהרער דער דערהער פון ולנו בושת הפנים. מיט א צובראכענער הארץ איז מען זיך טובל, און מען איז זיך אליין מבקר צי איז די טבילה א אמת'ע תשובה על העבר וקבלה על להבא, צי איז דאס ח"ו ניט קיין פאל פון טובל ושרץ בידו . . .

דער אמירת תהלים פון דעם שבת איז אויך געווען אנדערש פון דעם תהלים פון א גאנץ יאר . . .

די סעודת ש"ק פון שבת סליחות - על שלחנו של הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע - איז אויך געווען אנדערש פון סעודות ש"ק דכל השנה, זי איז געווען א סך בקיצור'דיקע.

סוף זמן קריאת שמע של שחרית: 9:40.

אמירת כל התהלים בבוקר השכם¹³.

קריאת התורה. בעליית "כהן" נוהגים להגביה את הקול בפסוק האחרון ("הנסתרות").

הפטרה: שוש אשיש (האחרונה משבעה דנחמתא).

10) בהיום יום ל' סיון שבהעברת הפרשה שמו"ת קורין שתי ההפטרות בפרשיות מחוברות. ולא נתברר אם כ"ה גם בכגון דא שההפטרות הן "לפי הזמן ולפי המאורע" ולא "מעין הפרשיות דומה בדומה" (אף שנת' בכ"מ שכיון שכל הענינים שבתורה הם בתכלית הדיק מובן שגם הפטרות אלו שייכות להפרשיות).

11) לביאור השם "שבת סליחות" - ראה לקוטי שיחות חכ"ד ע' 647. שיחות שבת סליחות תשכ"ח. תשל"ד. תשמ"ה. תשמ"ח. ועוד.

12) סה"ש תשמ"ט ח"ב ע' 713 הערה 83. וראה שיחת ש"פ נצו", כ"ג אלול, תשמ"ו. תשמ"ט.

13) ראה בקובץ מכתבים שבסו"ס תהלים אהל יוסף יצחק, בהערה 5. ונת' (וגם בנוגע להתוועדות בכבל שבת מברכים) בלקו"ש ח"ט ע' 184 הע' 8. ועוד.

אין אומרים ברכת החודש¹⁴.

מולד תשרי: יום חמישי בשעה 2:38 (אחה"צ) ו-17 חלקים.

אומרים אב הרחמים.

יום התוועדות כבכל שבת מברכים.

בשיחת ש"פ וילך, ו' תשרי תשמ"ט: כאן רואים דבר נפלא (שכמה לא שמו לב עליו) שהענין ד"שמחת תורה", שמחה לגמרה של תורה, שייך גם לפרשת וילך שבה מפורש בתורה הענין דגמרה של תורה [ובהערה: ומבחינה מסויימת, עוד יותר מאשר בסוף פרשת ברכה – לא רק "גמרה של תורה" בפועל ממש, אלא "גמרה של תורה" כפי שנתפרשה בתורה (באופן נעלה יותר מהמציאות בפועל ממש)], ובמילא, יש כבר בפ' וילך (מעין ודוגמת) השמחה דשמח"ת – שלימות השמחה ד"זמן שמחתנו", למעלה מהשמחה דשבעת ימי הסוכות (שבעת ימי ההיקף), ואולי י"ל – למעלה אפילו מהשמחה דשמיני עצרת (שומר ההיקף) שמחה שלמעלה ממדידה והגבלה.

מנחה – קריאת התורה (פ' האזינו). צדקתך. פרקי אבות פרקים ה-ו¹⁵ (סיום מסכת אבות בפעם הרביעית והאחרונה לשנה זו).

מוצאי שבת קודש

מוצאי שבת קודש בשעה 7:50.

השנה, כש'יו"ט של ר"ה חל להיות בשבת', אומרים ויהי נועם ואתה קדוש הלילה.

מלוה מלכה – סעודתא דדוד מלכא משיחא.

בשיחת ש"פ נצו"י תשמ"ג: סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר שפעם הלכו לאמירת ה"סליחות" וואקלדיקערהייד"..." ובפשטות: מכיון שביום השבת היתה התוועדות חסידית ולקחו "משקה"¹⁶ – פעל הדבר על הראש, וכתוצאה מכך גם על הרגל, שהלכו לאמירת הסליחות "וואקעלדיק!"¹⁷

בשיחות שבת סליחות תשל"ד נאמר שכדאי שבשעה שאומרים סליחות, שסליחות זה ענין של תפלה, יהי יחד עם זה ג"כ לימוד בענין בתורה, ורצוי שיהי קודם סליחות, כי לאחר סליחות זה קשור בטירחא דצבורא. ועד"ז בנוגע לנתינת צדקה, שבנוגע לנתינת צדקה בלילה, הרי עכ"פ לאחר חצות אפשר בוודאי לתת. והרי ניתן לאחר

14 לערבב השטן שלא ידע יום שהוא ר"ה, כיון שלא קדשוהו. ונת' בארוכה בלקו"ש חכ"ד ע' 222 ואילך. וב"היום יום" כ"ה אלול, מה שסיפר אדה"ז ששמע מהה"מ בשם הבעש"ט, שהקב"ה בעצמו מברכו. ונתבאר בכ"מ – ראה לקו"ש ח"ד ע' 1139 ואילך. ח"ט ע' 184 ואילך. חכ"ט ע' 173 ואילך. ועוד. ועד"ז בכו"ב שיחות קודש בהתוועדות בשבת שלפני ר"ה. וראה לקו"ש ח"ב ע' 55 הע' ד"ה המשובע – תיקון הלשון ב"היום יום".

15 בכו"ב שיחות שקו"ט בנוגע לאמירת "כל ישראל" ור' חנניא בן עקשיא פ"א או ב"פ – ראה סה"ש תש"נ ח"ב ע' 681 הע' 104. סה"ש תנש"א ע' 797 הע' 15. וראה גם שיחת ש"פ כי תצא תשמ"א. כי תצא תשמ"ה. נצו"י תשמ"ו. כי תבוא תשמ"ז. נצו"י תשמ"ז. כי תצא תשמ"ט.

16 ובשיחת ח"י אלול תשמ"א: לאחר שבימים השבת שמעו מאמר חסידות מהרבי.

17 ובשיחת ש"פ נצו"י תשמ"ב נתבאר מצד הענין דשבת שלפני ר"ה, שנפעל הענין ד"שוש אשיש בה", בדוגמת השמחה ד"זמן שמחתנו". וראה בשיחת ח"י אלול תשמ"א – המקור בגמרא. וראה להלן – ליל ערב ר"ה.

את אמירת הסליחות בכמה דקות כדי שיוכלו לתת צדקה לאחר חצות לפני סליחות. ובנוגע לתורה, אפשר לעשות זאת קודם חצות ועד"ז בשאר הימים של סליחות ג"כ. ובנוגע לענין שבתורה, כדאי שיהי' ענין שיש בו ג"כ מסקנא להלכה, שאז יש לזה את המעלה של לימוד הלכות. וישנו המאמר לך ה' הצדקה מאדה"ז שמודפס בתחילת הסליחות, שיש שם ענין בתושב"כ, וגם ענין בתושבע"פ, וכמו"כ ענין של מסקנא להלכה. וכדאי שיפרסמו את זה בכל מקום שאפשר, שלפני סליחות ילמדו ענין בתורה ויתנו צדקה. ולכן כדאי שילמדו את המאמר ועכ"פ את תחילתו וסיומו. ובקיצור בנוגע לפועל: שקודם סליחות ילמדו ענין בתורה בהלכה, וקודם לזה יתנו צדקה, כדי שיפעל בהבנה והשגה שבלימוד וכן בתפלה שלאח"ז, ואז הוא פועל את בקשת הסליחות וההמשכה שלאח"ז [עיי"ש בפנים השיחה בארוכה].

סליחות הא' – מתחילין אחר ובסמוך לחצות לילה. והטעם לכך, מפני שאומרים במוצאי מנוחה. ואין אומרים סליחות וי"ג מידות קודם חצות לילה¹⁸.

ב-770 – סליחות בשעה 1:00.

בסליחות: הש"ץ מתעטף בטלית (בלא ברכה). וגם ש"ץ שהוא בחור עושה כן, מפני שאומרים אז י"ג מדות, ואיתא בגמרא שנתעטף הקב"ה בטלית כשליח ציבור¹⁹.

המנהג שאומרים סליחות הלילה כשלבושים עדיין בבגדי שבת.

כמובן, נכון ללמוד פירוש המילות של הפיוטים והסליחות²⁰.

טוב לעמוד בשעת אמירת הסליחות, ומי שקשה לו יעמוד עכ"פ בשעת אמירת א-ל מלך יושב, י"ג מדות, ובשעת אמירת הווידוים.

המתפלל ביחיד אינו אומר י"ג מדות. המתפלל במתינות ואינו מספיק להגיע למקום שהציבור עומדים בסליחות, יפסיק במקום עמידתו בסליחות גם באמצע הפרק בכדי לומר י"ג מדות עם הציבור. וממשיך אח"כ לומר כדרכו.

שיעורי חומש ("חת"ת") דשבוע זה – פרשת האזינו, בפעם הראשונה.

יום שני, כ"ה אלול

יום הנקבע ליארצייט הו"ח ר' דוב בער הי"ד שניאורסאהן (נרצח ע"י שלטון הנאצי בשלהי תש"א). בשנה זו – התחלת שנת השמונים בלקוטי שיחות²¹: ועפ"ז יומתק מה שסיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר שחסידים הראשונים היו לומדים בכ"ה אלול פרשת בראשית עד "יום אחד"; כ"ו אלול – "יום שני" וכו'²²: התכוונו בכך להביא תוכן של **עבודה גם בהענינים של "בראשית ברא גו" (אתעדל"ע).**

18) ובשעת הדחק יכול לומר סליחות (בלי וידי ותחנון) משעה העשירית – ראה שו"ת באתרא דרב סי' א"סא.

19) ובעטיפת הראש, ויתעטף בטלית הקהל כדי שלא יצטרך לברך (גם בשאר ימי הסליחות) – ראה שו"ת באתרא דרב סי' ה'תרנז.

20) ובנוגע לאמירת הסליחות ע"י הנשים בשפה המובנת – ראה שו"ת אתרא דרב סי' ד'תרי.

21) חט"ז ע' 488 הערה 54

22) ובשוה"ג שם: ראה גם סי' יעב"ץ דיני חודש אלול אות כב.

סליחות מיום שני ואילך באשמורת הבוקר²³. ואפשר לאמרו בלילה לאחר חצות. [באם אומרים סליחות לפני זמן "משיכיר", יתעטף הש"ץ בטלית ללא ברכה].

זמן סליחות ב-770 בשעה 7:00 בבוקר²⁴.

צריך להיות זהיר לומר ברכות השחר ולפחות ברכת התורה לפני סליחות.

בספר השיחות קיץ ה'ש"ת²⁵: איך געדענק דאס פון זיך אליין. ווען איך, אלט זייענדיק אין גאנצן 8 יאר, בין בייגעווען אזעלכע פאר אלול'דיקע פארבריינגענס, וואס האט אויף מיר געווירקט אויף בעסערער אויפירונג אין מיין קינדער לעבן. מיט דעם אנקומען פון די סליחות טעג האט זיך אלץ מער און מער פארשטארקט די ערנסטע שטימונג און עס האבן זיך אנגעהויבן אנרוקן די ימים נוראים.

מותר לקנות עליות בבית הכנסת בימים נוראים מדמי מעשר כספים, ובתנאי שכך הי' בדעתו בעת קניית המצוה²⁶. אם אחר כבר הציע סכום נמוך, וברצונו להוסיף על הסכום שהציע הראשון, יש מחמירים, שאין לשלם כולו מכספי מעשר, ומותר לו להשתמש בכספי מעשר רק עבור התוספת על הסכום הראשוני²⁷. ומכל מקום, אם לא היה קונה המצוה אלא אם כן יכול לשלם כולו מכספי מעשר, אפשר לשלם כולו מדמי מעשר. וכן אם הראשון גם רצה לשלם מדמי מעשר²⁸.

מקומות ישיבה בבית הכנסת אין לקנות מכספי מעשר, אלא אם כן יש הרבה מקומות פנויים, וקניית המקום היא רק עבור חיזוק בית הכנסת²⁹.

23 מפני שהקב"ה שט בסוף הלילה בעוה"ז – מג"א סתקפ"א סק"א.

24. וראה אלף המגן למט"א סתק"א סקכ"ד. ערוה"ש שם ס"ד. (ומש"כ בהתועדויות תנש"א ח"ד ע' 327 הע' 6 – להעיר שבר"ד מסרט ההקלטה הוא באו"א).

וראה שיחת כ"ט אלול תשמ"ה בסופה שהעיקר להשכים מוקדם מהרגילות שלו. ויש שכתב ליישב מה שמאחרים גם אחרי עלות השחר (ואפילו נץ החמה) לפמש"כ במג"א סי' א סק"ד בשם שערי ציון, שלענין תיקון חצות חשבינן הלילה לי"ב שעות (ובמג"א סתקפ"א סק"א – בנוגע לעת רצון שבאשמורת הבוקר – ציין לדבריו שם), ונמצא שגם אחרי עלוה"ש ונה"ח הוא בכלל לילה לענין זה (אלא, שאדה"ז בסידורו בהערה לתיקון חצות כתב דלא כמג"א).

וכבר נתפרסם המענה להרש"ז ע"ה גו"א בשלילת ההנהגה ש"אומרים סליחות קרוב לאחר זמן ק"ש". [ולהעיר מדרכי חיים ושלום (מנהגי הרה"צ וכו' ממונקאטש) אות תרצו: מאד הי' מקפיד על אותן שאיחרו והתחילו באמירת הסליחות בשעות מאוחרות ביום וכו' כאשר נודע לו כי המאחרים לקום בבוקר עם רב יבואו לפרוזדור של בית המדרש גדול ויאמרו סליחות עד אפ"י שעה עשירית ביום על כן ראה והתקין להכריז ולהודיע שלא יאמרו סליחות ברבים רק לכל היותר מאוחר עד שעה שבעה בבוקר וזה הי' רק בשעת הדחק וכו'].
25 ע' 10

26 ראה ט"ז יו"ד סרמ"ט סק"א. שו"ת שבו"י ח"ב ספ"ח. ואף שבימינו אין הכסף הולך לעניים (ראה שו"ת כת"ס יו"ד סי' קיב ד"ה ובאמת) – ה"ה בשאר צדקות (ראה בכור"י סתרנ"ו סקי"א). וכש"כ לדין שאפשר להשתמש בו גם לשאר מצוות – ראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"א ה"ז. סברה"נ פי"ב ה"ט. לקו"ש ח"ט ע' 346.

27 של"ה מגילה נר מצוה סוף ענין צדקה ומעשר, והב"ד בהגהות רע"א לט"ז שם. וראה שו"ת כת"ס שם. אבל בא"ר סי' קנו סק"ב כתב דיש לדחות.

28 שערי דעה סרמ"ט סק"ב.

29 ראה אצלנו בהלכה יומית אות תג.

יום שלישי, כ"ו אלול, ג' דסליחות

בפתח דבר לקונטרס ח"י אלול תש"י³⁰: "פרשת יום ג' דסליחות סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ אשר יום זה "הוא יום המוגבל והמיועד להוד כ"ק אדמו"ר הזקן לדורותיו לאמר רק לפני בנו המיוחד הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי, וכשהי' הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק צ"צ כבן עשר אמר גם לפניו, מאמר חסידות ביחידות ויצו עליו אשר איש לא ידע מזה. והוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק צ"צ הי' אומר ביום ג' דסליחות מאמר של הוד כ"ק אדמו"ר הזקן לפני הוד כ"ק אאזמו"ר מוהר"ש, ויצו עליו אשר איש לא ידע מזה. והוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש הי' אומר דרוש ביום ג' דסליחות לפני הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק. וביום ג' דסליחות תרנ"ה הואיל הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק לאמר לפני דרוש זה ויצוני על הסוד עד הזמן שיצוה לגלות" . . . שנים רבות הי' ענין חי אלול וענין ג' דסליחות בהעלם, ועכשיו ניתנה רשות לגלות, ופירסמם כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בכל קצוי תבל. ואף דלכאורה וכי אכשור דרא, אלא שהיא הנותנת, מפני ההעלמות וההסתרים דעקבתא דמשיחא שגדלו ביותר "פותחים גם את האוצרות דהון יקר שהי' כמוס וחתום מעין כל רואה" עד עתה³¹."

בשיחת כ"ו אלול תשמ"ט נאמר: ידוע שכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו גילה שיום השלישי דסליחות הוא יום מיוחד – דבר שלא הי' ידוע לפני זמנו. ולהעיר, שכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו לא אמר הטעם על יחודו של יום זה. ובמילא, יכול כל חד לפום שיעורא דילי' לחפש הסברה בזה³². והעיקר הוא שכאו"א יוסיף עוד ענין של לימוד, עוד ענין של הנהגה טובה (וכו"ב), וכל הוספה בענין של תורה ומצוותי', ופנימיות התורה, הו"ע של אמת, ואמת לאמיתו.

ובשיחת ג' סליחות תנש"א: ידוע שיום זה (כפי שראו) היה אצל נשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר מהימים הקבועים לומר מאמרי דא"ח ברבים, וכפי שרואים שכמה וכמה מאמרים של כ"ק מו"ח אדמו"ר מיום זה כבר נדפסו ונתפרסמו, ומכיון שכל ענין מזכירים בקשר למעשה בפועל – הרי מהנכון שבמשך המעת לעת של יום ג' דסליחות ילמדו על כל פנים חלק מא' המאמרים, איש כחפצו, "במקום שלבו חפץ", שהרי ישנם ריבוי מאמרים דיום זה.

ושם בהמשך השיחה: "ובודאי יחליטו גם לערוך (עוד בלילה זה) א" שטורעמדיקן פארבריינגען", וההתוועדות תהי' דוקא בשמחה גדולה, ועד למעמד ומצב דעד דלא ידע (עכ"פ אצל אחד מהמתוועדים) והוא יוציא בזה את כל המשתתפים) – אם כי עם הגבלות כו', שהרי סוף סוף אין זה פורים ("ס'איז דאך פארט ניט פורים")... אבל אעפ"כ, הרי פורים קשור עם יום הכפורים ("כפורים"), סיום וחותם עשרת ימי תשובה, ובמילא קשור גם לתחלתם – ראש השנה, כולל גם ימי הסליחות³³."

(30) נדפס גם באגרות קודש ח"ג ע' תלב.

(31) וראה עוד מזה בשיחת ג' דסליחות תשכ"ט.

(32) וראה בשיחת ג' דסליחות תשמ"ח.

(33) וראה עד"ז בשיחת ליל ו' דסליחות תנש"א – נעתק לקמן.

יום רביעי, ז"ך אלול

במגן אברהם³⁴: כתוב בשל"ה מסכת ראש השנה, השליח ציבור והתוקע צריכים להפריש עצמם ג' ימים קודם מכל דבר המביא לידי טומאה וילמדו הכוונות מהתפללות והתקיעות והוא מהזוהר.

ליל ששי, ליל ערב ראש השנה, ("זכור ברית"³⁵)

בשיחת ליל ו' דסליחות, אור ליום ועש"ק פ' נצבים, ז"ך אלול תנש"א: בעמדנו בסיום העבודה דחודש אלול ומתכווננים כבר לאמירת הסליחות בפעם הששית, הרי בודאי שכל הענינים הבלתי רצויים לא זו בלבד שלא נשאר מהם שום רושם, אלא אדרבה שנתהפכו לטוב ונעשו לא רק כזכיות אלא זכיות ממש. וכיון שכן, הרי עבודת התשובה עתה היא – לא כדי לפעול ענין של כפרה, באופן שאין מזכירין לו דבר וחצי דבר ביום הדין – דמאי קמ"ל?! לא זהו החידוש של עבודת התשובה שיהודי לא צריך לחשוש מפני יום הדין! ובפרט לאחרי כל הענינים שעברו בנ"י, ולאחרי מעשינו ועבודתנו משך אלפי שנים, ועוד והוא העיקר, לאחרי ההתעסקות בלימוד פנימיות התורה וכו', הרי בודאי שאין שום חידוש בכך שיהודי אינו שייך לענין של דין, ואפילו לא חצי דבר של דין – אלא עבודת היום בענין התשובה (שזהו"ע דאמירת הסליחות) היא תשובה עילאה, ועד להאופן היותר נעלה בתשובה עילאה גופא. . ועוד זאת שכיון שתשובה עילאה היא בשמחה רבה צריכה להיות עבודת היום בשמחה רבה. וזהו שאומרים לכאו"א מישראל: אין מה לחשוב אודות ענין של דין או אפילו חצי דין – כיון שכבר קיבל כתיבה וחתימה טובה החל מר"ח אלול, ושבת מברכים אלול, ועוד לפנ"ז – החל מחמשה עשר באב, עליו אמרו חז"ל לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכיפורים, היינו שמדמים אותו ליוהכ"פ, אחת בשנה, אשר עבודת התשובה שבו היא פנימיות התשובה ותשובה עילאה, ובתשובה עילאה עצמה – בפנימיות שבפנימיות. . ועוד והוא העיקר, שעבודת היום בענין הסליחה והתשובה, תשובה עילאה, צריכה להיות בשמחה הכי גדולה באופן דכפלים לתושי', ועד לשמחה נעלית יותר משמחת פורים שהיא באופן דעד דלא ידע. ואף שלכאורה אינו מובן איך יתכן שמחה נעלית יותר מאשר עד דלא ידע? הרי זהו ענינו של יהודי, שבכחו וביכלתו להתעלות ממצב של עד דלא ידע למצב נעלה יותר בעד דלא ידע, ע"ד ששמחת פורים דשנת תנש"א היתה באופן נעלה יותר – מעלין בקודש – משמחת פורים בשנת נסים. . ועוד זאת, שכיון שיהודי הוא בעל הבית על מציאות הזמן, הרי הוא פועל שתיכף ומיד נעשית גם החתימה וגמר חתימה טובה ופתקא טבא, ותיכף ומיד עורך הוא שמחת תורה, (ולפנ"ז גם השמחות דימי בית השואבה, ושאתם מים בששון ממעיני הישועה), ולא עוד אלא ביתר שאת וביתר עוז, דכיון שנערכת שלא בזמן הרגיל, הרי גם השמחה היא שלא בערך מכמו שהיא בזמן הרגיל.

34) סתקפ"א סק"ט.

35) בטעם קריאת השם "זכור ברית", אף שלמנהגנו אין אומרים פיוט הנ"ל – ראה שיחת ערב ר"ה תשכ"ג.

בספר השיחות קיץ ה'ש"ת³⁶: די זכור ברית נאכט איז געווען די וואך נאכט פון ימים נוראים. פון מיין זעקסטן לעבנס יאר געדענק איך ניט אז מען זאל אין דער ערב ראש השנה נאכט גיין שלאפן ווי אין א געווענלעכער נאכט. יעדער איינער אויף זיין שטייגער האט זיך מכין געווען צו דעם אנקומענדן ערב ראש השנה וואס פירט אריין אין די ימי דין ומשפט.

בר"ד אלול תרצ"ד: החסידים, הרי גם בליל א' דראש השנה פלעגט מען גיין א ריקוד – מעהר אף די קוארטירען, וג"כ אחרי סליחות. וקרה ג"כ שלזכור ברית האט מען זיך געשאקעלט אף די פיס³⁷.

יום ששי, כ"ט אלול, ערב ראש השנה ("זכור ברית")

יום הולדת של כ"ק אדמו"ר הצמח-צדק.

מרבנים בסליחות. אומרים תחנון ["ויאמר דוד אל גד"] בסליחות גם לאחרי שהאיר היום.

שחרית: אין אומרים תחנון, למנצח יענך, ותפלה לדוד.

אין תוקעין בשופר (כל היום). [ולהתלמד בציינעא ובחדר סגור – ראה בהערה³⁸].

התרת נדרים אחר התפילה וקודם חצות. מן הדין – בשלשה כשרים³⁹, וטוב שיהא עדה שלימה (בעשרה)⁴⁰. נהוג שהמבקש להתיר נדרו אומר בעמידה, והמתירים – בישיבה. מי שאינו מבין, יאמר בשפה שמבין. ואם מבין כללות הענין, ע"י שקרא פירוש המלות לפני זה, די בכך⁴¹.

בנוגע לקטן המופלא וסמוך לאיש שנדריו נדר – לא נתפשט המנהג שיעשו התרת נדרים⁴². וכן בנוגע לנשים – לא ראינו שימנו לבעליהן שליח להתיר עבודה ושיבקש התרה עבודה. וסומכות על מסירת

36 ע' 10.

37 לאחרי שהתוועדו כל הלילה, ראה גם שיחות ח"י אלול תשי"א. ש"פ נצו"י תשי"ג. נצו"י תשט"ז.

ובשיחת צום גדל' תשנ"ב, שכבר בערב ר"ה עורכים סעודה גדולה ובודאי נהגו כן גם בערב ר"ה זה, עכ"פ בלילה או במשך המערת לעת. ועיי"ש, שהוא על יסוד פס"ד הטור אר"ח סי' תקפא בשם המדרש [הועתק בשלימות לקמן] "ישראל אינם כן לובשים לבנים ומתעטפים לבנים וכו' ואוכלין ושותים ושמחים וכו' לפי שיודעין שהקב"ה יעשה להם נס". ועד"ז בר"ד משיחת ז' תשרי (ל"מחנה ישראל) תשנ"ב וליל ב' דחגה"ס תשנ"ב. וראה ר"ד משיחת ער"ה תשנ"ב (ועד"ז בסה"ש תשנ"ב ע' 6 (משיחה הנ"ל)) שההכנה להאכילה דר"ה היא בער"ה.

38 ראה מג"א סתקפ"א סקי"ד ובפמ"ג שם. השלמה לשו"ע אדה"ז סתקפ"א בסופו.

39 וכשאין בנמצא ג' כשרים – ראה שו"ת באתרא דרב סי' א'נא.

40 ושקו"ט אם הנודר בכלל העשרה. אבל בשל"ה ריש מס' יומא: עומד בפני העדה. ובשו"ג תריט, א: עומד על רגליו לפני עשרה ת"ח. ועד"ז בכ"מ. ולהעיר גם מסה"ש תשנ"ב ע' 1 בהערה: עדה שלימה דהמתירין.

41 ראה שו"ת באתרא דרב סי' א'קלו.

42 בטעם המנהג: כיון שמופלא הסל"א אינו מוזהר בבל יחל מה"ת (רמב"ם נדרים פי"א ה"ד. וראה ריטב"א נדה מו, ב ד"ה מר. מאירי שם. וראה גם משל"מ מאכ"א פי"ז הכ"ז. ועוד), ולכמה דעות א"י להתיר נדרו, וכן י"א שאין מסירת מודעה מועילה לנדרים שידור אחר שייגדיל, לא הנהיגו התרת נדרים בכדי שלא ירגילו עצמם בנדרים (ע"פ רמ"א יו"ד סרל"ג ס"א. וע"ד מש"א בנדרים כג, ב בנוגע למסירת מודעה דלא למידרשי' בפירקא שלא ינהגו ק"ר). וראה שו"ת דברי משה סס"ו עד"ז). וקטן שהגדיל בעשי"ת, יעשה התרת נדרים לפני יוהכ"פ – ראה שו"ת באתרא דרב סי' א'פ.

מודעה לבטל הנדרים שלאחר מכן שב"כל נדרי"⁴³.

התרת נדרים זו מועילה רק לנדרים שלא זוכרים אותם, שאז סומכים על זה בדיעבד⁴⁴.

גם לגבי נוסח מסירת המודעה על הנדרים העתידיים לבוא – נכתב בשו"ע⁴⁵ שסומכים על זה רק בצורך גדול. אבל סתם נדרים שנדר במהלך השנה וזוכרים, וכן מי שנהג במנהג טוב ודעתו לנהוג כן לעולם, או מי שנהג באיזה מנהג טוב שלושה פעמים⁴⁶ – חייב לקיים את נדרו⁴⁷. לכן חשוב מאוד לומר "בלי נדר" כאשר מקבלים על עצמם הנהגה טובה וכדומה.

מי שרואה שאינו יכול להמשיך לקיים נדר או מנהג טוב שהתחיל לנהוג כן – צריך ללכת לבית דין שיודעים הלכות נדרים⁴⁸ לאחר שיפרט לפני הרב את הנדר והסיבה שבשבילה נדרו⁴⁹, הרב יוכל לצרף עוד שנים אחרים (סתם אנשים) להתיר את נדרו.

אין מקיזים דם בערב יו"ט, גזירה משום הקזת דם בערב חג השבועות שיש בו סכנה⁵⁰.

פ"ג, גם עבור בני ביתו.

נוהגים לילך על הקברות ולהרבות שם בתחינות ונותנים צדקה לעניים. ונוהגים – הנמצאים בקירוב מקום – להשתטח על הציון. לפני ההליכה נוהגים שאין אוכלים אבל שותים⁵¹.

הלכתא למשיחא: אין מעשרין מן הנולדים בשנה זו, על הנולדים בשנה אחרת. כל הנולדים מאחד בתשרי עד עשרים ותשעה באלול מצטרפין, ומעשרין מאלו על אלו.

קבעו חכמים שלשה זמנים בשנה למעשר בהמה. ומשיגיע זמן מהן, אסור לו למכור או לשחוט עד שיעשר. וכל זמן מאלו, נקרא גורן מעשר בהמה. ואם שחט, הרי זה מותר. אחד הזמנים הוא ביום חמשה עשר קודם החג, היינו ביום אחרון מחודש אלול. ולמה קבעו הגרנות בימים אלו, כדי שתהיה הבהמות מצויות לעולי רגלים.

תורמים את הלשכה [=מוציאים כסף משלש הקופות הגדולות הנמצאות

(43) וי"ל בטעם המנהג בכמה אופנים. ואכ"מ.

(44) דה"ח הל' התרת נדרים בער"ה. אלף המגן למט"א סתקפ"א ס"ק קא. ועוד.

וצ"ע לנוסח דידן "הן אותם הידועים לי". אלא שכבר כתבו ליישב מה שאין מפרטים הנדר בער"ה באו"א כיון שאינו מבקש על אותם הנדרים שאין להתיר אותם. ומ"מ לכתחילה עליו לפרט הנדר. וי"ל שנוסח הן אותם הידועים לי היינו שבדיעבד תועיל התרה גם בזה. וראה מה שכתבנו בקובץ אור ישראל גל' סא במילואים להע' 3. ושם – גם באו"א.

(45) יו"ד סרי"א ס"א.

(46) שו"ע אדה"ז סתס"ח סי"ז.

(47) שו"ע יו"ד סרי"ד.

(48) וראה שו"ת צמח צדק יו"ד סקפ"ט.

(49) שו"ע יו"ד סרכ"ח סי"ד.

(50) לענין הקזת דם בער"ה ועיי"כ – ראה מש"כ בשו"ת רבבות אפרים ח"א סש"מ בשם אאזמור"ר

וצ"ל. ומצאתי שמפורש כן בנוהג כצאן יוסף ע' רסב שאין מקיזין בו ג"כ.

(51) והכוונה שמקפידים לשתות.

באחת מהלשכות שבמקדש ומניחים לתוך קופות הקטנות בכדי שיסיפיק להוצאות הקרבנות עד לפעם הבאה של תרומת הלשכה] בראש חודש תשרי קודם יום טוב או אחריו. ותיקנו בסדר תרומת הלשכה לפני חג הסוכות כדי לעשות פרסום לדבר, שיתפרסם ויוודע שמהמקומות הרחוקים מירושלים צריכים להביא תרומתם לפני חג הסוכות.

מכבסים ומסתפרים, נטילת צפרנים, רחיצה בחמין, חפיפת הראש וטבילה במקוה. ולובשים בגדי שבת להראות שאנו בטוחים בחסדו יתברך שיוציא לאור משפטנו.

בכמה שיחות קודש הובאו ובהרחבת הביאור דברי הטור⁵²: ורוחצין ומסתפרין על פי המדרש⁵³ וכו' כתיב⁵⁴ כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו וכו' איזו אומה כאומה זו שיודעת אופי' של אלוקי' פירוש מנהגיו ודיניו שמנהגו של עולם אדם שיש לו דין וכו' אינו יודע איך יצא דינו אבל ישראל אינם כן לובשים לבנים ומתעטפים לבנים וכו' ואוכלין ושותים ושמחים בראש השנה לפי שיודעין שהקב"ה יעשה להם נס לפיכך נוהגין לספר ולכבס בערב ראש השנה ולהרבות מנות בראש השנה (וביל"ש שם: ומוציא דינם לכף זכות וקורע להם גזר דינם).

הלכתא למשיחא: כתב הרמב"ם⁵⁵: כל ישראל מזהרים להיות טהורים כל רגל מפני שהם נכונים להכנס למקדש לאכול קדשים. בנוגע לר"ה ויוה"כ פ' (שאין חיוב עלי' לרגל והקרבת קרבנות היחיד) - ראה בהערה⁵⁶.

להכין חלות עגולות, תפוח, דבש, רמון, דגים, וראש איל [או ראש אחר], וכן פרי חדש (עבור ליל השני של החג). כל פרי עונתי (הגדל בעונה מסויימת כל שנה או פעמיים בשנה) שלא אכלו ממנה עדיין בעונה זו נקרא "פרי חדש".

יש ליזהר לקנות רק דבש שעבר תהליך תהליך סינון, כדי להסיר את חלקי הדבורים שאינם כשרים. ובכלל, יש לקנות רק דבש עם הכשר כאשר רוכשים בחבילות קמעונאיות כי הדבש מחומם בכדי ליעל את הביקבוק. אין להשתמש בדבש המכונה בשם "דבש יער", "דבש יערה" ו"דבש עץ אשור" או הקרוי על שם סוגים אחרים של עצים כגון אורן, אשוח, אלון וכדומה, וכן לא "מזון מלכות" (מוצר שהוא הפרשה ממשית של הדבורה).

אין משתמשים בחומץ במאכלי החג. וכן נמנעים מלהכין מאכלים חמוצים (בטעם חומץ או לימון וכדומה⁵⁷, כשטעם החומץ נרגש⁵⁸).

(52) או"ח סי' תקפא

(53) ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג. יל"ש ואתחנן רמז תתכה

(54) ואתחנן דברים ד, ז.

(55) הובא ונתבאר בלקו"ש ח"ב ב' פ' שמיני באורך.

(56) ראה לקו"ש שם ע' 64. **וש"נ**. [וראה גם שבה"ל סרפ"ג. רא"ש יומא פ"ח סכ"ד (הובא שם בלקו"ש ע' 62 הע' 31). טור או"ח סתר"ג. שו"ת שאג"א סס"ז (הובא בלקו"ש שם). שו"מ ח"ג סקכ"ג].

(57) ראה כף החיים סי' תקפג סקי"ח.

(58) כפשוטו. וכ"כ בשו"ת רבבות אפרים ח"ו סי' שח.

אבל אין קפידא באכילת שום⁵⁹.

קבלת זהירות נוספת לקראת השנה החדשה.

"[ב]תפלה (ש) צריך להבין פירוש הדברים. [ולכן] ודאי צריך ללמוד ולהסדיר תחלה [את נוסח התפלה ופירושה] שאין ספר [מחזור] מועיל לו בזה, בפרט בפיוטים שחמור פירושם".

נהגו מאז שהש"ץ ילמד פירוש המלות של כל הפיוטים (נוסף על פירוש המלות של התפלה) ולא מלתא זוטרתא היא, ובפרט בפיוטים המיוסדים על מרז"ל אשר במדרשים וכו'. הוראת נשיאינו הק', אשר היורד לפני התיבה ובפרט בימים הנוראים, יעבור תחלה על התפלות, ובפרט הפיוטים, לדעת לכל הפחות פירוש המלות, ואף אם עשה כזה לפני שנה, הנה יעשה ככה גם בכל שנה קודם שיוורד לפני התיבה בתור ש"ץ.

משעה קודם מנחה (עד תפלת ערבית במוצאי ר"ה) – לשקוד באמירת תהלים לילה ויום, להזהר מדבור חול עד קצה האחרון למעט בשינה ולהרבות בתפלה ובתחנונים מקרב ולב עמוק ובכל רגע פנוי לאמר תהלים.

מנחה: בקביעות שנה זו אומרים הודו, פתח אליהו, וכו'. תפלת מנחה [האחרונה של שנת תש"פ] באריכות.

בספר המאמרים תש"ג⁶⁰: ערב ראש השנה קודם תפלת מנחה שהיא תפלה אחרונה דשנה העברה עושה חשבון צדק בנפשו מכל אשר עבר עליו במשך השנה הן בעניני מ"ע ומל"ת והן בעניני המדות ויראת שמים בין בהענינים שבין אדם למקום והן בהענינים שבין אדם לחבירו והחשבון שעושה הוא אדעתא דנפשי' באמת לאמיתו שאינו לא מחמיר ומגזם ולא מיקל כ"א הדברים כמו שהן, וכשמתבונן במעמדו ומצבו הכללי בגשמיות וברוחניות רואה הוא כי השי"ת התנהג עמו ועם ב"ב בחסד חנם שלא כפי המגיע לו עבור הנהגותיו וכשמוסיף בכל העבר עליו רואה הוא ומכיר בהשגחה הפרטית ברחמים גדולים ומוסר כליותיו תיסרהו על קלות דעתו בהנהגתו במשך השנה שלא להתפלל בציבור וקרירותו בקיום המצות, די קאלטקייט צו תורה ומצות און די גלייכגילטיגקייט צו אלע ענינים הרוחניים. . . כאשר מתבונן בכל זה באריכות והתבוננות ה"ה מכיר בחטאו ופשעו ובתפלת המנחה שהיא התפלה האחרונה דהשנה העוברת ה"ה מתעורר בהתעוררות גדולה בחרטה מעומקא דליבא על כל העבר, והוא שב לה' לקבל עול מלכותו ית'.

בערב ראש השנה, סמוך לראש השנה, היו רבותינו נשיאינו נכנסים לשוחח זמן מה עם זוגתם הרבנית (ובשיחות נזכר שהנהגה זו היא הוראה לכאו"א).

אין קוראים שנים מקרא ואחד תרגום בערב שבת, כפשוט⁶¹.

59) ראה הנסמן בשו"ת באתרא דרב סי' ה'תרעג.

60) ע' 41 ואילך. ועיי"ש בארוכה.

61) וכמפורש גם בסה"ש תנש"א ח"א ע' 427 הערה 7. אבל להעיר משיחת יום ב' דחגה"ש תשמ"ו שיש שנהגו בזה.

לספק צרכי החגים בהרחבה לעניים.

צדקה עבור שני ימי ר"ה.

לקראת השנה החדשה תורמים סכום 353 לקרן השנה.

הכנת אש לנרות: אין מוציאים אש ביו"ט מפני שהוא מוליד דבר חדש ודומה קצת למלאכה, וכיון שהיה אפשר לעשות מערב יו"ט אסור לעשות ביו"ט⁶², לכן, בערב החג יש לדאוג להשאיר אש דולקת [ואפשר אש מהגז] שיוכלו להעביר אש-מאש להדלקת הנרות לליל ב' דראש השנה.

ונשמרתם מאד לנפשותיכם: ארגוני הבטיחות והצלה ממליצים שאם משאירים את מבער הכיריים דולק במשך החג אזי יש לוודא שיש בסמוך חלון פתוח לפחות 4 אינץ', ועוד חלון נוסף פתוח בצדו השני של הבית, כדי לאפשר אוורור ראוי. כמו כן לוודא שהגלאי (לפחמן חד-חמצני) פעיל.

המשתמשים בשעון-שבת, יכוונו אותו לשני ימי החג.

סדר הדלקת נרות: מומלץ שהמשתמשים בנרונים שבכוסיות זכוכית יניחו מעט מים או שמן בכוסית **בערב יו"ט** [ומותר לעשות כן, אבל לא הרבה מים שאסור גם בערב שבת ויו"ט מחמת גרם כיבוי] בכדי שהדיסקית (המחזיקה את הפתילה) שבתחתית הכוסית לא תידבק אליה – ראה להלן בליל ב' דיום טוב.

מצוה על כל אדם שימשימש בבגדיו ערב שבת סמוך לחשיכה, שלא יהיה בהם דבר שאסור לצאת בו בשבת.

תזכורת: כיון שיום ראשון ראש השנה חל בשבת יש לזכור להצניע המחזור בבית הכנסת בערב חג, במקום שאין עירוב.

הדלקת נרות בשעה **6:40** (18 דקות לפני השקיעה), שתי ברכות: ברכת להדליק נר של שבת ושל יום הזכרון, שהחיינו. איש המדליק יברך שהחיינו בקידוש. [טענתה בברכה או שכחה שהחיינו – ראה בהערה⁶³].

אם איחרו את הזמן, אין להדליק בשבת חס ושלום מאש דולקת.

שנת ה'תשפ"א

שנת ה'תשפ"א – סימנה: זח"א. כלומר: ז – שר"ה חל בשבת קודש. ח – שהשנה חסירה, חשון וכסלו חסרים. א – שר"ח ניסן ויום ראשון של חג הפסח חלים ביום ראשון.
שנה פשוטה, ימיה שנ"ג ושבתות⁵¹.

(62) שו"ע אדה"ז סתק"ב ס"א.

(63) כיון שראש השנה חל בשבת: אם שכחה להזכיר של שבת והזכירה רק ר"ה, וכן להיפך – אם נזכרה תוך כדי דיבור אומרת "להדליק נר של שבת ויום הזכרון". ואם שהתה יותר מזה, נחלקו הפוסקים אם עליה לחזור או שייצאה ידי חובתה. ולמעשה, אינה חוזרת. וספק ברכות להקל. ונתבאר בארוכה בכינוס תורה דחוהמ"פ תשע"ט.
אם שכחה ברכת "שהחיינו", תכוון לצאת ידי חובה בעת הקידוש.

שנה ששית במחזור שנות השמיטה. מעשרות: מעשר ראשון ועני.
 שנה י"ג למחזור גדול של חמה.
 שנה ד' למחזור קטן של לבנה.
 40 שנה להתייסדות ארגון "צבאות השם" (תשרי תשמ"א)⁶⁴.
 160 שנה להולדת כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע (כ' חשוון תרכ"א).
 70 שנה לקבלת הנשיאות (י"ד שבט תשי"א).
 30 שנה לחלוקת "דבר מלכות" (ט"ו אייר תנש"א)⁶⁵.
 80 שנה להצלת כ"ק אד"ש – איש וביתו – מעמק הבכא האירופאי והתחלת תקופה של תנופה חדשה בחצי כדור התחתון (כ"ח סיון תש"א).
 קביעות שנה זו נדירה ביותר, והיתה לאחרונה בשנת תשס"א. והיא כקביעות שנת תש"י ותשל"ז. המיוחד בקביעות זו – ראה בהערה⁶⁶.
 מכתבים כלליים בקשר עם ראש השנה שחל בשבת – ח"י אלול תשל"ב (וראה בהמשך לזה – ו' תשרי תשל"ג). ח"י אלול תשל"ה. מוצש"ק ימי הסליחות תשמ"ב. ח"י אלול וערב כ"ה אלול תשמ"ט.
 כמה ממכתבים הנ"ל נדפסו בהוספות לספרי "לקוטי שיחות" (בדרך כלל – בכרכים של ספר דברים), בהוספות ל"ספר השיחות", ובכרכי סידרת "אגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א". "בתרגום ללה"ק – בספר "אגרות מלך".
 מברקים לר"ה שחל בשבת – בשנות: תשל"ז. תש"מ. תשמ"ג. תשמ"ז. תש"נ.

א' תשרי, ליל א' דראש השנה יום טוב של ר"ה שחל להיות בשבת

תהלים לפני ערבית. אין מגנים אבינו מלכנו בשבת.
 ערבית באריכות (הנהגת רבותינו נשיאינו, ומעין זה שייך לכל החסידים).

בספר המאמרים תש"ג⁶⁷: כאשר מתחרט ושב אל אדונו הנה זה שמבקש סליחת אדונו אינו מספיק עדיין אלא עוד צריך להתרפס לרגלי אדונו ולהתחנן אליו כי יחזור לקבלו לעבד דזהו פירוש המאמר אם כבנים ואם כעבדים, אם כבנים רחמנו כרחם אב על בנים דגם

64 וראה בשלשלת היחס בתחילת ספר "היום יום" עוד בנוגע לשנת תשמ"א, ומהם: "מעורר אודות שמחת בית השואבה בחג הסוכות"; יוצא בקריאה ע"ד ס"ת לילדי ישראל. ועוד.

65 וראה פירוט בשלשלת היחס בתחילת ספר "היום יום". ושם, עוד בנוגע לשנת תנש"א, עיין שם. [וראה בס' "ימי בשורה" בארוכה].

66 בקביעות כזו חלים ימי ראש חודש בשבת ג"פ – ראש השנה (ר"ח תשרי), בדר"ח אדר, ור"ח מנ"א.

צום עשרה בטבת יהפך לשמחה חל בע"ש.

תענית אסתר (וכן תענית בכורים בע"פ) מוקדמת ליום חמישי. ובירושלים (ובשאר עיירות המוקפות חומה) חוגגים פורים משולש.

ערב פסח חל בשבת.

כאשר הבן נכשל בכיבוד והידור הורים הנה כשמבקש מחילה וסליחה ומקבל עליו להיטיב דרכיו האב מרחם על בנו וסולח לו, ואם כעבדים שעבר עליהם רוח שטות למרות עיני אדונם ושבים ומתחרטים ומבקשים סליחה ומקבלים עליהם שלא ישובו לכסלה עוד הנה עינינו לך תלויות אשר תקבלנו לעבדים דזהו העבודה דתפלת לילה ראשונה דר"ה בתחנונים ובבכי' מעומקא מליבא אשר יקבלנו לעבדים לעבדו ית' בקיום התנומ"צ וזהו העבודה בקבלת עול מלכותו ית' בר"ה שהוא בהזת כל עצמותו.

קבלת שבת: מתחילים "מזמור לדוד". בבואי בשלום אומרים "ברנה ובצהלה" (כי ימים אלו לא ניתנו לשמחה).

הוספות לימים נוראים ועשי"ת בשמונה עשרה [זכרנו, מי כמוך, לדור ודור (רק בר"ה ויו"כ), חתימת המלך הקדוש, וכתוב, ובספר, עושה השלום (וכן בקדישים)]. שכח או טעה ראה בהערה⁶⁸.

אם מסופק אם חתם המלך הקדוש, אבל יודע בוודאות שאמר כל הנוסח מ"לדור ודור כו' ובכן תן פחדך כו'", אינו חוזר⁶⁹.

בתפלת העמידה מזכירים של שבת במקומות המתאימים⁷⁰ (וכן

68) דין השוכח נמצאים בשו"ע אדה"ז סימן תקפב סעיפים א, ב, ו. ובפרטיות: שכח זכרנו, מי כמוך, וכתוב, ובספר – אם נזכר קודם שהזכיר את "השם" שבחתימת אותה ברכה, אומרם במקום שנוזכר, אבל אם נזכר לאחר שהזכיר את "השם" שבחתימת הברכה, אינו חוזר.

שכח לומר "לדור ודור... ובכן תן פחדך וכו'", אם עדיין לא אמר "השם" של "המלך הקדוש" חוזר ואומר. ואם כבר אמר "השם", דהיינו שאמר "...וקדושים בכל יום יהללוך סלה ברוך אתה ה'", יחתום "המלך הקדוש", וממשיך "אתה בחרתנו".

טעה ואמר הא"ל הקדוש (וכן בספק אם אמר המלך הקדוש), אם נזכר תוך כדי דיבור וחזר ואמר המלך הקדוש יצא, ואם נזכר לאחר כדי דיבור או שהתחיל ברכה שלאחר, חוזר לראש התפלה. אמר רק "הא"ל" ולא אמר "הקדוש" אפילו שהיה יותר מכדי דיבור, מסיים ואומר "המלך הקדוש" ואינו חוזר.

69) וכש"כ כשהתפלל מתוך מחזור. אבל ראה שד"ח מערכת ר"ה ס"ג סק"ח, שסתמת הפוסקים שבכל גונוי צריך לחזור. ולמעשה ספק ברכות להקל – ראה הנס' בשו"ת אתרא דרב ס' א'קנא, 70) בנוגע לנוסח התפלה בשבת "זכרון תרועה" או "יום זכרון תרועה" –

הנה, בכ"מ (וגם אצל אג"ש) נהגו לומר "יום זכרון תרועה". וכבר העירו שלא מצינו לשון הנ"ל בשום דוכתא בקרא (אף שכל' הזה מצינו בספרים וגם בדא"ח. ולהעיר מתורת שמואל תר"מ (ד"ה יונתי פכ"ד) ע' תקמו. תורת שמואל תרמ"א ע' תקעח), וכן שבכ"מ מוכח להדיא שבשבת יש לומר "זכרון תרועה" לחוד (בהשמטת תיבת "יום"), ונגרר הדבר מצורת ההדפסה בסידורים ובמחזורים. והוכיחו כן מל' הראשונים וכמה פוסקים (ראה שבה"ל סרפ"ו. רא"ש ר"ה פ"ד סי"ד. אמרכל ליקוטים מהל' מועדים – הל' ר"ה. מנהגי מהר"ל (במהדו"ח) ע' רפה: דבחול אומר יום ובשבת זכרון. מנהגי מהר"א טירנא. הגמ"י שבת פכ"ט ה"כ. לבוש סתקפ"ב ס"ז. מנהגים דק"ק וורמיישא (לר"י שמש) ע' קמו (ובהערת המהדיר). דברי קהילות ע' 134. מט"א סתקפ"א סכ"ה. שם סתקפ"א ס"ג. ועוד). ושכן דייקו להדפיס בסידורים ומחזורים ישנים. וכבר נתעורר מזה בליקוטי מהר"ח ח"ג תפלות ר"ה. וקדמו בהגהות מהר"ם באנעט (בסו"ס חי' מהר"ם באנעט ח"א) לשו"ע סתקפ"ב במג"א סק"ד. ועוד לפניו – בפסקי חמודי דניאל הל' ר"ה ו.

ומ"מ, מאן דעביד הכי לא משתבש, והנח להם לישראל, שכן נהגו בכ"מ, וכבר ציינו שכן מצינו גם באיזהו מקומן (ראה נועם מגדים להפמ"ג. פמ"ג בא"א סתקפ"ב סק"ד. ועוד. וכבר נמצא כן במנהגות וורמיישא קירכום ע' קה. אבל ראה שם ע' צח וע' קכב).

וראה בכהנ"ל הנסמן בס' סכותה לראשי דבליצקי ע' ו. קובץ העו"ב תתקפו. שם תתקפו. מבוא לסי' ר' שבת ע' רמח.

ויש להוסיף ולציין גם לבית אהרן מקארלין דרושים לר"ה קלב, ג. ברוך שאמר (לבעל פי' תו"ת) תפלות השנה ע' שס. וראה גם ברכת ישראל אויערבאך ס"ע ס"ה. ועוד. וראה שו"ת בית אב"א ח"ג ששכ"ט מה שנדחק בזה.

בשאר התפלות). דין הטועה – ראה בהערה⁷¹.

אחר תפלת לחש: ויכולו. ברכת מעין שבע. לדוד מזמור.

בברכה מעין שבע שבליל שבת ("מגן אבות") אומר המלך הקדוש וחותם בשל שבת לבד ("מקדש השבת") ואינו מזכיר ראש השנה. דין הטועה – ראה בהערה⁷².

לדוד מזמור (בכוונה עצומה. ומסוגל שלא יחסרו מזונותיו כל השנה; הכלי להשפעות גשמיות על כל השנה).

אחרי לדוד מזמור, קדיש שלם, מזמור לדוד ה' רועי, חצי קדיש, ברכו בתרא, עלינו וקדיש יתום.

מאחלים לשנה טובה ותחתם (ולנקבות: תכתבי ותחתמי)

71 טעה ואמר "יום תרועה" במקום "זכרון תרועה" וכבר סיים הברכה אינו חוזר. טעה ולא הזכיר של שבת כלל לא בתוך הברכה ולא בחתימה, אם נזכר לפני שאמר "יהיו לרצון" השני חוזר ל"אתה בחרתנו".

ואם אמר כבר "יהיו לרצון" השני והסיח דעתו מלומר תחנונים, חוזר לראש התפילה. [בתפלת ערבית, נחלקו הפוסקים אם אפשר לצאת ע"י שמיעת מעין שבע מהש"צ. ולכתחילה נכון שלא לסמוך על כך ולהתפלל עוד הפעם. ולמעשה, גם בדיעבד ששמע וכיוון לצאת אינו יוצא ידי חובתו (כיון שאין בה הזכרה של יו"ט. וכ"כ בס' הבתים ש"ד ה"ה)].

לא הזכיר של שבת כלל, אבל חתם "מקדש השבת וישראל ויום הזכרון", יצא.

באם הזכיר שבת ויום הזכרון באמצע הברכה, וחתם ביום הזכרון בלבד או בשבת בלבד, אם נזכר תוך כדי דיבור יאמר "מקדש השבת וישראל ויום הזכרון". ואם נזכר לאחר כדי דיבור, נחלקו הפוסקים אם צריך לחזור לראש, כיון שכבר הזכיר שניהם באמצע הברכה קודם החתימה. וטוב לחוש שלא לחזור לראש שלא להכניס עצמו לידי ספק ברכה לבטלה. ולכן, אין מחזירין אותו.

(הזכיר של שבת בתוך ברכה אמצעית ("אתה בחרתנו") אבל לא בכל מקום שצריך, אם נזכר לפני שאמר שם השם בחתימת הברכה ("ברוך אתה ה' מקדש השבת וישראל ויום הזכרון") יחזור למקום שטעה. אבל אם נזכר לאחר חתימת הברכה, לא יחזור).

טעה ואחר "יעלה ויבוא" אמר "ותחזינה" (כרגיל בחול המועד ובראש חודש) ולא "אלקיננו ואלקי אבותינו מלך וכו'" (כבראש השנה), חוזר ל"אלקיננו וכו' מלך". ואם נזכר אחרי שאמר "ברוך אתה ה' מסיים מלך על כל הארץ מקדש [בשנה זו – השבת ו] ישראל ויום הזכרון" וממשיך "רצה". נזכר אחרי שחתם "המחזיר שכינתו לציון", חוזר ל"אתה בחרתנו". וכן אם מסופק אם אמר "אלקיננו וכו' מלך" או לא, אם אינו מתפלל מתוך המחזור או הסיודור. (ע"פ שו"ת גו"ר או"ח כלל ד ס"ט – הובא בהגהות רעק"א סתפ"ז ס"א. ערוה"ש שם ס"ד. כה"ח שם סק"ל. וראה תשובות הפוסקים (כ"ץ) סכ"ג – באו"א. והנלענ"ד כתבנו).

אמר יעלה ויבוא וטעה והמשיך כנוסח ברכת המזון ואמר "ובנה ירושלים", יחזור ויאמר "אלקיננו וכו' מלך". אם נזכר אחרי שאמר שם השם בחתימת הברכה ועדיין לא אמר "בונה ברחמיו", יסיים ויאמר "מלך על כל הארץ מקדש [השבת ו] ישראל ויום הזכרון", ויצא. ואם סיים "בונה ברחמיו" חוזר ל"אתה בחרתנו". (ראה קצוה"ש סמ"ז ס"ב. לקט הקמח החדש ס' קכ סק"ב (השני). חשוקי חמד בכורות נ, א בארוכה).

אם חתם "מקדש ישראל והזמנים" (במקום "מקדש השבת וישראל ויום הזכרון") לא יצא. ואם נזכר תוך כדי דיבור יאמר "מקדש השבת וישראל ויום הזכרון". ואם נזכר לאחר כדי דיבור חוזר לתחילת הברכה. אבל אם חתם "מקדש השבת וישראל והזמנים" (במקום "מקדש השבת וישראל ויום הזכרון"), ואפילו אם השמיט גם תיבות "מלך על כל הארץ" בחתימה, אין מחזירין אותו. ואם נזכר תוך כדי דיבור יאמר "מלך על כל הארץ מקדש השבת וישראל ויום הזכרון". (בכללות הענין, ראה להלן בלוח ליל ב'. ושם הוכחנו בארוכה, שבאומר "והזמנים" לא יצא. אבל בהשמיט "מלך על כל הארץ" יצא. ועכ"ז, כשחל בשבת שאני, שבאומר "מקדש השבת וישראל והזמנים" לא גרע מהאומר "מקדש השבת" לחוד שאין מחזירין אותו, ואף את"ל דלא נקטינן הסברא דדל מהכא "והזמנים", ואכ"מ, הרי באמירתו "והזמנים" פשוט שלא קלקל הברכה, עיי"ש שבעצם ר"ה ג"כ בכלל זמנים. ומשם תדרשנו).

72 טעה ואמר הא"ל הקדוש בברכת מעין שבע, אם נזכר לפני שאמר שם השם בחתימת הברכה ("ברוך אתה ה' מקדש השבת") יחזור למקום שטעה ויאמר "המלך הקדוש שאין כמוהו וכו'". אבל אם נזכר לאחר חתימת הברכה, לא יחזור.

בית דין צדק דק"ק קראון הייטס | כא

בלשון יחיד. כן מאחלים [בשנה זו: גוט שבת] גוט יום טוב⁷³.
כשחל ר"ה בשבת אומרים שלום עליכם, אשת חיל, מזמור לדוד, דא
היא סעודתא⁷⁴ – בלחש⁷⁵.

בקיודש: יום הששי (שכח, ראה בהערה⁷⁶), בורא פרי הגפן, ומזכיר
של שבת במקומות המתאימים, וחותרם מקדש השבת וישראל ויום
הזכרון (דין הטועה – ראה בהערה⁷⁷), שהחיינו. [אם הרימון הוא פרי
חדש יכונו לפטור אותו בשעת ברכת שהחיינו].

אשה המקדשת ובירכה שהחיינו בהדלקת נרות לא תברך שוב.
מטבילים פרוסת המוציא בדבש⁷⁸ (עד אחר הושענא רבה⁷⁹). [בכ"מ,
שמכל מקום צ"ל מלח על השולחן. ומעשה רב – להטביל גם במלח⁸⁰].
אחרי אכילת [לפחות כזית] המוציא: תפוח מתוק בדבש, בורא
פרי העץ, יה"ר מלפניך שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה, ואח"כ
אוכלים⁸¹.

---

73 ולהעיר שבשולחן ערוך אדמו"ר הזקן הובא שגם האומרים "במה מדליקין" בכל שבת
(ובסידור אדמו"ר הזקן לא הובא בכלל) – אין אומרים אותו ביו"ט (או בחוה"מ) שחל בשבת "כדי
למהר בשמחת יו"ט". וכן גם בר"ה שחל בשבת – מט"א סתקפ"ב ס"ב. וצ"ע אם טעם הנ"ל מתאים
לר"ה. ואולי משום לא פלוג.

74 ובפשטות, הכוונה לומר בלחש עד גמירא, עד "לסעודא בהדה". [וכ"כ הריל"ג ע"ה בהערות
וציונים בסידור עם דא"ח (לקידוש לילי ר"ה. אבל בקידוש ליל שבת, דקאי בשאר יו"ט שחל בשבת,
ליתא). אלא שציינ למחזור השלם, ושם – הוא בשינוי, ככפנים]. ובפרט שבר"ה אין אומרים אתקינו
ליו"ט. וראה בלוח לילי א' דסוכות ש"ז.

בנוגע לזמירות לשבת – אזמר בשבחין וכו' – ביו"ט שחל בשבת, לא שמענו מזה. וכמדומה ברור
שלא נהגו בכך (והיינו גם הנהגים לאומרים בכל שבת, ראה בס' המנהגים ע' 29 ובהערה). וכן גם
המנהג בכ"מ. לאידך, ראינו מעשה רב, וברבים, לומר "בני היכלא" בהתוועדות דיו"ט שני כשחל
בשבת. וילע"ע.

75 בלחש – כ"ה הלשון בס' המנהגים ע' 56. וראה שם ע' 28. וכ"כ בהערות וציונים (שבהערה
הקודמת בקידוש לר"ה, משא"כ בהערות לקידוש ליל שבת). וכ"ה (לענין שבת חוה"מ), בהיום יום
(הוצאת תשי"ז ואילך) י"ט ניסן וי"ז תשרי. ובכ"מ. אבל בליקוטי מנהגים שבמחזור חב"ד ושבסוף
קונטרס ר"ה תש"י (נדפס בסה"מ תש"י ע' 26): בלחישוה. וראה למען ידעו (שוסטערמאן) ע' 97
שכ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע תיקן בכתי"ק תיבת "בלחש" וכתב: בלחישוה. וכ"ה (לגבי סעודת
היום דר"ה) בס' המנהגים גופא ע' 57 (כבמקורו בליקוטי מנהגים שם). ולא נתברר טעם השינוי
מהכתי"ק.

76 שכח לומר ויכולו, אומרו בתוך הסעודה על הכוס.

77 לא הזכיר של שבת כלל, וכן אם אמר קידוש של שבת ולא הזכיר יום הזכרון, אם נזכר קודם
שם השם בחתימת הברכה (ברוך אתה ה' מקדש וכו') חוזר ל"אשר בחר בנו". ואם נזכר לאחר מכן,
חוזר ומקדש קידוש לראש השנה ומזכיר של שבת.

לא הזכיר של שבת, אבל חתם "מקדש השבת וישראל ויום הזכרון", יצא.

באם הזכיר שבת ויום הזכרון באמצע הברכה, וחתם ביום הזכרון בלבד או בשבת בלבד, אם
נזכר תוך כדי דיבור יאמר "מקדש השבת וישראל ויום הזכרון". ואם נזכר לאחר כדי דיבור, חוזר
ומקדש. וכן הדין אם חתם "מקדש השבת וישראל והזמנים" (ואינו דומה לתפלה, דל"ש הכא
הסברא שמהראוי ה' לתקן י"ח ברכות גם בשבת ויו"ט. וכ"פ בברכת הבית סמ"ו ס"ג. וראה בלוח
ליל ב' דר"ה).

78 וכשאין דבש בהישג יד, או מי שקשה לו לאכול דבש, יטביל בסוכר – ראה הנסמן אצלנו
בשו"ת באתרא דרב סי' ה'תרסד.

79 הפרטים בזה – ראה סה"ש תש"ד ע' 24. ספר המנהגים חב"ד ע' 67 לקו"ש ח"ד ע' 372
הערה (27).

80 אבל ראה סה"ש שם.

81 בטעם מנהגנו – ראה אג"ק ח"ג ע' קמו.

אם בשעת ברכת העץ על התפוח לא התכוון לפטור הרמון אבל הרמון היה על השולחן – אין מברך עליו בפני עצמו. ואם לא היה על השולחן וגם לא התכוון לפוטרו אז מברך עליו שוב. (בנוגע לפטור קינוח סעודה – מעשה רב להשאיר חלק מהתפוח לסוף הסעודה ומכוון בברכת בפה"ע לפטור הקינוח⁸²).

מצוה לאכול ולשתות ולשמוח. אוכלים דגים (לסימן שפרים ורבים). אין אוכלים בראש השנה⁸³ אגוזים, לוזים [=אגוזים קטנים], וכן שקדים⁸⁴, ומאכלים חמוצים (כשטעם החומץ נרגש).

אוכלים רמון (שנרבה זכויות כרמון) וראש איל (זכר לאילו של יצחק, או ראש כבש. ואם אין לו, ראש אחר [דג], שנהי' לראש ולא לזנב). אבל אין אומרים יהי רצון [כי אם על התפוח, כנ"ל].

בברכת המזון: רצה ואח"כ יעלה ויבוא⁸⁵. הרחמן לשבת, ליו"ט, וכן הרחמן לר"ה (הרחמן הוא יחדש). (עושה שלום ולא השלום). השוכח [רצה או] יעלה ויבוא, ראה בהערה⁸⁶.

יום שבת קודש, א' תשרי, יום א' דראש השנה יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת

בבוקר משכימים לקום. (נץ החמה בשעה 6:40 לערך).

סוף זמן ק"ש: 9:43.

82 ועד"ז הוא בכ"מ. אבל ראה ספר המנהגים ע' 56. וצע"ג הכוונה. ושקו"ט בזה בכ"מ. ובמקורו – הוא בנוגע לפרי חדש בליל ב'.

83 גם במשך כל היום, אפילו אחרי התפלה – ראה שו"ת באתרא דרב סי' א'קנד. ויש שנהגו בכך גם בעש"ת, או לפחות בעי"כ, ויש עד הושענא רבא – ראה שו"ת באתרא דרב סי' א'קצ.

84 אבל שקדים טחונים בתערובת לית לן בה – ראה שו"ת באתרא דרב סי' א'פ. 85 אמר יעלה ויבוא ואח"כ רצה יצא. אבל אם נזכר באמצע יעלה ויבוא קודם שאמר "ביום הזכרון הזה", שלא אמר רצה, פוסק ואומר רצה ואח"כ יעלה ויבוא. (ואפשר שגם בנזכר אחרי שאמר "ביום הזכרון הזה", וגם אם סיים יעלה ויבוא, יש להדר ולומר רצה ואח"כ יעלה ויבוא עוד פעם).

86 השוכח רצה ויעלה ויבוא בליל ראש השנה ונזכר קודם שאמר "השם" בחתימת ברכת "בונה ברחמי ירושלים" חוזר ל[רצה ו]יעלה ויבוא. אם אמר כבר השם חותם הברכה. ואחר כך אומר (כנוסח שבסידור) בא"י אמ"ה שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית וימים טובים לזכרון את יום הזכרון הזה בא"י מקדש השבת וישראל ויום הזכרון. [והיינו בשכח שניהם, רצה ויעלה ויבוא. אבל אם שכח רק א' מהן – אין כולל את השני בנוסח הברכה שאומר. אבל כשצריך לחזור לראש (עייני לקמן) תמיד צ"ל הן רצה והן יעו"י (ראה שו"ע אדה"ז סקפ"ח סי' ג"ד. ס' המנהגים ע' 60)].

אבל אם נזכר אחרי התחלת ברכת הטוב והמטיב, אפילו לא אמר רק תיבת "ברוך" חוזר ומברך ברכת המזון.

ולדעת רוב האחרונים – כ"ה גם בנוגע לנשים. אמר יעלה ויבא וטעה והמשיך כנוסח התפלה ואמר "ותחזינה עינינו", יחזור ויאמר "ובנה ירושלים" (כבשח באמצע ברכת המזון שחוזר למקום שפסק. ועד"ז כתב בקצוה"ש סמ"ז סקכ"ה מטעם אחר). ואם נזכר אחר שאמר שם השם בחתימת הברכה ועדיין לא אמר "המחזיר שכינתו", מסיים "למדני חקיד" וחוזר ל"ובנה ירושלים". ואם סיים ואמר "בונה ברחמי ירושלים" יצא. ואם סיים "המחזיר שכינתו לציון" חוזר לתחילת ברכה שלישית. (וראה חשוקי חמד בכורות ג, א בארוכה).

בית דין צדק דק"ק קראון הייטס | כג

כשחל ר"ה בשבת ואין תוקעים בשופר, מותר לאכול לפני התפלה, כרגיל בכל השנה, והיינו כשרעב וצמא ואינו יכול לכוון בתפלה.

כשחל בשבת, אין מנגנים ניגון אבינו מלכנו לפני שחרית.

בשחרית: שיר המעלות ממעמקים⁸⁷ (עד יום כפור). הכל יודוך וכו'. בתפלת העמידה – ההוספות לשבת.

בפיוטים, מדלגים במקומות שנזכרה שם תקיעת שופר, וכמצויין במחזור.

אין אומרים אבינו מלכנו בשבת (מפני שאסור לתבוע צרכיו בשבת).

אין אומרים הלל בראש השנה⁸⁸.

אומרים י"ג מדות ג"פ ורבש"ע בעת פתיחת הארון, גם כשחל בשבת.

מוציאין שני ספרי תורה. בקביעות שנה זו קורין בראשון שבעה מן וה' פקד את שרה עד פרשת העקידה לפי שבראש השנה נפקדה שרה ומפטיר קורא בספר תורה שני בפרשת פנחס ובחודש השביעי, ומפטיר בתחלת ספר שמואל עד וירם קרן משיחו לפי שגם חנה נפקדה בראש השנה. מפטיר לאדם חשוב. בברכת ההפטורה מזכיר של שבת ושל יום הזכרון. וחותרם בשניהם. טעה – ראה בהערה⁸⁹.

אחר קריאת התורה, יקום פורקן וכו'.

אין תוקעין בשופר בראש השנה שחל להיות בשבת⁹⁰.

אע"פ שהתקיעה בשופר אינה מלאכה ואינה אסורה בשבת ויו"ט אלא מדברי סופרים משום עובדין דחול, ולמה אין דוחין איסור קל כזה מפני מצות עשה של תורה כמו שדוחין אותו בכל יו"ט של ראש השנה הואיל ואין בו שבות גמור? לפי שהכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאין בתקיעת שופר גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבירונו ד' אמות ברשות הרבים.

מבואר בנוגע ליו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת שאין תוקעין במדינה משום גזירה דרבה שמא יעבירונו (להשופר) ד"א ברה"ר – דלכאורה: "מה ראו חז"ל לעקור מ"ע דשופר כו' משום גזירה דרבה בעלמא, והלא החשש הוא להדייטים וקלי הדעת ואיך מנעו המצוה לגמרי מכמה צדיקים גדולים וטובים" – שההסבר בזה (בפנימיות הענינים) דמה שאין תוקעין בר"ה שחל בשבת אין זה דיחוי של (תוקף) מצות תקיעת שופר, אלא שאז אין צורך (כ"כ) בתקיעת שופר, כי ההמשכות שנמשכות ע"י תק"ש נמשכות הן ביום השבת מצ"ע בלא תקיעת שופר.

בלקוטי שיחות חלק ז (שיחה לחגה"פ): היות אז אויך בשבת איז

87) שכח ולא אמרו, כל שהתחיל ברכת "יוצר אור", אפילו אמר רק תיבת "ברוך", אין לו להפסיק לאמרו ויאמרונו אחר התפלה. וכן אם כבר ענה ברכו. אם כבר שכח הש"צ לומר שיר המעלות, וכבר אמר קדיש, לא יפסיק לאמרו בין קדיש לברכו.

88) **הלכתא למשיחא:** יש שכתבו שלעת"ל יאמרו הלל בר"ה – ראה שפת אמת אלול ור"ה בלקוטי יהודה ע' לח. וראה קובץ העו"ב נצו"י תש"ע. ויצא תשע"א.

89) דינו כמו בטעה בקידוש הלילה, ראה שם.

90) בכללות הענין – נתבאר בכ"מ במאמרי דא"ח ושיחות ואגרות קודש. וראה הנלקט בס' שערי המועדים שער ר"ה שחל בשבת.

(לויטן ס"ד) דא דער חיוב פון מצות תקיעת שופר, קען דאך ניט זיין אז מען זאל דארפן חושש זיין פאר "שמא יעבירנו" – ווארום דאן וועט דאך אויסקומען אז דער **אויבערשטער** האט איינגעשטעלט די בריאה אין אזא אופן אז עס זאל **מוזן פעלן** די מצוה פון תקיעת שופר בר"ה שחל בשבת. . . און פון דעם וואס חז"ל האבן דעם חשש יע אנגענומען, און צוליב אים גוזר געווען אז בר"ה שחל בשבת זאל מען ניט תוקע זיין בשופר, איז חסידות מכריח אז בר"ה שחל בשבת דארף מען צו תקיעת שופר ניט אנקומען.

בשיחת ש"פ נצו"י תשמ"ט⁹¹:

צריך להבין: איך יתכן שבר"ה שחל בשבת שאין תוקעין בשופר (כיון שנמשך התענוג מעצמו, מצד ענינו של יום השבת) יחסר הענין שההכתרה צ"ל ע"י **עבודתם של ישראל** דוקא?! ויש לומר, שגם זה שאין תוקעין בשופר הוא חלק מכללות **העבודה** דתק"ש (בנפש האדם) היינו שאין הכוונה שבר"ה שחל בשבת לא קיימת העבודה דתק"ש, כי אם שהעבודה דתק"ש היא באופן של **שלילה**, שאין תוקעין בשופר, ולא עוד, אלא שבעבודה זו יש **עילוי** לגבי העבודה דתק"ש בפועל ממש בר"ה שחל בימות השבוע (דפשיטא שקדושת השבת אינה גורעת ח"ו ממעלת ר"ה, אלא אדרבה, שע"י השבת ניתוסף עוד יותר במעלת ר"ה). . . החילוק שבין הביטול בר"ה שחל בימי השבוע שמתבטא ע"י **תקיעת שופר**, להביטול בר"ה שחל בשבת שמתבטא עי"ז **שאין תוקעין בשופר**: התקיעה בשופר היא "פעולה" של "התבטלות", שמבטל את עצמו להקב"ה, ומכתירו למלך עליו ועל העולם כולו, ע"ד הכרזתו של אדה"ר "בואו נשתחוה גו", היינו, שישנה מציאותו של האדם המבטל את עצמו להקב"ה ומכתירו למלך על כל העולם, היינו שנרגשת מציאותו. אבל כשמגיע לדרגה כזו שהוא בטל במציאות לגמרי (לא רק שמבטל את עצמו אלא שבטל בעצם) – לא שייך שיתקע בשופר ויכריז על הביטול להקב"ה, "בואו נשתחוה גו", כיון שאין מציאות כלל זולתו ית' . . . ומזה מובן שגם בר"ה שחל בשבת נעשה הקב"ה מלך ע"י עבודתם של ישראל, אלא, שעבודתם אינה באופן של עשי' ופעולה חיובית, אפילו לא הפעולה דהשתחוואה (הביטול שע"י תקיעת שופר) כי אם, עי"ז שבטלים בתכלית עד שאין יכולים אפילו לתקוע בשופר."

הלכתא למשיחא: בגאולה האמיתית והשלימה, בביהמ"ק השלישי (וביבנה) ובכל מקום שיש סנהדרין, יתקעו בשופר בפועל גם ביום השבת, ואדרבה – ביתר שאת וביתר עוז. וי"ל דגם בכל מקום ומקום, כי אז יתבטלו כל הענינים דגזירות⁹².

אין אומרים "אב הרחמים". אשרי וכו'. החזרת ספר תורה להיכל. במוסף (וכן בכל מוסף ובמנחת שבת ובנעילה): "מי כמוך אב

91) בסה"ש תשמ"ט ע' 704 ואילך. ונת' גם עד"ז במכתב כ"ה אלול תשמ"ט (נדפס בסה"ש תש"נ ח"ב ע' 715).

92) כ"ה בסה"מ מלוקט ח"א ע' תכח. ובשיחת ליל ער"ה תשל"ט – בכל א"י, כיון שעתידה ירושלים שתתפשט בכל א"י. אבל ראה שיחת כ' מנ"א תשט"ו. וכ"ה בכ"מ בשיחות קודש – במקדש דוקא.

הרחמים" ולא "הרחמן"⁹³. הוספות לשבת. צריך להזכיר של שבת קודם ליום המאורע, דהיינו שיאמר ותתן לנו ה' אלקינו את יום השבת הזה ואת יום הזכרון הזה כו' ואת מוספי יום השבת הזה ויום הזכרון הזה כו' (וכולל פסוקי שבת, "וביום השבת", ושל ראש השנה, "ובחודש השביעי"). ישמחו במלכותך. וחותרם מקדש השבת וישראל ויום הזכרון.

דיני הטועה, ראה בהערה⁹⁴.

93 על פי קבלת האריז"ל.

94 שכח ולא אמר פסוקי מוסף, ונזכר בטרם שאמר שם השם בחתימת "מקדש [השבת] ישראל ויום הזכרון", יחזור ויאמר כתיקונו. נזכר לאחר שחתם בשם השם, לא יחזור. אבל אם אמר פסוקי שבת ולא פסוקי ראש השנה, או להיפך, חוזר בכל אופן. [וע"ד הדין שבהתחיל לומר פסוקים צריך לומר כולם. וכש"כ בשינה וקילקל. וראה אצלנו בקובץ "באתרא דרב" (מהדו"ב) גליון ג הע' 26 בכיו"ב. וש"נ. ועד"ז, במוסף שבת ר"ח והזכיר של שבת ולא של ר"ח, דלא סגי במש"א ונעשה לפניך קרבנות וכו', שכיון שפירט פסוקי שבת ולא ר"ח גרע – ראה שו"ת תשובה מאהבה ח"א סי' קס. וראה מה שכתבנו בענין זה בלוח יומי לחנוכה תשע"ו (יום שבת ר"ח). אבל ראה בשו"ת אג"ח או"ח ח"ד סכ"א סק"ג מש"כ לחלק. ושם, אפי' הזכיר של שבת בהברכה. [וי"ל דוגמא: אמירת "מוסף" ולא "מוספי" ביום א' דר"ה שחוזר – ראה הגהות דעק"א סתקצ"א סק"ג. מט"א ס"ה. שיע"ת שם בשם הל"ק ט. אבל במשנ"ב בשעה"צ סק"ו שחוזר רק בלא סיים הברכה. ובדה"ח סי' קנא ס"ב, שאינו חוזר כיון שאומר "מלבד עולת החדש" ואומר ג"כ "ושני שעירים". אבל, נ' פשוט שאם אמר "ואת מוספי יום השבת" ולא אמר פסוקי שבת, דיצא. וכ"מ מסתימת האחרונים]].

טעה והתחיל ברכות אמצעיות של חול או של שבת, צריך לפסוק באמצע הברכה שנזכר בה ולהתחיל ברכה אמצעית של תפלת מוסף של יום טוב.

שאר דיני הטועה – נזכרו לעיל בתפלת מעריב. ואם צריך לחזור, מתפלל עוד פעם תשע ברכות. (ראה שו"ת מנח"ש ח"ב סל"ה סק"י (שנסתפק). ובארוכה – קובץ זכור לאברהם תשס"ד בארוכה. ועוד. וראה הרי בשמים (סלמוון) בציונים והוספות בסו"ה סקכ"ה. ובס' דרש וחקר עניני ברכה ותפלה רייסנר סקי"ד (ועוד) האריך בגיבוי מלים דלא כנ"ל. וכל דבריו אפשר לדחות בגילא דמחטא. ואכ"מ).

[יילה"ע, שראיתי למי שכתב בנוגע מי שהזכיר שבת ויום טוב באמצע הברכה, וחתם ביום טוב בלבד או בשבת בלבד, שבמוסף שאני, שהרי דעת הסוברים שאינו חוזר, לפי שאי"ז שינוי ממטבע שטבעו חכמים, שבאמת בדין להתפלל תפלת חול בשבת וביו"ט ולא אטרחהו רבנן, ובמוסף ל"ש ה"ט, ולכן פוסק באמצע ברכה כשהתחיל של חול. אבל מפורש הפכו בשו"ע אדה"ז סת"צ סט"ו. ובגוף סברתו – הרי מה שפוסק כשהתחיל של חול אינו לכו"ע, והוא רק מספק. ועוד, שסו"ס אם התפלל תפלת חול ולא אמר רק "ונעשה לפניך את חובותינו בתמידי יום ובקרנן מוסף" באחת מהברכות יצא. עוד ראיתי למי שר"ל, דשאני מוסף, שכל עיקר הברכה (והתפלה) ע"ש קרבן מוסף, ולכן צ"ל בחתימה הזכרת ב' הקרבנות. וזו סברא שאין לה בית אב.

ולכאו' נראה שאף שבר"ה שאני שחייב גם באמירת מלכויות, וא"כ א"י להתפלל י"ח ברכות, ה"ז דין וחייב בפנ"ע, ומ"מ יצא מצד חובת הזכרת קדושת היום. ולא ראיתי שיתעוררו מזה. (ול"ד לתפלת נעילה ביו"כ שחל בשבת, את"ל שגם בזה הדין כן – דשאני התם שמשתבר שאם התפלל י"ח ברכות והזכיר קדושת היום באמצע יצא, דתפלת נעילה ביו"כ אינו חלוק מנעילה בשאר תעניות שמתפללים נעילה. ולדידי פשיטא שבהתחיל ברכה של חול בנעילה גומר הברכה. ושו"ר שכ"כ במכתב שבריש ספר זכרון יונה (גלעד). ובאול"צ ח"ד פי"ט ס"ב בהערה כתב בפשי' להיפך. ודבריו נפלאו ממני).

ולהעיר, שאף גם הנת' בכ"מ שענין מלכויות הוא מגוף הענין דקדושת היום (ועפ"ז א"ש שהרמב"ם לא הזכיר בהל' תפלה פ"ב ה"ו חובת הזכרת קדושת היום בתפלת מוסף. וגם בטור סתקצ"א כתב שכולל קדושת היום במלכויות ולא איפכא כל' המשנה – ראה חידושי הגהות שם), ה"ז רק שמהות קדושת היום היינו ענין המלכויות, אבל אין להכריח מזה דל"ש גדר קדושת היום מצ"ע (וראה להלן בלוח לליל ב' בדין מי שהשיט תיבות "מלך על כל הארץ" בחתימה).

יול"ע, אם יצא יד"ח אם התפלל י"ח ברכות והזכיר מלכויות זכרונות ושופרות וקדושת היום בתוך י"ח ברכות. [יולה"ע ע"ד הרמז, שתשע ברכות הם כנגד תשע אזכרות שאמרה חנה, אף שהתפללה י"ח ברכות (ראה ילקוט שמעוני שמואל ב, א), ותפלתה היתה בר"ה. וי"ל]. ולכאו' תלוי אם גדר מלכויות הוא כהזכרת מעין המאורע או חובת ברכה, וכזכרונות ושופרות (וראה דרש וחקר שם שהאריך בכיו"ב). ובפשטות, אי"ז הזכרת מעין המאורע לחוד. ולכאו' תלוי בפלוגתת

נופלים כורעים⁹⁵ באמירת עלינו רק בחזרת הש"ץ [באם הרצפה מאבנים – לשטוח מטפחת וכדומה להפסיק בין פניו לרצפה].

הגאונים והרא"ש ודעמי, אם היחיד יכול לדלג ולמר רק שבע ברכות. ונפק"מ גם בהשקו"ט אם מהני להזכיר מלכיות אחרי חתימת הברכה קודם שהתחיל ברכת זכרונות (שקו"ט מזה באחרוני זמנינו – ראה שו"ת תשוה"נ ח"ז ססע"ב. חיי הלוי ח"י ס"צ. ובארוכה – קובץ עץ חיים חו' ל ע' ריא ואילך. ואכ"מ). [וראה זה פלא, בלקט יושר ע' 127 שמוז"ש דינן כג' ברכות ראשונות שבתעה חוזר לתחילתן. והוא פלאי. ואכתי לא תברא, שכ"ז מחמת אופן התקנה לכתחילה]. ומצאתי בפנ"י ברכות כט, א, דילפינן מחנה שאא"פ לכלול מלכיות זו"ש כא'. אבל אין הדבר מוכרח, שהרי גם בשו"ט מתפלל שבע ברכות לכתחילה, וקובע ברכה בפ"ע לקדושת היום, אף שאפשר להזכיר ולכלול בתוך י"ח ברכות. והה"נ בזה, והרי בפנ"י שם גופא השווים להדידי. ואת"ל הכי, של"ש לומר כאן הסברא שראוי ה' להתפלל י"ח ברכות, שהרי צריך לקבוע ברכות בפ"ע למלכיות זו"ש, מסתברא שחתימתו ביו"ט לחוד או בשבת לחוד לא מהני בכגון דא. ונפק"מ גם בהתחיל להתפלל של חול במוסף ר"ה, שלכו"ע פוסק, לפי שא"ר להתפלל כאן י"ח ברכות (ושו"ר שכ"כ במילי דברכות (גראדזענסקי) ח"ב ברכות כא, א (ע' לד)).

אמנם, למעשה נראה לפענ"ד שלא לחלק בד"ז בין התפלות. וטעמי ונמוקי: כיון שכל הפוסקים סתמו ולא חילקו. ועוד שגם מצד חובת הזכרת מלכיות, אף שלכתחילה תיקונה בברכת קדושת היום, יתכן שבדיעבד יצא כשאומרו בברכת קדושת השם כדעת ר"י בן נורי (והרי י"א דל"ש גדר משנה ממטבע במחלוקת תנאים. אבל ראה אצלנו בקובץ באתרא דרב חו' ג). ובאמת מפורש בירושלמי שאם עשה כן יצא יד"ח. (וראה חבל יוסף סתקצ"א. אבל מש"כ שבאמת יד"ח בחתימת "המלך הקדוש" – צ"ע שלא הזכיר "ככתוב בתורתך וכו'"). ועוד שיתכן לומר גם שאפשר לכלול בא' משאר הי"ח ברכות עם קדושת היום (וכן לכלול זו"ש באותה ברכה או אפי' בברכה אחרת. או לחלופין לכלול קדושת היום ולקבוע ברכות בפ"ע לזמז"ש). ותו, שי"ל שמה שכתבו הפוסקים בחותם מקדש השבת לחוד וכדומה שאי"ז משנה ממטבע – היינו לפי שהחתימה ראוי מצ"ע ביום השבת, וכן חתימת יום הזכרון לחוד ראוי מצ"ע לולא חובת אמירת מלכיות. ויתכן גם שמה שזכר שבדין ראוי להתפלל י"ח ברכות אי"ז סיבה הגורמת לכך שאינו משנה ממטבע, אלא רק הסברת הענין, וגם במקום של"ש הך סברא לא נשתנה הדין (והרי כמה אחרונים העלו כן גם לגבי נוסח החתימה בקידוש, אף של"ש סברא הנ"ל. אלא שאצלנו כתבנו כדעת החולקים). ועוד וג"ז עיקר, שלכמה דעות אין היחיד חייב בתשע ברכות, ואף שלהלכה לא קייל"ן הכי, מצינו שבאינו יודע מתפלל רק שבע (ראה מט"א סתקצ"ג ס"א. פמ"ג שם בא"א סק"א. מחה"ש שם. ערוה"ש סתקצ"א ס"ד. כה"ח סתקצ"ג סק"ג. אבל ראה משנ"ב סתקצ"ג בבה"ל ד"ה מעכבות. וראה משברי ים תפלה וברכות ספ"ג. וצ"ע בדעת אדה"ז שסתם הדברים). ונמצא שבדיעבד יצא יד"ח קדושת היום, אף אם לא יצא יד"ח מלכיות. ומכיון שכן, שפיר י"ל דנדו"ד לא גרע ממי שאינו יודע, שמצד חובת קדושת היום יוכל לומר י"ח ברכות ולהזכיר מעין המאורע.

וראיתי בהררי קדם ס"ד שר"ל שבר"ה שאני, דלא סגי בהזכרת מעין המאורע, לפי שחובת ברכת קדושת היום היא דין מיוחד בר"ה כמלכיות זכרונות ושופרות. ולדעתו לא מהני גם בשאר תפלות ר"ה כשמתפלל י"ח ברכות וקובע ברכה מיוחדת לר"ה. אבל כיון שאין הדברים מוכרחים מצ"ע, וכדלקמן, לא מלאני לבי להורות היפך סתימת דברי הפוסקים, ובפרט להחמיר בספק ברכות. ובגוף סברתו – הרי החיוב לקדשו בתפלה ביו"ט הוא מילפוטא בפ"ע דמקרא קודש (נוסף לדין בכ"י תן לו מעין ברכתיו). ועכ"ז אהני לן סברא הנ"ל שבחותם מקדש השבת אינו חוזר. ובכ"מ שגם בר"ה ילפינן לה ממקרא קודש, וא"כ אין סיבה לחלק ביניהם. ומש"כ שם להוכיח כן מזה שבגמ' ר"ה לב, א, נזכר הלימוד להזכרת קדושת היום מ"שבתון", ולא די בדין בכ"י תן לו מעין ברכתיו – הרי נז' שם גם ילפותות לג' ראשונות וג' אחרונות. ובאמת, כבר נתקשו בזה המפרשים על אתר, ראה ריטב"א, פנ"י, ערו"ל, ועוד. ומכלל דבריהם שאין כאן דין מיוחד לר"ה. ועוד להעיר שהסברא דילפינן לה מ"שבתון" היא דעת ר"א, ולרע"ק ילפינן לה מדין מקרא קודש, והלכה כר"ע מחבירו (נוסף לזה שר"א שמותי הוא). וא"כ דינו כשאר מק"ק שבכל יו"ט. וגם לר"א דיליף לה מ"שבתון" אין להכריח שיש כאן חיוב מיוחד – דהרי קושיא זו במה דלא סגי בדין בכ"י תן לו מעין ברכתיו, שייך גם לגבי שאר יו"ט בילפוטא דמקרא קודש, וממילא אין בזה הכרח שהוא גדר בפ"ע, ויל"פ באו"א. ואף גם לדעתו, שנתחדש כאן חובה מיוחדת של ברכת קדושת היום, יתכן דאסמכתא בעלמא היא, ואין להכריח שבדיעבד מעכב כשלא קבע לה ברכה בפ"ע. והרי גם בשאר יו"ט י"א שאינו מעכב כשלא הזכיר שם חג פלוני. ועו"ל, שהלימוד הוא בנוגע לאופן החתימה "יום הזכרון" ולא "הזמנים", וג"ז אין הכרח שמעכב (ראה בארוכה בלוח לליל ב' ע"ד ז').

95 בכריעה: תחלה כריעה על ברכיו ו[צפורני] גודלי רגליו. אח"כ על גודלי ידיו וההשתחווא (מתקומם מברכיו. במצחו מגיע עד הרצפה [ובלי נגוע לרצפה במצח] ונשאר עומד על [צפורני] אצבעות רגליו וגודלי ידיו). אם אי אפשר טוב יותר להשען במצח על האגרוף. בכלל, ע"פ קבלה, צ"ל הפסק בין המצח והרצפה: הטלית, האגרוף...

בית דין צדק דק"ק קראון הייטס | כז

בר"ד משיחת יום ב' דר"ה תשנ"ב: בסיום ברכת שופרות "תקע בשופר גדול לחרותנו", דקאי על השופר גדול דלעת"ל, נהוג שהש"ץ מגביה את קולו במיוחד, עוד יותר מהגבהת הקול בברכות מלכיות וזכרונות, ואפילו יותר מבברכת שופרות גופא עד לבקשה זו.

ברכת כהנים. כשאומרים תיבת יברך – המתברך ראשו באמצע. ה' – מיסב ראשו לימינו, שהיא שמאל המברך. וישמרך – באמצע. יאר – לשמאלו שהיא ימין המברך וכו'. שלום – ראשו באמצע. אמירת רבש"ע – בשעה שהכהנים מנגנים דוקא, אבל כשאומרים התיבות צריך לשמוע. כשמנגנים ל"וישם" אומרים רבש"ע... הצדיק. כשמנגנים לתיבת "לך" ואם... אלישע. ל"שלום" וכשם... לטובה. כשאומרים "שלום" – אומרים "ותשמרני ותחנני ותרצני". אדיר במרום אומרים אחר עניית אמן כשעדיין הטלית על פניו.

על-פי הוראת כ"ק אדמו"ר (מהוריי"צ) נ"ע אומרים "ולקחת סולת"⁹⁶. שש זכירות.

הלכתא למשיחא: בקביעות שנה זו חולקין כל המשמרות בשוה בלחם הפנים.

הלכתא למשיחא: מוסף ר"ח (2 פרים, איל, 7 כבשים לעולה, ושעיר לחטאת) ומוסף ר"ה (פר, איל, 7 כבשים לעולה ושעיר לחטאת). וזאת בנוסף למוסף שבת בקביעות שנה זו.

בר"ד משיחת שבת ראש השנה תש"נ: כיון שנהוג לאחרונה לערוך התוועדות מידי שבת בשבתו וכו' יש לנהוג כן גם (ואדרבה במכ"ש וק"ו) ביום הש"ק זה – שבת שיש בו עילוי מיוחד שחל בו ראש השנה.

בקידוש: כשחל בשבת אומרים מזמור לדוד, אתקיננו, ושמרו, אם תשיב, דא, זכור, על כן – קודם תקעו – בלחיש⁹⁷.

תקעו, כי חק, סברי מרנן, בורא פרי הגפן.

לא בירך שהחיינו בליל הראשון ונזכר למחר אומר בשעה שנזכר אפילו שלא על הכוס.

מצוה לאכול ולשתות ולשמוח⁹⁸ בראש השנה, [ובפרט כשחל בשבת, ועד – שאין להאריך בפיוטים ותפלות יותר מחצות], אמנם לא יאכלו כל שבעם למען לא יקילו ראשם ותהי' יראת ה' על פניהם. ובאגרות קודש אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע: למעט באכילה ושתי⁹⁹.

בראש השנה דרך בני ישראל להרבות בסעודה¹⁰⁰, באכילת בשר (שביום זה אי אפשר בלא בשר והכל קונים) לכבוד יום טוב, מפני

96) ראה שיחת ש"פ אחרי תשמ"ו. ולהעיר שבקטע זה ניתוספו כמה מלים בכתי"ק.

97) כ"ה בס' המנהגים במנהגי ר"ה ע' 57 בהערה.

98) כ"ה בשו"ע אדה"ז סתקצ"ז ס"א. אמנם, בנוגע למצות שמחת יו"ט בר"ה – ראה שו"ע אדה"ז ס' תקכט ס"ו שאין בו מצות שמחת יו"ט. וראה שם ס' תקפב ס"י. ובס' תקצט ס"א שאינו לא חג ולא רגל. ול' הרמב"ם חנוכה פ"ג ה"ו: לא ימי שמחה יתירה. ולהעיר מסה"ש תנש"א ע' 6 שיש בו מעין שמחת יו"ט ונקרא יו"ט. וראה גם סה"ש תשמ"ח ע' 613 הע' 13.

99) ח"ד ע' תטז. וראה גם סה"מ קונטרסים ע' 636. ועוד.

100) וכמובן, הכוונה באופן שאינו אוכל כל שבעו, כנ"ל.

שבתחילת השנה סימן יפה הוא להם להרבות בסעודה¹⁰¹.

שכח [רצה או] יעלה ויבוא בסעודת היום – ראה בהערה¹⁰².

נוהגים שלא לישון ביום. והיושב ובטל הוא כישן.

דין טלטול השופר בשבת זו כדין טלטול בכל שבתות השנה שאין מטלטלין אותו כי אם לצורך מקומו או לצורך גופו. וי"א שבזמנינו אין לטלטלו כלל (כי אם בגופו שלא בידי וכגון באחורי ידיו או בין אצילי ידיו).

קטן התוקע בשבת זו צריך למחות בו אע"פ שעושה לדעת עצמו, שהקול נשמע לרבים ויבאו לטעות ולומר שתוקעין גם כשחל בשבת, ובית דין מצווין להפרישו אע"פ שלא הגיע לחינוך.

"מנהג עתיק ללמוד בכל ר"ח פסוק אחד עם פרש"י, ואפשר להוסיף עם עוד פירושים, מהקאפיטל בתהלים שהוא מסומן כמספר שנות חייו, ואם הקאפיטל מחזיק פחות מי"ב פסוקים, וכן בשנת העיבור, אז כופלים שיעלה כמספר חדשי השנה ואם הוא מרובה בפסוקים אזי לומדים שנים או יותר פסוקים בכל ר"ח". בקשר ללימוד הנ"ל בראש השנה (שכן מורה סתימת הלשון "י"ב פסוקים", "כמספר חדשי השנה"), שאין מזכירים בו ר"ח – לא ראיתי ולא שמעתי בזה.

מנחה: בקביעות שנה זו, אומרים "ואני תפלתי"¹⁰³. קריאת התורה (פ' האזינו). מנחה לראש השנה עם ההוספות של שבת. במנחת שבת אומרים "מי כמוך אב הרחמים" ולא "הרחמן"¹⁰⁴. (וכן: "שבתות קדשך וינוחו בם). אין אומרים אבינו מלכנו.

נוהגין שאין אומרים צדקתך בר"ה שחל בשבת, מפני שכתוב בו "משפטיך תהום רבה" ואין לעורר הדין ביום דין, ועוד שהיום ראש חודש ואין אומרים צדקתך בראש חודש.

לדוד ה' אורי. עלינו.

כשחל ר"ה בשבת, אומרים סדר תשליך ביום ב' דר"ה [ונתבאר בארוכה בשיחת ו' תשרי תש"ל, שהתקינו כן, כיון שראו בפועל שהדבר מביא לידי תקלה (ולא רק חשש) שמוציאים סידורים בשבת במקום שאסור

101) ולכן, העמידו חכמים דבריהם על דין תורה בערב יום טוב שהמעות קונות (וא"צ משיכה). והמוכר בהמה לחבירו בערב יו"ט צריך להודיעו אמה או בתה מכרתי לשוטר.

102) שכח רצה, דינו כבכל שבת (כ"פ במט"א, דה"ח. והכי איכא למישמע מהגהות רעק"א על גליונות הא"ר לסי' קפח. ועוד. ואף שי"א שמוותר להתענות, וא"צ למיתב תענית לתעניתו, מ"מ שאני משאר ר"ה, כיון שמחמת השבת חייב בפת, אף שבפועל מצד ר"ה הותר להתענות. וגם שבשבת אי"ז מצוה להתענות, כ"א היתר מחמת תשובה. ועו"ל, עפ"מ"כ בפמ"ג סרצ"ב בא"א סק"א, דתענית חלום בר"ה שחל בשבת שאני, לפי שהראו לו מן השמים שתעניתו חביב, אבל בלא"ה אסור בתענית בשבת לכו"ע. וראה שו"ת שבה"ל חי"א סי' קלט. וראה להלן בנוגע לשבת שובה. ואכ"מ).

שכח יעלה ויבוא ונזכר לאחור אמירת תיבת "ברוך" של ברכת הטוב והמטיב – אינו חוזר. נזכר לפני התחלת תיבת "ברוך", דינו כבסעודת הלילה (ראה אתמול). שכח שניהם, דינו כבסעודת הלילה.

103) לפי שאסור בתענית ובעיני לכם, ראה פמ"ג סרצ"ב בא"א סק"א.

104) לפי שבמנחת שבת יש עליו דומיא דמוסף (ולמעלה יותר, שבמוסף עולים זו"ג עד או"א, ובמנחת שבת – למעלה מאו"א). והיינו לפי שאב הרחמן – שם התואר, והוא ממדות דאצילות, רחמים השתלשלות, אבל אב הרחמים היינו מקור הרחמים, המדות שבכתר, שלמעלה מהחכמה, רחמים שלמעלה מהשתלשלות.

לטלטל, ומביא לידי חילול שבת ח"ו. ולכן נקבע המנהג אפילו בבית הרב שהולכים לתשליך ביום שלאחריו, יום שני של ר"ה. וכיון שעושים זאת ע"פ תורה, הרי בודאי שפועלים עי"ז כל מה שהיו פועלים ביום ראשון של ר"ה].

אין אומרים פרקי אבות החל משבוע זה.

ביום א' בתשרי תק"ז, עשה הבעל שם טוב עליית נשמה להיכלו של מלך המשיח ושאלו: "אימת קאתי מר" (=מתי יבוא אדון?) והשיבו מלך המשיח "כשיתפרסם לימודך ויתגלה בעולם ויפוצו מעיינותיך חוצה מה שלמדתי אותך והשגת".

בר"ד משיחת ש"פ בראשית תשמ"ג: כמה מאמרי רבותינו נשיאינו שנאמרו בר"ה שחל בשבת מתחילים בפסוק וביום שמחתכם גו'. ועיי"ש הטעם.

אסור להכין שום דבר לצורך יום שני דר"ה עד צאת הכוכבים בשעה 7:38 ואמירת "ברוך המבדיל וכו'", או "ותודיענו" בתפלת ערבית, כדלהלן. ולדעת אדה"ז – גם ע"י נכרי אסור¹⁰⁵.

אין להוציא בשר מבושל (או שאר מאכלים) וכדומה מהמקפיא ביום ראשון להפשיר עבור יום שני של חג¹⁰⁶.

חלב שנחלב ביום ראשון של ר"ה או ביצה שהוטלה ביום זה אסורים בשתי' או באכילה ביום הראשון וביום השני של ר"ה.

מוצאי שבת קודש, ליל ב' דראש השנה

תש"ג: ביום שני דר"ה הובילו להכבשוונות במחנה טרעבלינקע, "בתו הצעירה של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע הכ"מ גיסתי הרבנית מרת שיינא" הי"ד הארענשטיין¹⁰⁷.

105) ראה שו"ע אדה"ז ששי"ט סי"ח. סשכ"א ס"ו. סתנ"ה סי"ד. סתנ"ט ס"כ. וראה בפמ"ג סתק"ג בא"א סק"א (נסתפקנו). דע"ת למהרש"ם סתמ"ד ס"א (מסתבר להקל. אבל מש"כ כן בדעת הפמ"ג, צ"ע – ראה פמ"ג סתמ"ד בא"א סק"ה. ובעוד כ"מ, נסמנו לקמן). שו"ת לבושי מרדכי מהדו"ת או"ח סע"ו (אפשר דשרי וצל"ע כעת).

ולהעיר משרו"ת נוב"י מהדו"ת סמ"ד ששבות דשבות במקום מצוה הותר רק בשבות קרובה ולא רחוקה. וכבר כתב כן בשו"ת תשב"ץ ח"ב סוסי' קצז. וכ"מ בט"ז סתרנ"ה סק"ב – ראה מחה"ש שש"ז סק"ח. וראה א"ר סתרנ"ה סק"ג שראוי להחמיר (וצ"ע בא"ר סרנ"ב סק"ב. סרע"ו סק"י). בכור"י שם. ערוה"ש שם ס"ג. וכ"פ בחי"א כלל קמח סי"ח. [ובדעת המג"א – ראה סתרנ"ה סק"א. סרנ"ב סק"ד (ואדה"ז שם סי"ב). ושם ההיתר משום שבות בביה"ש במקום מצוה. וראה פמ"ג שם]. סתנ"ט סק"ב. תק"י סק"ג (ובפמ"ג שם). סתקכ"ז סק"ג (ואדה"ז שם בקו"א סק"ד). מחה"ש ששל"א סק"ה בכוננת מג"א שם. תהל"ד ששכ"ה סק"ט בסופו בכוננת מג"א שם סק"א. וראה שו"ת רב פעלים ח"ד סי"א מש"כ ליישב. ועו"ל – ראה מהר"ם בריסק ח"ב סע"ד]. וראה שו"ת כת"ס או"ח סי' קטו. מנחת פתים יו"ד שש"כ. פמ"ג סתקמ"ד בא"א סק"ב. (וראה מנחת פתים שם. תורת חיים סופר או"ח סרמ"ד סק"ד ד"ה ולפמש"כ (י, ד)). משנ"ב סרנ"ד סקמ"ד (ובסקמ"ג שם, התייר במידי דפלוגתא). שם ששי"ג סקנ"ו. שם ששל"ג סק"י ויא. וראה מילואים לשו"ת דברי רננה סכ"ו. והעיר שם מראבי"ה הל' עירובין ששצ"א (בראבי"ה השלם – ע' שלו). ולהעיר שבשו"ע אדה"ז שש"ז סי"ג השמיט מלת "בשבת". ושקו"ט בזה. ואכ"מ.

106) אבל באם מוציאו בעוד היום גדול שיהא ראוי לאכילה בו ביום, אחרי שיופשר, אפשר להתיר (ע"פ שו"ע אדה"ז סי' תק ס"כ. וראה קובץ העו"ב שבועות תשע"ד. הערות הת' ואנ"ש 770 סוכות תשע"ה. ואכ"מ).

107) פתח דבר לקונטרס פו – סה"מ תשי"א ע' 106.

לפני הדלקת נרות או כל מלאכה אחרת המותרת ביום טוב (ולפני הכנה ליום טוב שני, כדלעיל) יש להתפלל ערבית ולהבדיל בתפלה באמירת "ותודיענו", או לומר עכ"פ "ברוך המבדיל בין קודש לקודש". גם המעשנים ביו"ט נמנעים מלעשן בר"ה (גם בצינעא) וישפיעו גם על מכריהם.

הדלקת נרות (אחרי שעה 7:38 ואחרי אמירת ברוך המבדיל בין קודש לקודש) מאש הדלוקה לפני החג (בסמיכות לקידוש). אם שכחו להשאיר אש דלוקה לפני החג, מותר לבקש מנכרי להדליק אש ביום טוב.

בהדלקת נרות שתי ברכות: ברכת להדליק נר של יום הזכרון, שהחיינו. [טענתה בברכה או שכחה שהחיינו – ראה בהערה¹⁰⁸]. לובשות בגד חדש לאמירת שהחיינו או מסתכלות בפרי חדש שנאכל מיד אח"כ, אחרי קידוש (ואם אין להן, יברכו שהחיינו מכל מקום).

יש מחמירים שלא להשתמש בנר של יום טוב כדי להדליק עמו נר אחר של חול או להדליק את הגז.

אסור לחמם נר ולדבוק בפמוט גזירה שמא ימרח (שישפשפנו להחליקו על פני שטח הפמוט). גם **אסור לחתוך שולי הנר** בכדי שיוכל לתוקעו בנקב הפמוט, משום איסור מחתך. אבל מותר לתחוב נר בתוך הפמוט לצורך הדלקת נרות יום טוב, אף שהנר נשחק מעט ואין בזה משום מחתך.

שיירי הנרות וכן הדיסקית שבנרונים¹⁰⁹, דינם כמוקצה ואסורים בטלטול¹¹⁰. ולכן, יניח מעט שמן בפמוט, ואז מותר לטלטלו, ויטלטלו עד מקום האשפה, וישליך השיריים באופן ששיירי הנר יפלו ישר לאשפה. בנרונים, שהדיסקית נדבקת לתחתית הכוסית, ואפשר להוציאם רק ע"י כלי – אין לנקותם ולגררם אפילו ע"י סכין, כיון שהסכין נעשה לו כיד ארוכה. והעצה לזה, להניח מעט שמן או מים בכוסית בערב יו"ט, שהדיסקית לא תידבק, ואז יכול ביום טוב לטלטל הכוסית כנ"ל עד מקום האשפה, וינער הכוסית באופן שהדיסקית תפול ישר לאשפה.

תהלים לפני ערבית. ניגון אבינו מלכנו (כן נהוג ברוב השנים¹¹¹).

108) טענתה ואמרה להדליק "נר של שבת קודש", אם נזכרה תוך כדי דיבור חוזרת ואומרת "של יום הזכרון". לאחר כדי דיבור – לא יצאה, וחוזרת ומברכת כל זמן שהנרות דולקות (והארכנו בזה בכינוס תורה חוהמ"פ תשע"ט).
טענתה ובירכה "של יום טוב" יצאה.

שכחה ברכת שהחיינו, תכוון לצאת ידי חובה בעת הקידוש.

109) אף שמותר לנקות את הפמוט, ואין בזה משום תיקון כלי, וכן המשתמשים בנרונים בתוך כוסיות זכוכית, שמותר להם לנקות את הכוסית מדיסקית המתכת של הנרונים שנדבקה לתחתית כוסית-הזכוכית בכדי להניח במקומה נר חדש.

110) בזמנינו שאינם עומדים לתשמיש אחר. וגם בזמנם, כתב אדה"ז, שאף שמעיקר הדין אינם מוקצה, נכון לזהר שלא לטלטלם כי אם לצורך הרבה. וגם אין להתיר לטלטלם משום צורך אוכל נפש מכמה טעמים. ואכ"מ.

111) נת' בשיחת יום ב' דר"ה תשד"מ. ובשנים שלאח"ז – היו בזה שינויים.

בית דין צדק דק"ק קראון הייטס | לא

במעריב אומרים ותודיענו¹¹². שכח ותודיענו¹¹³ אינו חוזר [אבל עדיין

112) בגדר ההבדלה בתפלה וכן הבדלה דיקנה"ז, ראה בארוכה בקובץ "באתרא דרב" גליון ג. 113) שכח ולא אמר ותודיענו, אם נזכר קודם שאמר השם בסיום הברכה, יתחיל מיד ויאמר ותודיענו וכו' ויגמור משם על הסדר ותתן לנו וכו' בא"י מקדש וכו' (ע"פ שו"ע אדה"ז סרצ"ד ס"ז לגבי אתה חוננתנו. וראה גם שו"ת יחו"ד ח"א סצ"א. ועוד. אבל בקצוה"ש הערות למעשה שער חודש תשרי ע' קיג כתב באו"א. ושם שבאתה חוננתנו שאני לפי שצריך להזכיר מעין חתימה סמוך לחתימה. אבל טעם זה לא הובא בפוסקים. ועוד, שלכמה דעות אינו מעכב. ותו, שבכ"מ מצינו שחוזר ומזכיר במקומו, גם כשל"ש טעם הנ"ל. ורביעי בקודש, שיתכן שמרגניתא טבא שתיקנו רב ושמואל הוא להזכיר במקומו דוקא – ראה להלן בהערה. ובכללות הענין, ראה בארוכה בבירור הלכה בענין שכח לומר ועל הנסים בלוח לפורים שי"ל בשנת תשע"ח בענין הזכרת השמות שלא לצורך. ואכ"מ).

טעה והתחיל אתה חונן, צריך לגמור הברכה, ואומר אתה חוננתנו באמצע הברכה, ואח"כ מתחיל אתה בחרתנו, וחוזר ומבדיל ואומר ותודיענו.

וה"ט, דקייל"ן שכיון שהתחיל בי"ח ברכות צריך לגמור הברכה, כולל גם בנוסח הבדלה. ויתירה מזו, י"א שבשכח בשבת והתפלל של חול ולא שאל מטר בברכת השנים – חוזר ומברך (ראה שו"ת מתת ידו ס"ד. ועוד).

ולהוסיף, שבחי' הרא"ה והריטב"א ברכות לג, ב שתיקנו ותודיענו בברכת אתה בחרתנו, שצ"ל בברכה סמוכה לג' ברכות ראשונות [ולהעיר מאבודרהם תפלת סוכות ובפי' התפלות לר"י ב"ר יקר בטעם נוסח ותודיענו לפי שנאמרת בברכת הדעת]. ובלבוש סוסי' תצא, שא"י לומר אתה חוננתנו במוצ"ש לוי"ט, כיון שא"א ברכת אתה חונן ביו"ט, ומ' דבכה"ג שאומר אתה חונן, ש"ד שייאמר אתה חוננתנו. אבל ראה ערוה"ש שם. וכ"מ בפירש"י ברכות לג, ב ד"ה ביו"ט, שאילו מתפלל אתה חונן ביו"ט אומרה בברכת אתה חונן. ומה"ט שקו"ט בגמ' שם באיזה ברכה לאומרה, אלא שלאחמ"כ תיקנו מרגניתא לאומרה באתה בחרתנו. וכמ"ש בשו"ת דברי חיים מליניק דלקמן. (וצל"ע מה שרצה בשו"ת דברי חיים שם לה"ר מזה שנקטו שם מלכתחילה לומר בהודאה כר"א, דהא למסקנא אמרו נראין, והיינו לאומרה בברכה אמצעית, ורק אי עבד ואמרה בהודאה לא מהדרינן ל'. אמנם בתוס' ריה"ח שם פי' נראין שמורים כן להלכה. וכ"ה בתוס' עירובין מו, ב ד"ה ר"א. ואיך שיהי' אין מזה סרך ראי' לעניינו. ואכ"מ. ולהעיר, מחי' הצ"צ (ברכות יז, ד) שבשכח אומרה בהודאה. כן להעיר, שברשב"א ברכות שם העיד בשם רה"ג שהגו בא"י לאומרה ברכה רביעית בפ"ע כר"ע). אבל מש"כ שם בשו"ת ד"ח, שלאחרי שתיקנו לאומרה באתה בחרתנו שאני – לא ה"ר לסברתו. וראה מרומי שדה שם ד"ה אלא.

ולהסברא שלא לומר אתה חוננתנו משום בקשת צרכיו – הרי בלא"ה אומר אתה חונן שי"ב בקשת צרכיו.

ומה שאינו אומר נוסח ותודיענו בברכת אתה חונן, משום שינוי מטבע שטבעו חכמים. וגם דשאני מטבע ברכת ותודיענו שכולל קדושת היום עם הבדלה (ראה מילי' דברכות ברכות שם. ועוד), וכ"ז ל"ש בברכת אתה חוננתנו (ראה גם עובר אורח דלקמן). וגם, חלוקים הם ביסודם, שגדר ותודיענו הזכרת קדושת היום, משא"כ אתה חוננתנו – בגדר הבדלה (וכמ"ש באחרונים. וראה גם אצלנו בקובץ באתרא דרב גל' ג בסופו).

והנה, ג"א הארכנו במק"א (קובץ באתרא דרב שם) שבהבדלה בין קודש לחול אינו יוצא. ומ"מ נ' שבאתה חוננתנו לא איכפת לך, שאינו רק מזכיר סדר הבדלות. (וגם בתודיענו למנהג האשכנזים מזכירים ההבדלה בין קדש לחול, ודלא כנוסח שבגמ' ורמב"ם. וראה שו"ת ר"מ פרויניצאלו סמ"ג ע, א)). ובפרט – שלאחמ"כ מזכיר ותודיענו.

ואה"ג, שלא יצא בזה יד"ח, ואפי' אם ה' יוצא בזה, כיון שתיקנו לך רב ושמואל מרגניתא טבא לכוללה באתה בחרתנו, לכתחילה יש לאומרה שם ג"כ.

ובגוף הענין אם יצא באתה חוננתנו – הנה, מחד גיסא, הרי מזכיר עיקר ההבדלה בין יום השביעי לששת ימי המעשה. אלא שי"ל שהחסיד העיקר – ההבדלה בין קדש לקדש, קדושת שבת לקדושת יו"ט. ובפירש"י שבת קיד, ב ד"ה לא היו מבדילין, שהבדלה בתפלה היא בין קדש לקדש. ואף שלא נז' כן בנוסח דידן בתפלה, צ"ל שהכוונה למש"א "בין קדושת שבת לקדושת יו"ט הבדלת", או דקאי להשי' שחותמים בברכה אמצעית כן, או"י דקאי למאן דס"ל דאומרה ברכה בפ"ע. ואולי באמת מקום שיוסיף ויאמר באתה חוננתנו בין קדש לקדש, ואי"ז כמשנה ממטבע שטבעו, שאינו משנה מעיקר הברכה. וה"ז כמוסיף מספר ההבדלות משלש עד שבע, וסדר הבדלות מונה. [אלא שי"א שאין להוסיף במספר ההבדלות אא"כ מוסיף שבע – תוס' שמרדכי פסחים קד, א ד"ה והא. אבל לדעת שאר הראשונים מותר להוסיף – ראה רשב"ם ותוס' שם. מהר"ם חלאוה. ועוד. וכ"מ בשו"ע אדה"ז סתע"ג ס"ט. ובלא"ה צ"ע בנוסח דידן באתה חוננתנו, וכש"כ לשי' הנ"ל, שיש שם ד' הבדלות – ראה ר"ן בשם תוס'. מרדכי שם ד"ה איברא. שו"ת חת"ס או"ח סע"ה. ערוה"ש סרצ"ד ס"ד].

אסור במלאכת אוכל נפש עד שיבדיל בין קדש לקדש. באם טעה ואכל¹¹⁴ ולא הבדיל בין קדש לקדש יתפלל שוב ויאמר "ותודיענו". שאר דיני הטועה – נזכרו לעיל בלוח ליל א' דר"ה¹¹⁵.

ושק"ט בכללות הענין בכ"מ: ראה שו"ת מתת ידו מהדו"ת או"ח סי"ג (לגמור הברכה, אבל הבדלה אומר במקומה, באתה בחרתנו בנוסח של ותודיענו, ודבריו ברובם ע"ד הפלפול). דברי חיים מליניק סי"א (כנ"ל, עיי"ש טעמו, שלא לשנות ממשטע שבטעו חכמים). עובר אורח להאדר"ת סי' קמג (כנ"ל בשו"ת דברי חיים. ועיי"ש שהביא בשם מח"ס הדברי חיים באו"א ממש"כ בספרו, שלא לגמור אתה חונן ולהמשיך אתה בחרתנו בתוך הברכה. ושולל סברתו). אוצרות ירושלים חלק רכג ע' שסז (כנ"ל, כיון שצ"ל הבדלה בין קודש לקודש דוקא). חיי בנימינ (פוזן) ח"ב סמ"ג (כנ"ל). שש"כ פנ"ח הע' כט (נשאר בספק אם צריך לומר גם אתה חוננתנו או ותודיענו בברכת אתה חונן. ואת"ל שצריך, אם צריך לומר עוה"פ בברכת אתה בחרתנו). חזו"ע שבת ח"ב ע' שעט (כנ"ל בשו"ת דברי חיים, שגומר הברכה ואומר ותודיענו במקומו). שומר אמת או"ח סתצ"א (ע' תפג – בשם הגריש"א לומר ותודיענו בברכת אתה חונן. ובשם הגר"ח קכשו"ת דברי חיים. וכ"ה במכתבו בסו"ס אשי ישראל פפויפר ע' תשעז). מעיל קטן קונשטט סט"ו סק"א (לומר ותודיענו במקומו, אף שאמר כבר אתה חוננתנו כשגומר ברכת אתה חונן. ומספקא לי' אם יצא בהבדלה שבאתה חונן לחוד). ברכת ציון ברכות סי' קסב (אינו אומר אתה חוננתנו. ואם אמרו חוזר ומבדיל באתה בחרתנו בנוסח ותודיענו). המאור גל' רכו (מכתב בעל רבבות אפרים, ונסתפק אם לומר אתה חוננתנו באתה חונן, או ותודיענו באתה בחרתנו). טל ברכות ס"ו ע' 135 (ע' תקטז ובהערה לשם – שא"צ להבדיל ב"פ דדי בפ"א (ע"פ מג"א סי' קח סקי"ג. אבל יש לחלק טובא). אבל עדיף להבדיל בברכת אתה בחרתנו, שאי"ב נוסח בקשת צרכיו, אא"כ נאמר שאומר נוסח ותודיענו באתה חונן).

114) אבל אם עשה מלאכה אינו חוזר ומתפלל.

115) אם חתם "מקדש ישראל והזמנים" לא יצא. ואם נזכר תוך כדי דיבור יאמר "מקדש ישראל ויום הזכרון". ואם נזכר לאחר כדי דיבור חוזר לתחילת הברכה. אם השמיט גם תיבות "מלך על כל הארץ" בחתימה, אם נזכר תוך כדי דיבור יאמר "מלך על כל הארץ מקדש השבת וישראל ויום הזכרון". ואם נזכר לאחר כדי דיבור אין מחזירין אותו. (ואפרש שיחתי: בטעה ואמר "הזמנים", הנה במט"א סתקפ"ב סי"ח כתב לחתום אח"כ כדין. ולא חילק בדבר. אבל כבר הקשו עליו בכ"מ. ויש שכתבו דמירי בנזכר תוכ"ד. ויש שהקלו לחזור רק לאו"א מלוק וכו'. ועכ"פ באופן הנ"ל ודאי עדיף.

ובגוף הענין שלא יצא – הנה, מקור הדין במח"ב סי' תקפב סק"ה, והב"ד במט"א שם. ובמח"ב כתב דלא יצא רק אם לא חשב על ר"ה. והיינו להשיטות שגם ביו"ט חוזר כשחתם מקדש השבת רק מחמת הכוונה לשבת. ועוד כתב טעם אחר שלא יצא כיון שלא ידע שר"ה בכלל זמנים. אבל, בכ"מ – כולל במט"א שם – משמע שחוזר מצד גוף השינוי, מדסתמו ולא חילקו בדבר. (וכפס"ד אדה"ז בחותם מקדש השבת ביו"ט, והיינו גם כשכוונתו לשבת, והשמיט דברי הח"י שם דמירי שכיון לשבת). וראה שו"ת מנח"א ח"ג סי"ט. שו"ת אבני זכרון ס"ד. יבי"א ח"ד או"ח סנ"א סק"ט. ועצ"ע, דטובא יש לחלק, דשאני התם שעיקר שבת ע"ש שבת בראשית, ולא משמע להו לאינשי דקאי ביו"ט. (וראה בשו"ת מנח"א שם, בהקושיא מאי שנא מברכה כללית כשהנ"ב וכיו"ב שיוצא יד"ח. והארכנו בזה בקובץ באתרא דרב גל' ג' הע' 45. וראה אות שלום על הל' מילה סרס"ו סקי"א. וצ"ע שסותר ד"ע בשו"ת מנח"א שם). ובהעמק שאלה על שאילתות (שאלתא ח סק"י. שם שאילתא עג סק"ב) אסברה לה, שברכות נתקנו כלשון בנ"א. ולפ"ז ודאי שאני הכא. וראה שו"ת בצה"ח ח"ה סי' קכד סקט"ו משה"ק על ההעמק שאלה. וגם לפי דבריו יציבא מילתא, שסו"ס עיקר שבת קאי על שבת בראשית (ראה בצה"ח שם. באתרא דרב שם), משא"כ בנדו"ד, דלכא"ה גם ר"ה בכלל זמנים, וכדמוכח במח"ב גופא שם (עיי"ש), וכיון שבשאר יו"ט א"צ להזכיר בחתימה שם החג, מהיכא תיתי שהזכרת שם החג בר"ה מעכב. ובמכ"ש מהדעות שיצא יד"ב בשמע"צ כשאומר "את חה"ס הזה".

ועכצ"ל בדעתם, דס"ל שזה גופא מטבע שטבעו חכמים. אבל הא גופא צ"ע מנא להו. וראיתי בס' אמרי חן (לעוונעברגר) עניני הלל ס"ב, שר"ל שעיקר גדר מקרא קודש מדאורייתא הוא להזכיר בתפלה יום הזכרון דוקא. עיי"ש. וראה באו"א עד"ז בהררי קדם ס"ז. ואף שדבריו ערבים לחיך, אין הדברים מוכרחים כלל. ולע"ע לא נמצא כדוגמתו בגמ' ובראשונים. ועיקר ענין מקרא קודש לקדשו בתפלה היינו רק להזכיר היו"ט. ואפי' את"ל שצריך להזכיר יו"ט פלוני דוקא (וכ"מ דעת אדה"ז) – היינו בגוף הברכה ולא בחתימה.

ויש שכתבו ליישב של' זמנים קאי על תקופות השנה (וראה מזה להלן בלוח בדיני הדלקת נרות בעיו"כ בהערה), וד"ל ל"ש בר"ה. ועוד כתבו בכמה אופנים לכאור נוסח החתימה דר"ה שאין אומרים והזמנים (ראה דברי ירמיהו לרמב"ם תפלה פ"ב ה"ה. ועוד). איברא, שבמח"ב גופא כתב שגם ר"ה בכלל זמנים. ועוד, שמצינו במחז"ו ששכ"א-שכב שי"א שחותמים בר"ה מקדש ישראל

והזמנים. וכ"מ בפירש"י עירובין מ, ב ד"ה לברכה. וראה גם שפ"ח ברכות מט, א שנסתפק בדבר אם יצא או לא, עיי"ש. ולכא' אף שיצא הדבר מפי גדולי הפוסקים, כיון שגם להמח"ב ה"ט שחוזר לפי שכיון ליו"ט, אבל אם ידע שהיום ר"ה מודה שאינו חוזר, הבו דלא לוסף עלה באופן שסירכא דלישנא נקט.

ושו"ר שפקפקו בדבר כמה אחרוני זמנינו – ראה שלמי מועד ע' לד בדעת הגרשז"א (אלא שביטל דעתו לדעת המט"א). קובץ הלכות (קליימאן) דיני ר"ה פ"ו סי"ג (בהערה). וכן ראיתי בשם הגריש"א. וראה פרד"י החדש על ר"ה ע' קסט (ומקורו ממשברי ים (פי"ש) תפלה וברכות ס"ה סק"ב) בשם כמה אחרוני זמנינו. אבל לא נחתי לכהנ"ל.

ושוב נמלכתי שאין רא'י מכל הנ"ל, והיינו שאף את"ל שר"ה נמי בכלל זמנים (ראה מכ"ז להלן בלוח שם), ומשו"ה י"א שאומר (או חותם) גם "זמנים" בברכה אמצעית, אבל לכו"ע חובה להזכיר בחתימה גם "יום הזכרון", שכן טבעו חכמים. וגם במחז"ו נראה פשוט שהכוונה כן. והכי מוכח במס' סופרים פ"ט ה"ח שחתימתו משונה מכל יו"ט. ושם ה"ה שבי"כ חותם "מקדש ישראל ויום צום הכפורים והזמנים וכו'", ולג' הגר"א שם ה"ד צ"ל גם בר"ה "מקדש ישראל והזמנים ויום הזכרון". (וראה גם בן ארי' לרמב"ם תפלה שם). שו"ר בארוכה בעלי תמר (ברכות פ"ט ה"ב. ר"ה פ"ד ה"ו) להוכיח כדברינו שלכל הנוסחאות חייב להזכיר "יום הזכרון" בחתימה. ומצאתי און לי בפ' הר"ש משאנץ לת"כ אמור פ"א, א, שמשמעות דבריו דמקרא דשבתו ילפינן דין קדושת היום, והיינו שצריך להזכיר יום הזכרון ולחתום בו. והוא כדברי ס' אמרי חן הנ"ל. (ולהעיר מהשק"ט בנוסח הדלקת נרות בר"ה. וראה המכתב בשלחן מנחם ח"ג ע' פה, ודון מינה). ול"ש כאן לומר שדומה ליו"ט שחל בשבת וחתם בא' מהן שאינו חוזר, והה"נ בחתם "הזמנים" ללא "יום הזכרון" (לשי' זו), שעיקר החתימה לר"ה הוא "יום הזכרון", וה"ז שינוי ממש. והיינו שבי"ט שחל בשבת יש כאן ב' חיובים וכוללם כאחד, משא"כ כאן שחובתו רק מצד ר"ה אלא שמזכיר גם כל הזמנים. ודו"ק].

ואיך שיהי' הטעם, למעשה הורו כן גדולי הפוסקים, כנ"ל, וכיון שכבר הורו זקנים אין אחרי דבריהם כלום.

ובנוגע למי שהשיטת תיבות מלך על כל הארץ – הנה, בגוף הענין, כ"פ גדולי הפוסקים, מט"א סתקפ"ב סי"ט, חיי"א כלל כח סי"ז, ועוד. ובנשמ"א שם סק"ז נסתפק בנוגע למוסף, ונוטה לומר שגם במוסף יצא. אמנם, בשלמי חגיגה, הב"ד בשע"ת סתקפ"ב סק"ו, כתב לחלק בין מלכויות במוסף לשאר התפלות אבל נראים הדברים שלמעשה נוטה שלא יחזור גם במוסף. וכן העתיקו מקצת מהאחרונים בשמו.

והנה בשו"ת עמק התשובה ח"ג סמ"ז יצא לחלוק עליהם, ובידים מוכיחות, שלשון הנ"ל הוא מעיקר החתימה, ונדחק ביותר להעמיד דבריו הראשונים שלא יצא. ואף את"ל שראיתו מסתברות לאזן שומעו, אין בידינו לחלוק על גדולי הפוסקים. ובפרט, בספק ברכות. ואף הו"ע, אם כי עביד איניש לאחזוקי דיבורי, נטה למעשה לפסוק כדבריהם. ובאמת, כבר קדמוהו בליקוטי הגר"ח סי"ב בשם הגר"ח מבריסק. ובכ"מ משמו. (וראה זה פלא בכה"ח סתקפ"ב סק"ט שהביא בשם מט"א שם סי"ח שלא יצא. אבל מפורש שם בסי"ט איפכא, שיצא. וגם להעיר בקצוה"ש הערות למעשה ע' קיז אחרי שהב"ד המט"א שיצא, כתב עלה, שרבים חולקים עליו. ואיני יודע למי כוונתו). [להעיר בדעת הגר"ח שמלך על כל הארץ הוא דין בקדושת היום – דלכא' מוכח קצת שאינו כן מברכת אשר נתן בשוכב מעין המאורע, שאין חותמים כן].

ואנו אין לנו אלא דעת גדולי הפוסקים הנ"ל. ובפרט, שמצינו להדיא במאירי ר"ה לב, א שהחתימה במלך על כל הארץ היא מחמת הזכרת מלכויות. ומפורש יותר בחיבור התשובה למאירי מ"ב פ"ב שבשאר התפלות וקידוש היום א"צ לחתום כן והוא רק ממנהגא. וראה שם פ"ז. ומכלל דבריו למדנו, שאין נוסח הנ"ל מעכב, ורק במוסף ה"ה מעיקר החתימה. וכע"ז הוא בפסקי הרי"ד ר"ה לב, א. ושם שתקנת הגאונים היא לחתום כן בכל תפלה. וכ"כ מד"ע בערוה"ש סתקפ"ב סי"ג. וילה"ע גם מל' הרמב"ם תפלה פ"ב ה"ו לענין תפלת מוסף, שחותם בכל אחת מהן מענינה. ומשמע שהחתימה היא מחמת הזכרת מלכויות. אלא, שמכ"ז משמע שבמוסף ה"ז מעכב, ובפוסקים הנ"ל נראה דס"ל להקל גם במוסף.

[וגם בדעת אבודרהם, שהביא בשלמי חגיגה, וכ"ה באר"ח וכלבו בס' המכתם, שכתבו שהחתימה אינה מענין המלכויות (ולכן אין מסיימים בפסוק של מלכויות בסוף הברכה כבזכרונות ושופרות), לא ברירא מילתא שחלוקים הם עליהם. ובהקדם, שבהשקפה ראשונה תמוהים ד' האבודרהם שהרי חותם בל' מלכויות "מלך על כל הארץ", וכמפורש שם להדיא. ובא"ר סתקפ"א סק"י העתיקים ככתבם ללא הערה. וצ"ב. וראה ס' מחזור קטן (לנקאר) שנתקשה כנ"ל בדברי אבודרהם. ובס' חיים לישראל (מחכמי תוניסיה) ר"ה לב, א, רצה להגי' בדברי האבודרהם. ובשלמי חגיגה פי' שר"ל שאי"ז בהקפדה. ודוחק קצת. וכנראה כוונתו שהוא תואר בעלמא ולא מדין חתימה במלכויות. ועדיין הדברים דחוקים. ויל"פ להיפך, שאי"ז חתימה דמלכויות אלא הא גופא חתימה דקדושת היום, שהרי חתימה זו היא בכל התפלות ואינה מיוחדת למלכויות דייקא. או"י, שכוונתו לומר שאין כאן חתימה במלכויות לחוד, כיון שחותם גם בקדושת היום. ובאו"א קצת, שעיקר החתימה בקדושת

"אולי יש מקום לאמירת לשנה טובה ותכתב ותחתם גם בליל ב' דר"ה, קודם תקיעת שופר דיום ב' . . ועצ"ע"¹¹⁶.

מותר להחזיר מחזורים מבית הכנסת לביתו ביום טוב, כדי שלא יגנבו ויאבדו (אף על פי שבחזרה זו אין בה צורך יו"ט כלל), אבל אם יש לו מקום משומר בבית הכנסת, אסור¹¹⁷. ואם צריך לו בביתו לומר שירות ותשבחות, מותר בכל אופן.

במוצאי היום הראשון, שהוא גם מוצאי שבת, צריך גם להבדיל, וממילא סדר הקידוש הוא יקנה"ז – יין קידוש נר הבדלה זמן. אם שכח להבדיל, ראה בהערה¹¹⁸.

היום. וכ"נ שהבין בפמ"ג סתקצ"א במ"ז סק"ב. וכן מצאתי במק"א שהועתק ל' האר"ח (וכלבו) בנוסח כזה: שהמלכיות אין חותמין בהן מדין מלכות אלא מקדושת היום. ועוד יל"פ בלשונם דקאי על "סמוך לחתימה" שכיון שסמוך לחתימה נז' מענין קדושת היום ולא מענין מלכיות (ובלשונו: לא להניחו עד סמוך לחתימה שאינה מענין המלכיות), לכן אין מסיימים בפסוק של מלכיות בסוף הברכה. וראה גם עמק התשובה שם. ואיך שיהי', אין לנו הכרח בדעתם לכאן או לכאן. ובאר"ח וכלבו וס' המכתם גופא תלי בב' תירוצים שם. וכת' ראשון – כ"ה בס' המחכים ע' 38. וגם ל' האר"ח נראה משובש קצת. ועוד, שבגוף קושיית האבודרהם, מצינו בראשונים ליישב באו"א – ראה ראבי"ה סתקל"ו, והב"ד ברא"ש ר"ה פ"ד ס"ג, וביבין שמועה לרשב"ץ פי"ט, ובטור סתקצ"א. וראה ב"י ב"ח ולבוש שם. וראה באו"ז ר"ה סרס"ג באו"א. ואדרבה, משמע שלהטור עיקר הברכה מלכיות וקדושת היום נכללת עמה – ראה אצלנו בלוח במוסף דר"ה – ומסתבר שמה"ט מיאן בת' האבודרהם. ושור"מ שכ"כ בס' חבל יוסף סתקצ"א (למח"ס חדרי דעה).

ואי"ז סותר למש"כ בשעה"כ פמ"ב ס"א במה שמנהגנו לומר "ודברך מלכנו אמת" שיהא מעין חתימה סמוך לחתימה, כיון שלמעשה נהגו לחתום כך בכל התפלות. וכן עולה בקנה א' עם המבואר בכ"מ שענין העיקרי דר"ה הו"ע המלכויות כדמוכח מחתימות הברכות בכל התפלות (ראה לקו"ש חי"ט ע' 617. ובכ"מ) – לפי שההוכחה היא מחמת המנהג. וגם בזה, היינו שמהות קדושת היום היינו מלכיות ולא שד"ז מעכב בהזכרת קדושת היום (ראה עד"ז בלוח במוסף יום א' דר"ה).

ואף שגם למאירי אין לנו הכרח שחתימה זו מעכבת בברכה בתפלת מוסף, מ"מ נראים הדברים שלדעתו ה"ז מטבע שטבעו בברכה. וכנ"ל, כ"מ גם דעת הרמב"ם. ואף שלר"י בן נורי אין מלכיות נכללות בברכת קדושת היום – הארכנו בקובץ באתרא דרב חו' ג, שגם במחלוקת תנאים שייך דין משנה ממטבע. ובנוגע לסברת הנשמ"א לענין מוסף, שיצא יד"ח גם בהזכיר חלק מהחתימה – מצינו בכ"מ הפכו. וראי' גם מיו"ט שחל בשבת, דלא מהני הך סברא. וראה משנ"ב סתפ"ח בבה"ל. וראה עמק התשובה שם. וראה גם לעיל בלוח במוסף ר"ה. ואף את"ל שבדיעבד יכול לכלול מלכיות בברכה אחרת או ב"ח ברכות (ראה בלוח במוסף עד"ז), וא"כ ה"ז בדומה להסברא ביו"ט שחל בשבת שבעצם יכול להתפלל י"ח ברכות – מ"מ לא דמי לחתימת יו"ט שחל בשבת, שיצא בדיעבד בחותם בא' מהן לפי שחתימה זו ראוי' ביו"ט או בשבת לחוד, דאף שחתימה זו ראוי' בשאר התפלות, מ"מ נקרא משנה ממטבע כיון שבמוסף אין חתימה זו ראוי'.

ועכ"ז לא מלאני לבי להורות נגד דעת הפוסקים הנ"ל בנוגע לתפלת מוסף, ובפרט בספק ברכות, שמ"מ יש מקום לקיים הדברים בשי' אבודרהם ודעמי'. ועוד, שגם למאירי אין לנו הכרח גמור שהדבר מעכב. ועוד זאת, דאכתי איכא למימר שחתימה זו ראוי' מצד קדושת היום שדינה בשוה בכל התפלות, ולא מצד חובת מלכיות שהיא חובה נוספת במוסף, ואילו רצה מתפלל קדושת היום ויצא יד"ח קדושת היום עכ"פ, וכעין מה שכתבנו בלוח במוסף דר"ה בכגון דא).

116) ספר השיחות ה'תנש"א.

117) במג"א סתק"ח סק"ב שאם מונחים שם מימים רבים אסור. אבל בשו"ע אדה"ז שם ס"א שינה וכתב, שאם הוליכן לשם קודם יום טוב (וכע"ז הוא בל' הט"ז סק"א) אסור להחזירן לביתו ביו"ט, ומבאר, דל"ש להתיר סופו משום תחילתו בכגון דא, לפי שבשביל זה לא ימנע מלהוליכו קודם יו"ט שהיא אפשר להחזירו קודם יו"ט. ומזה מובן, שגם בקביעות שנה זו, שיום ראשון של יו"ט חל בשבת, והוליכן לשם קודם יום טוב, כיון שהוליכו לצורך יו"ט, ולא לצורך עיו"ט, שייך להתיר סופו משום תחילתו, שסו"ס שייך שימנע מלהביאו ונמצא מכשילין לעת"ל (אף שלמעשה הביאו בעיו"ט, למרות שידע שיתכן וייגנב או ייאבד בשבת. ויל"ע). וכ"מ בשו"ע אדה"ז סתצ"ז סל"א וסתצ"ט ס"ה, שבאופן שאין לו שהות לעשות בעיו"ט מותר. ודון מינה ואוקי באתרין.

118) שכח ולא הבדיל, ולא נזכר עד תוך הסעודה, צריך להפסיק באמצע אכילתו מיד שנזכר ולהבדיל על הכוס. ולא יברך עליו בורא פרי הגפן, אלא אם כן שבשעה שברך בורא פרי הגפן היה דעתו שלא לשתות עוד יין בתוך הסעודה. שכח להבדיל בלילה, יבדיל על כוס יין מיד שנזכר ביום.

בית דין צדק דק"ק קראון הייטס | לה

סדר הקידוש: יקנה"ז: בורא פרי הגפן, מקדש ישראל ויום הזכרון (דין הטועה – ראה בהערה¹¹⁹), בורא מאורי האש, המבדיל בין קודש לקודש, שהחיינו. טעה ושינה הסדר – ראה בהערה¹²⁰.

אין מברכים על הבשמים¹²¹.

בהבדלה אין מקרבים הנרות ואין מאחדים השלהבת, וכן אין מביטים בצפרנים. בעת ברכת מאורי האש מסתכל בנרות כמו שהן, כל אחת בפני עצמה.

נוסח ההבדלה: המבדיל בין קדש לקדש. טעה ואמר בין קדש לחול, ראה בהערה¹²².

בעת ברכת שהחיינו מסתכל בפרי חדש (ואם אין לו, יברך שהחיינו מכל מקום).

אכילת פרי חדש אחר קידוש **קודם** נטילת ידים לסעודה. ברכה ראשונה על הפרי. אוכלים כשיעור ומברכים ברכה אחרונה (רק על הפרי ולא על היין).

הנשים ובתולות שבירכו שהחיינו בעת הדלקת נרות, ודעתם על הפרי חדש לפניהם, לא יברכו שהחיינו שוב כעת באכילת הפרי.

נוהגים העולם שכל אחד מבני הבית השומעים שהחיינו מהמקדש נוטל מן הפרי חדש ומברך עליו ברכת שהחיינו וברכה הראויה, לסימן טוב לחידוש השנה¹²³.

ונכון להבדיל קודם שחשיכה (בנוסח המבדיל בין קדש לקדש).

ואם נזכר רק במוצאי יו"ט, יוצא יד"ח בהבדלת מוצאי יו"ט. (כ"כ בשו"ת הר צבי ח"א סי' קסו. וי"ל, שאינו דומה למש"כ במג"א סרצ"ט סק"ט ופסק כן אדה"ז שם סי"א, שבמבדיל הבדלת מוצ"ש בליל יו"ט מברך בין קדש לחול, לפי שאמירת בין קדש לקדש היא שקר (והארכנו מזה בקובץ באתרא דרב גל' ג) – דשאני הכא, שעיקר ההבדלה במוצ"ש בשרשו הוא בין שבת לחול, אלא שבהיות וזמן הבדלתו הוא במוצאי יו"ט בעת הקידוש, תיקנו חכמים וטבעו מטבע "בין קדש לקדש" (ואם שינה מהמטבע לא יצא, כפי שהארכנו בקובץ שם), ובסגנון אחר, שיו"ט לגבי שבת מצ"ע נקרא חול, ומ"מ מחמת קדושתו תיקנו "בין קדש לקדש". אבל בנדו"ד כשכבר פקעה קדושת יו"ט, חזר הדין שחייב להבדיל בין קדש לחול, מחמת עיקר חובת הבדלה. (וראה עד"ז בקובץ האוצר גל' טז). ולהעיר (אף שאינו דומה ממש) ממש"כ באגרות הרמ"ה בסופו, בטעם שאין מבדילין בין יו"ט לחבירו, דהבדלת מוצאי יו"ט סלקא לתרווייהו (ועיי"ש עוד אופן)).

ואם שכח להבדיל גם במוצאי יום טוב ונזכר רק למחר – ראה להלן בלוח לצום גדלי' בהערה. (119) אם אמר קידוש של שבת: אם נזכר קודם שם השם בחתימת הברכה (ברוך אתה ה' מקדש וכו') חוזר ל"אשר בחר בנו". ואם נזכר לאחר מכן, חוזר ומקדש קידוש לראש השנה.

טעה וחתם "מקדש ישראל והזמנים", לא יצא. (ראה בארוכה לעיל בנוסח התפלה. ואין לומר שהזכרת יום הזכרון היא לעיכובא רק בתפלה, שאין מקור לחלק כן. ואף שבקידוש אמר פתיחת הברכה כדון, והרי י"א שאין חתימה מעכבת (משא"כ בתפלה שאין הברכה מתחלת בברוך), ואף שהוסיף וקלקל בחתימתו, אי"ז קלקול לפי שסו"ס ר"ה בכלל זמנים – הא אנן קייל"ן שגם החתימה מעכבת. וראה אצלנו בקובץ באתרא דרב גל' ג).

השמיט תיבות "מלך כל כל הארץ" יצא (וכש"כ מתפלה, ראה אצלנו בדיני התפלה).

(120) אם שינה הסדר שהקדים המאוחר ואיחר המוקדם יצא ולא יחזור ויברך, חוץ מאם הקדים ברכת הקידוש ("מקדש השבת וישראל ויום הזכרון") לברכת היין ("בורא פרי הגפן"), שצריך לחזור ולברך ברכת הקידוש.

(121) וראה בארוכה בלקוטי שיחות חל"א ע' 191 ואילך.

(122) טעה ואמר בין קדש לחול, עדיף שישמע הבדלה מאחר. באם אין לו אחר לשמוע ממנו הבדלה יחזור ויבדיל בעצמו. (ונתבאר בארוכה בכינוס תורה בחוה"מ פסח תשע"ד, ונדפס בקובץ "באתרא דרב" גליון ג).

(123) היינו לא רק הנשים ובתולות שבירכו שהחיינו בהדלקת נרות, ודעתם על הפרי חדש

ברכת המזון כדאתמול, בלי ההוספות של שבת. דין הטועה – ראה בהערה¹²⁴.

יום ראשון, יום ב' דראש השנה, ב' תשרי

סוף זמן ק"ש: 9:43.

הבריאים אין אוכלים לפני תקיעות. והרבה מקילים לשתות, ובמכל שכן מטעימה שהותר ע"פ דין, עכ"פ לצורך גדול¹²⁵. הרבה נשים מקילות לאכול, ויש להם על מה שיסמוכו.

אין לתקוע ביחידות (וכן להתפלל מוסף) בשלש שעות ראשונות של היום [עד סוף זמן ק"ש] (אא"כ לא יתאפשר אח"כ).

התוקע [וכן התוקעים במבצע שופר] ילמד מאמר "להבין ענין תקיעת שופר" שבסידור [עם דא"ח. ונדפס גם בתחילת כמה מהמחזורים החדשים] (כמובן, בנוסף לחיוב ידיעת ההלכות).

ניגון אבינו מלכנו לפני שחרית.

שחרית כדאתמול, חוץ מהשינויים של שבת.

בשחרית: אבינו מלכנו (עד יום כפור). באבינו מלכנו קרע וכו': "רוע גזר" בנשימה אחת.

בקריאת התורה קורין מוהאלקים נסה את אברהם עד סוף הסדר כדי להזכיר עקידת יצחק ומפטיר קורא בתורה כמו אתמול ומפטיר בירמיה כה אמר וגו' עד הבן יקיר וגו' מפני שחובת היום להזכיר זכרונות ובאותו ענין נאמר זכור אזכרנו עוד על כן המו מעי וגו'.

לפניהם, וזקוקות לאכילת הפרי, אלא גם הגברים, אף שאין צורך בדבר (לפי שאין לחוש משום ספק ברנה לבטלה בשומע כעונה, כדעת ר"פ (ראה שו"ת אבנ"ז או"ח סתמ"ט. ועוד). ובפרט בנדו"ז דקיי"לן שמעיקר הדין מברך שהחיינו גם ללא פרי חדש).

וכ"ה להדיא במט"א סת"ר ס"ו. וכ"כ בסידור יעב"ץ (אלא שאי"ז מהיעב"ץ כ"א מהמור"ל. ונעתק ממט"א בשינויים). ולהעיר מר"ד תשרי תרצ"ז (ונדפס כהוספה לאח"ז, בר"ד תשרי תרצ"ה ווארשא), שאדמו"ר מוהרש"ב נ"ע ה' מהדר לאכול כמה מיני פירות גם מאותם שכבר אכל. (וראה גם בשו"ת שיח יצחק ס"ו. וש"נ).

ובא"א מבוטשטש מהדו"ת סת"ר ר"ל יתירה מזו שאין לצאת יד"ח שהחיינו על הפרי מהמקדש, עיי"ש.

124) השוכח יעלה ויבוא בליל ראש השנה ונזכר קודם שאמר "השם" בחתימת ברכת "בונה ברחמינו ירושלים" חוזר ליעלה ויבוא. אם אמר כבר השם חותם הברכה. ואחר כך אומר (כנוסח שבסידור) בא"י אמ"ה אשר נתן ימים טובים לעמו ישראל לזכרון את יום הזכרון הזה בא"י מקדש ישראל ויום הזכרון.

אבל אם נזכר אחרי התחלת ברכת הטוב והמטיב, אפילו לא אמר רק תיבת "ברוך" חוזר ומברך ברכת המזון.

עוד פרטים – נזכרו בלוח אתמול.

125) לענין טעימה – ראה מג"א סרל"ה סק"ד. ט"ז שם סק"ג. מג"א סתל"א סק"ד. מג"א סתרצ"ב סק"ז. מג"א סתרנ"ב סק"ד. שו"ע אדה"ז סת"ע ס"ו. הגהת מהר"ל לשו"ע אדה"ז סתל"א ס"ה – בדפו"ח. כה"ח סתקפ"ה סקכ"ו.

ושת' עדיפא מינה – ראה ערוה"ש סתרנ"ב ס"ה. שו"ת השיב משה סי"ט – הובא בדע"ת סתקפ"ה ס"א. אבל ראה כה"ח סתרנ"ב סקי"ח לגבי לולב. שד"ח מערכת ד' מינים ס"ג סקכ"ב. וכן המנהג להחמיר בנטילת לולב.

רבותינו נשיאנו נהגו לומר בחשאי יזכור בראש השנה¹²⁶. וכאו"א יחליט כיצד להתנהג בענין זה.

יכין עצמו לתקוע בשופר (כל חד לפום שיעורא דילי'. וגם הכנה כללית לעבודת השם במשך כל השנה כולה שלמעלה מפרטים¹²⁷). לכוון לצאת ידי חובת מצות שופר.

במכתב הבעש"ט לתלמידו הה"מ ממעזריטש¹²⁸: בב' ימים של ר"ה הקדוש הבע"ל קודם התקיעות תצייר ג"כ את צורת הפניך וגם צורת קדשו של מורי הידוע שזכית לראותו¹²⁹ פעם אחת.

אין עונין ברוך הוא וב"ש על ברכות תקיעת שופר¹³⁰. השנה אין צורך בבגד חדש בשעת התקיעות ביום ב' דר"ה.

לשמוע לפחות 30 קולות מתחילה ועד הסוף. קטן שהגיע לחינוך חייב בשופר. מנהג ישראל להביא ילדים לתקיעת שופר. אין להביא קטנים שלא הגיעו לחינוך לביהכ"נ של הגברים בעת התקיעות שלא יבלבלו.

הלובש מכשירי שמיעה: באם רק מחזקים את הקול באופן מכני, ולא ע"י זרם אלקטרי, יוצא בזה ידי חובת שמיעת קול שופר. אבל במכשירי שמיעה עם בטרייה יש להורידם לפני תקיעת שופר. פתרונות אפשריים: לעמוד קרוב לתוקע או לשמוע תקיעת שופר ביחידות ממי שתוקע בקול רם. ואם אינו יכול לשמוע כלל ללא המכשיר, ישמע כשהמכשיר מותקן על אזנו, ואין לו לברך על תקיעת שופר.

אין לדבר עד סיום תקיעות דמעומד רק מענין התקיעות והתפלות¹³¹. שברים תרועה בתקיעות אלו ("דמיושב") – בנשימה אחת, אבל עם הפסק כלשהו ביניהם. מנהגנו בשברים: ג' שברים ומחצה¹³².

"בעת תקיעת שופר איז די תשובה מעומקא דליבא, דער וידוי בלחש – בעת תק"ש¹³³ – איז דער שינוי ממהות למהות, און אויב מ'קען דאס ניט טאן אליין דורך עבודה, דארף מען בעטען ביי השי"ת, אז ער זאל משנה זיין ממהות למהות."¹³⁴

"דער יתודה בלחש איז דער בכך פון דער גאנצער עבודה פון תשובה וועלכע הויבט זיך אן ר"ח אלול, וואס דאס איז דאך א השתלשלות

126) ובמ"א נתפרט שמנהג רבותינו נשיאנו להזכיר נשמות בלחש ביום ב' דר"ה.

127) ראה בארוכה לקו"ש חל"ט ע' 43 ואילך.

128) מעש"ק סליחות תקט"ו – נדפס בקובץ התמים חו' ב ע' כז.

129) בכ"מ נדפס: "לראותי". והוא טה"ד דמוכח, הן מצד ל' המכתב, והן מצד המציאות שנפגשו כמ"פ לפניו. ובמקורו, בקובץ התמים, נראה ברור שהוא וא"ו קטיעא מחמת הדפוס. וכ"ה בקובץ התמים חו' ה' ע' ב"תוכן קצר מהמכתבים".

130) ואם ענה "אפשר שאפילו בדיעבד לא יצא ידי חובתו" (שו"ע אדה"ז סי' קכד ס"ב). אבל לא יברך שוב מחמת ספק (קצוה"ש סכ"ב בבדה"ש סקי"א).

131) וכן מברך אשר יצר באם עשה צרכיו.

132) וראה עוד באופן מנהגנו בשברים בשו"ת באתרא דרב סי' א'קלא.

133) בשו"ע אדה"ז סתקפ"ד ס"ב משמע דקאי רק על התוקע. וראה שקו"ט בר"ד יום א' דר"ה תשכ"ט. ליל ב' דר"ה תשל"א. ושם גם שקו"ט אם בדיבור או במחשבה. וראה שיחת ש"פ האזינו תשל"ג.

134) סה"ש תש"ד ע' 31. וראה שם ס"ע 41. ובארוכה – בסה"מ תש"ד ע' 32 ואילך. וראה גם לקו"ד שבקטע הבא. לקו"ש ח"ט ע' 435. ח"ד ע' 1360. שיחת ש"פ וילך תשכ"ט.

פון דרגות אין תשובה. . דאס איז דער יתודה בלחש. דאס איז שוין א דגא פון געגועים וואס דער קינד ציהט זיך צום פאטער. די תשובה וואס ברעש איז, דאס איז די חרטה על הלא טוב שעשה וכו' און דער יתודה בלחש דאס איז די אינעווייניגסטע געגועים צום טאטן.¹³⁵

להסתכל בפני התוקע (אחר התקיעות).

מוסף כדאמול, חוץ מהשינויים של שבת.

תוקעים עוד 70 קולות (במוסף בתפלת לחש בחזרת הש"ץ ובקדיש שלם). סך הכל 100 קולות. והמתפלל ביחידות, אינו תוקע על סדר הברכות. אבל נכון להשלים מנין מאה קולות אחרי התפלה.

שברים תרועה בתקיעות אלו ("דמעומד") – בשתי נשימות.

אחרי התפלה – עוד 30 קולות לערבב השטן. אסור לתקוע עוד בחנם.

הלכתא למשיחא: "לעתיד לבוא. . לא יהיה באופן שהוא עתה שתוקעים מלכויות וזכרונות ואח"כ שופרות אבל לע"ל יהיה שופרות בלבד" – לקוטי תורה.¹³⁶

בקידוש: (אין אומרים אתקינו סעודתא), תקעו, כי חק, סברי מרגן, בורא פרי הגפן.

ברכת המזון כדאמול, חוץ מהשינויים של שבת.

שכח יעלה ויבוא בסעודת היום – ראה בהערה¹³⁷.

שכח לברך "שהיינו" בקידוש ליל שני, אפילו בירך כבר בליל ראשון, חייב לברך אימתי שנזכר עד סוף היום.

מבצע שופר. לכתחילה יברך מי שיוצא כעת ידי חובתו ויכול אחד לברך עבור כולם. באם אינו יודע לברך יכול אחר לברך עבורו גם אם יצא ידי חובתו. אין לאנשים שכבר יצאו ידי חובתם לברך עבור נשים¹³⁸, וכן כשתוקעים למי שיודע לברך בעצמו, ויברכו הם בעצמם, אא"כ גם התוקע יוצא ידי חובתו כעת.

בחור שהולך למבצע שופר ותוקע, לכתחילה יש להחמיר שיהי' ברור שהוא גדול על פי התורה (שהביא ב' סימנים)¹³⁹.

מוכרח לתקוע לכאו"א 30 קולות (תשר"ת תשר"ת תשר"ת, תש"ת תש"ת תש"ת, תר"ת תר"ת תר"ת), גם אם כתוצאה מכך לא יספיק

135) לקו"ד ח"א ע' 100 ואילך.

136) דרושים לר"ה (נט, ד). – וכן להעיר שלעתיד תתברר הספק במהות התרועה (נטע שעשועים מיזליש תצ"ה (ז, א). ויל"ע לדעת הזוהר והמקובלים ד"כולהו אצטריכו"). וכן יתקעו גם בחצוצרות. ולהעיר משורת שו"מ תליתאה ח"ב סי' קלג (לע"ל ל"ש מצות שופר). אדרת אליהו (להבא"ח) נצבים (קסד, ב ד"ה והנה ג"פ – לע"ל ל"ש תרועה שהיא סימן יללה רק תקיעה שהיא סימן שמחה. ולהעיר מכע"ז בעוללות אפרים ח"ב ע' לד מאמר רכו בסופו). שו"ת דברי יציב ח"ז סנ"ו סק"ט (לא יתקעו בכפילא רק מעומד). אג"מ או"ח ח"ג סוסי' ע (לע"ל יתקעו בשחירות. ולהרמב"ם כפי שירצו בין בשחירות בין במוסף. וראה ברכת רפאל ר"ה (רובינשטיין סכ"ח).

137) שכח יעלה ויבוא וזכר לאחר אמירת תיבת "ברוך" של ברכת הטוב והמטיב – אינו חוזר. נזכר לפני התחלת תיבת "ברוך", דינו כבסעודת הלילה (ראה שם).

138) וגם לא לומר עמה כל הברכה מלה במלה, כיון שאינה חייבת בברכה.

139) מט"א סתקפ"ט ס"ז. בנוגע ליום השני – שקו"ט בזה. ואכ"מ.

לתקוע לאחרים¹⁴⁰. אבל¹⁴¹ כשאי אפשר כלל לתקוע 30 קולות, ניתן לתקוע 10 קולות (תשר"ת תש"ת תר"ת¹⁴²) וללא ברכה.

140) וכבר האריכו במה שבב"י מחד גיסא נראה שהכריע בדברי הרמב"ם (ע"פ פשוטות לשון הרמב"ם וכהבנת הב"י ועוד) שהדבר ספק, אבל נתן מקום גם לדעת ר"ה ג שכל הסדרים כשרים ונכונים. ועד"ז צ"ב בדברי אדה"ז בכ"מ. והאריכו בכ"מ בדיוקי הלשונוות בל' אדה"ז (כולל בדין אורך השברים). ולמרות כל הדיוקים, פשוטות לשונו בכ"מ מורה שהדבר ספק, וכדעת הרמב"ם ודעמי'. וראה גם בחי' הצ"צ ר"ה פ"ד מ"ט ד"ה סדר, ש"מש"כ הפוסקים טעם לזה לסמוך ע"ד רב האי כבר גמגם ע"ז במלחמות".

ויש שרצו לדון לתקוע בכגון דא רק י' קולות, מדין ס"ס (ולהעיר מפמ"ג סתק"צ במ"ז סק"א. סתקצ"ב במ"ז סק"א. סתקצ"ה בא"א סק"א. וראה הליכות שלמה ר"ה פ"ב בדבר הלכה סקכ"ט), ספק שמא קייל"ן כרה"ג, וגם לרמב"ם ודעמי' שמא יצא יד"ח בתרועה זו (אלא שכ"ז רק בתוקע תשר"ת ג"פ (או סדר אחר) ג"פ, אבל בתוקע תשר"ת תש"ת תר"ת ודאי לא יצא יד"ח להרמב"ם. וראה בהע' לקמן). ויל"ע שה"ז משם אחד, שמא זו תרועה כמאמרה, ואין הא' מתייר יותר מחבירו. וגם אי"ז ס"ס המתהפך. (וראה שו"ת יבי"א ח"א או"ח סל"ו סק"ו. שם ח"ג או"ח סל"ד סק"ג). וי"ל. כן י"ל באו"א, ספק שמא כרה"ג, וגם ההחולקים שהוא ספק גמור, שמא הלכה כמ"ד שרק סדר א' מה"ת (ראה הע' לקמן). אלא שגם להנ"ל, מ"מ מד"ס חייב לתקוע שלש סדרים ואזלא ספק בתרא. (אלא, שיל"ש שג"ז בכלל ספק לגבי חובתו מה"ת). ובתוקע תשר"ת ג"פ, יש לצרף גם דעת ר"ת שאין קול שופר בגדר הפסק (ראה פמ"ג שם, וכבהערה לקמן. אמנם, אם נאמר דר"ת גופי' ס"ל כרה"ג – ראה ר"ן ר"ה ג. י. רשב"א שם לד, א. אבל ראה ריטב"א שם טז, ב. לד, א – אא"פ לצרף סברא זו לעשות ס"ס, שה"ז ספק א'). ואכתי לא תברא, שהרי לאחר התקנה יצא מגדר ספק וחייב בכלום (ראה יבי"א שם. וראה הע' לקמן). ועוד ילה"ק, ובסגנון אחר, ובהקדם מש"כ ברשב"א ור"ן (ר"ה לד, א ד"ה ודילמא – בתי' בתרא) בטעם שתיקנו לתקוע גם תש"ת ותר"ת, אף לדעת ר"ת שאין קול שופר מפסיק, לפי שלכתחילה אסור להפסיק. ובהכרח לומר בטעם התקנה אף שלמעשה כבר יצא יד"ח בדיעבד, שה"ז בגדר לב בי"ד מתנה שאינו יוצא בתשר"ת לחוד, רק אם כלפי שמאי גליא שתשר"ת אמת (ראה שו"ת יבי"א שם. אלא שבשו"ת עולת שמואל ספ"ח לא ס"ל הכי, עיי"ש בטעם ההיתר להפסיק בוידוי בין הסדרים. וגם במג"א מצינו שצירף דעת ר"ת לומר שאינו הפסק, ראה בהע' לקמן. וגם הפמ"ג צירף דעתו לס"ס). ונמצא שגם לר"ת אכתי לא יצא מגדר ספק. ואיך שיהי, גם בס"ס אין לברך ע"ז.

141) ובאופן שמוכרח לקצר בתקיעות, עדיף טפי לתקוע כשיטת רש"י, שהוא קצר ביותר (ששיעור תרועה כג' כוחות, ובשברים כל שבר פחות מג' כוחות אבל באופן שיהא עליו שם גניחה ולא יללה, ותקיעה דתשר"ת כשיעור שברים ותרועה הנ"ל). אבל אין מקום כלל להנהגה שהנהיגו ב"מבצעים" לתקוע רק תשר"ת ג' פעמים ולהתנות שמה שאינו נצרך למצוה יהא רק לשורך (בצירוף סברת ס"ס שבהע' הקודמת). ומכמה וכמה טעמים. ולהעיר מערך ש"י או"ח סתק"צ. פני אפרים בומבאך שם. ברכת רפאל ר"ה סכ"ו. וכשהשומע אינו מתנה, יל"ע אם באופן כזה ה"ה בגדר הפסק. וכמזומה ברור שלא מצינו כעצה הנ"ל בשום מקום. ויתירה מזו, את"ל כן מדוע התקין ר' אבהו באו"א. אלא שבה יש ליישב בכמה אנפי. וע"ד הישובים בקושיות הראשונים עד"ז – ראה בב"י על אתר. מג"א סתק"צ סק"ו. ומהם ששייכים רק בעיקר התקנה ולא במצב דשעה"ד. וילה"ע משו"ת הצ"צ שעה"מ ח"ה (הנדפס לאחרונה) סי"ג (מגוכותי"ק), עיי"ש. והארכנו בכהנ"ל (ועוד צדדים) במ"מ וציונים להלכה יומית אות תקי, ומשם תדרשנו.

ועוד להעיר שגם לש"י רה"ג שמה"ת יוצא יד"ח בכל האופנים, שקו"ט אם תקנת רב אבהו היא שאינו יוצא יד"ח א"כ תקע ל' קולות כאילו הוא בגדר ספק. וכדמוכח שהראשונים הביאו ד' רה"ג, ומ"מ נקטו שגנוחי גנח יולולי ליל הוא בגדר ספק (משא"כ בתקיעות דמעומד אחרי שכבר קיימו עיקר התקנה) – ראה גם עטרת המועדים ס"ז. ויל"ד. ואכ"מ.

כן להעיר, שגם דעת הזהר (ח"ג רלא, ב) והמקובלים, דתרווייהו אצטריכו. וראה זכר דוד (מודינה) ח"ב מג"פ ס"ו. כה"ח סי' תקצ סק"ז וסק"ח.

ואף גם להתנות בתקיעה אחרונה של סדר תשר"ת שתעלה גם לו לתקיעה ראשונה של תש"ת (שאם תשר"ת עיקר המצוה תעלה לאחרונה של תשר"ת ואם תש"ת עיקר המצוה – לראשונה של תש"ת), וכן גם בתקיעה אחרונה של תש"ת שתעלה לתר"ת, אין הדעת נוחה מזה. (ולהעיר ממשנ"ב סתק"צ סכ"ו). ובלא"ה, מרויח עי"ז רק ב' קולות. ויש שהציעו לתקוע רק כ"ד קולות באופן דלהלן: "תשר"ת שברים תר"ת ג"פ, ולהתנות בתקיעה אחרונה של תשר"ת ובראשונה של תר"ת.

142) כ"ה בכ"מ, והיינו לפי שגם לדעת רה"ג עדיף טפי לתקוע כל שלושת סוגי הסדרים לפחות פ"א בכדי לקיים עיקר התקנה דרב אבהו שלא יהא אגודות אגודות. וגם למ"ד שהדבר ספק, כתבו ליישב ע"פ דעת התוס' ר"ה לג, ב ד"ה שיעור תרועה, דקאי למ"ד שרק א' מה"ת וב' מד"ס. (וה"ז עדיף מלתקוע תשר"ת ג"פ, דשמא תרועה שבתורה היא גניחה או יללה לחוד ונמצא שהפסיק

כל היום כשר לתקיעת שופר מנץ החמה ועד צאת הכוכבים. אחר שקיעת החמה, תוקע ללא ברכה¹⁴³.

שיעורי חומש ("חת"ת") דשבוע זה – פרשת האזינו, בפעם השני'.
מנחה: קרבנות. אשרי ובא לציון. מנחה לראש השנה. אבינו מלכנו. לדוד ה' אורי. עלינו.

סדר תשליך אחר מנחה לפני שקיעת החמה¹⁴⁴. הולכים לבאר מים או מעין שיש בו דגים חיים. מדייקים שיוכלו לראות את הדגים שבמים. אח"כ מנערים שולי הט"ק. בנוגע לנשים, מצינו בפוסקים שהתריעו שלא ילכו ח"ו במקום שיש גברים.

בספר המנהגים חב"ד: ביום ב' דר"ה לפנות ערב נוהג כ"ק אדמו"ר שליט"א ליטול ידיו לסעודה, בה אומר מאמר דא"ח. ברהמ"ז, ערבית, הבדלה, חלוקת כוס של ברכה.

התוועדות אחר מנחה (ותשליך) עם ניגוני רבותינו נשיאנו ומזכירים אותם לפני כל ניגון.

לחבר השעות דראש השנה והתחלת מוצאי ר"ה בלימוד החסידות. ובלשון הרב: "ואני בהצעת, אשר גם כל אחד ואחד ינהוג כן, לחבר שעות דראש השנה והתחלת מוצאי ראש השנה בלימוד החסידות, ובשביל אשר סללו לנו נשיאינו – יומשך גם לנו בכל עניינינו אור החסידות עד למטה מטה".

כבר נתפרסם קול קורא מהבד"צ, שאין לצלם ולהסריט בכל אופן שהוא עד לאחר שהציבור מתפללים תפילת ערבית. ולשומעים יונעם.

הלכתא למשיחא: לפנות ערב (שעה אחת קודם לשקיעת החמה. ויש אומרים מחר בבוקר) מפרישים כהן גדול מביתו ללשכת פרהרדין שבמקדש.

מוצאי יום טוב

צאת החג בשעה 7:36

בקול אחר). וראה חי' הצ"צ שבהע' הקודמת. וכן ילה"ר קצת מד' הב"ח סתקצ"ב ד"ה ומ"ש דכל תקיעתא. [ולהעיר מדעת הריטב"א ר"ה לך, א סד"ה תשלום הברייתא, בקטע המתחיל והנכון, דמדינא בתקיעה אחת גם ללא תרועה יוצא].

ויש שכתבו לתקוע תשר"ת ג"פ (וכ"מ קצת במג"א סתקצ"ג סק"ג – ביודע לתקוע כולם ואינו יכול או שלוקחים השופר ממנו. וראה מחה"ש שם. אבל ראה בשו"ע אדה"ז ששינה הל' והתוכן), שבכך יוצא יד"ח לפי א' האופנים, וגם תוקע כל סוגי הקולות. אבל כשתוקע תשר"ת תש"ת תר"ת, נמצא שלדעת כמה פוסקים לא תקע כשום אופן מאופני התקיעות. (ולאידך, בכגון דא שתוקע תשר"ת לצאת כל האופנים, הרי מוכרח לתקוע שברים תרועה בשתי נשימות, ושוב אינו תוקע בשום אופן לכמה דעות). ועוד כתבו לצרף דעת ר"ת שאין קול אחר הפסק. (וכן מצינו במג"א שצירף דעתו – ראה מג"א סתקפ"ח סק"ג. מג"א סתקצ"ג סק"י בסופו. אבל בשו"ע אדה"ז משמע שדעת אחרת יש אצלו בכ"ז – ראה שו"ע אדה"ז סת"צ ס"ב. סת"צ ס"ג. סתקצ"ב ס"ג). וראה בהע' לעיל. וכבר האריכו בכ"מ. ואכ"מ. ולכאו' עדיף לעשות שניהם, תשר"ת תשר"ת תשר"ת תשר"ת.

(143) וראה בארוכה אצלנו בלוח לפורים בנוגע לקריאת מגילה של יום הפורים בבין השמשות.

(144) ואם איחר, יארמנו בלילה – ראה שו"ת באתרא דרב סי' א'קצא.

בית דין צדק דק"ק קראון הייטס | מא

ערבית מוצאי ר"ה - ההוספות לעשרת ימי תשובה. וגם "אתה חוננתנו"¹⁴⁵. ובברכת "השיבה שופטנו" - "המלך המשפט". דיני השוכח נדפסו בסידור. ורובם פורטו לעיל, ליל א' דר"ה. בנוגע להמלך המשפט: ראה בהערה¹⁴⁶.

הבדלה (בלי נר ובשמים). הנה א"ל ישועתי וגו'. אין אומרים "ויתן לך".

כל תענית שאוכלים בו בלילה הרי זה אוכל ושונה עד שיעלה עמוד השחר¹⁴⁷. והוא שלא ישן שינת קבע. אבל אם ישן שינת קבע אינו חוזר ואוכל ולא שונה, אלא אם כן התנה לאכול או לשתות. והרגיל לשתות בלילה אחר השינה מותר לשתות בלא תנאי. ומכל מקום, תוך חצי שעה¹⁴⁸ לעלות השחר אסור להתחיל לאכול סעודת קבע, אבל טעימה בעלמא (אכילת פירות וירקות ושתיית משקה שאינו משכר אפילו הרבה, ואכילת מזונות עד כביצה) מותרת.

בר"ד משיחת ליל עשרה בטבת תשנ"ב: שמנצלים את הזמן הנותר עד הצום לעשיית תשובה. . שעד עלות השחר (ואפילו עד להתחלת הזמן שלפני-זה, כהזהירות להתחיל להתענות עוד קודם עלות השחר) נותרו עוד כמה שעות - הרי זה ריבוי זמן לעשות תשובה!¹⁴⁹

יום שני, ג' תשרי, תענית צום גדלי

תקנ"ג: יארצייט הרבנית דבורה לאה נ"ע, בתו של אדמו"ר הזקן, ואמו של אדמו"ר הצמח צדק.

בכ"מ בשיחות קודש מובא ע"ד שבעה ימים רצופים בין ר"ה ליו"כ כנגד שבעת ימי השבוע, התיקון והשלימות דשבעת ימי השבוע דשנה שעברה וההכנה לשבעת ימי השבוע דשנה החדשה.

צום גדליה (בו נהרג גדליה בן אחיקם. ושקולה מיתת צדיקים כשריפת בית אלקינן): הצום מתחיל מעלות השחר¹⁵⁰ (לחשבון 16.1 מעלות:

145) שכח הא"ל הקדוש, כשחוזר ומתפלל אומר שוב אתה חוננתנו (ראה שו"ת שערי דעה סע"ה. ובמהדו"ח הביאו מה שהעיר בשו"ת בית אב ח"א סצ"ב. וראה פת"ז או"ח ס"ו. אר"צ ח"א סכ"ד. שש"כ פנ"ח הע' כח. רבבות אפרים ח"ב סי' קפה סק"ב. ובכעני"ז [לענין ענגון] - ראה גם ארחות חיים ספינקא תקפב סוסק"ג. קצה המטה סתר"ב סק"כ. אלף המגן שם סקט"ז).

146) טעה ואמר מלך אוהב צדקה ומשפט [וכן במסופק אם אמר כן], אם נזכר תוך כדי דיבור חוזר ואומר המלך המשפט. נזכר לאחר ששהה כדי דיבור אינו חוזר. אבל לאחר שעקר רגליו טוב שיתפלל עוד פעם בתורת נדבה (וא"צ לחדש בה דבר).

147) ראה לקמן בהערה עד"ז.

148) להעיר שבשו"ת בצה"ח ח"ג סנ"ב סק"ו ר"ל בדא"פ בדעת אדה"ז בסידורו (סדר ספה"ע) שלילה שלפני התענית קיל טפי, ומותר לאכול עד עלוה"ש ממש, דל"ג שמא ימשך. אבל, נוסף לזה שכ' כן רק מסברא ואין לזה שום מקור, והו"ע הרגיש שהוא דוחק (אף שהביאו עוה"פ בסו"ד, במסקנת הדברים, ושוב בדא"פ) ומסתבר לומר דל"פ רבנן - יל"פ בפשי' דבסידור שם מיירי בטעימה בעלמא, ולא נחית לפרט, מדלא קאי בדיני ק"ש ותפלה. וז"פ.

149) וכעני"ז בסה"ש תשנ"ב ע' 231 הע' 45.

150) זמן התענית מעלות השחר - כ"ה בפוסקים.

אמנם, בר"ד משיחת ליל עשרה בטבת תשנ"ב נזכר בין הדברים שישנם כמה שעות עד להתחלת התענית בעלוה"ש, או אפילו הזהירות [להתחיל להתענות] עוד לפני"ז. ואולי הכוונה להמבואר בכ"מ (אג"ק ח"י"ח ע' תקנז, נעתק גם בלקו"ש חט"ל ע' 225. ועד"ז - ובישנויים קלים - במ"מ והגהות לאגה"ת פ"ג) בכוננת אדה"ז באגה"ת פ"ג שיכול לאכול עד ג' שעות לפני נץ החמה. ולהעיר מהוספת המלקט בספר המנהגים ע' 45 בשוה"ג.

בשעה 5:21). חולים פטורים מלהתענות וכן מעוברות ומניקות המצטערות. אין לשטוף הפה ביום התענית.

שכח ואכל מחוייב להשלים התענית. ואינו צריך להתענות יום אחר, אם לא שכוונתו לשם כפרה. ויכול לומר עננו בנוסח: עננו ביום צום התענית הזה. ואם אכל פחות משיעור כותבת בכדי אכילת פרס או שתה פחות מרביעית לא נעקר התענית ממנו ויאמר עננו כרגיל.

הלכתא למשיחא: כל הצומות עתידין ליבטל לימות המשיח, ולא עוד אלא שהם עתידים להיות יום טוב וימי ששון ושמחה¹⁵¹.

מנהג ישראל להרבות בצדקה ביום התענית. נוהגין לשער מה שהיה אוכל ביום התענית, ליתן לעניים בערב.

בשחרית: רק הש"ץ אומר עננו בחזרת הש"ץ. שכח – ראה בהערה¹⁵². סליחות בסדר התפלה, לאחרי שמונה עשרה ונפילת אפים. ובשנה זו שצום גדלי' חל ביום שני – קודם שומר ישראל.

בסדר הסליחות ע"פ מנהג חב"ד: "אלו הנוהגין לאומרם לאחרי שמו"ע ונפ"א יש להשמיט: אשרי, ח"ק, לך ה' הצדקה, שומע תפלה, סלח לנו, א-ל ארך אפים, אשמנו. ואומרים: אבינו מלכנו הארוך, ובסופם – **חצי קדיש** ולא ק"ש, כמובן. [ובשולי הגליון שם:] הערה: נ"ל אשר כשאומרים הסליחות בסדר התפלה אין לומר גם הפיוט אז טרם כו' – כיון שהוא **פתיחה** ואין לזה ענין באמצע התפלה [ומתחילין "דרשו"], אבל לא מלאני לבי להורות כן עד שאמצא עוד ראי' לזה. והוא הדין לאמירת דוד אל גד גו' רחום וחנון גו' – אשר נ"ל שאין לאומרם לאחר נפ"א שאמר בתפלתו.¹⁵³

בנוגע לאמירת וידוי תחנון סליחות ואבינו מלכנו כשיש ברית וחתן וכדומה, היו בזה כו"כ הוראות במשך השנים. ואכ"מ. בפועל, המנהג בבית חיינו, שהקהל (משא"כ החתן ובעל ברית) אומרים סליחות אבל משמיטים וידוי, תחנון, ואבינו מלכנו¹⁵⁴.

אבינו מלכנו בנוסח של עשרת ימי תשובה ("כתבנו").

קריאת התורה בפרשת ויחל.

הלכתא למשיחא: כל שבעת הימים (מהיום והלאה) כהן גדול זורק דם

ועו"ל בפשטות שהכוונה להישן שינת קבע ולא התנה. וכ"מ בשיחה הנ"ל, בסה"ש תשנ"ב ע' 231 הערה 45 בשוה"ג.

151) ונתבאר בלקוטי שיחות חלק טו ע' 412.

ע"ד חיוב סעודה לעת"ל – ראה מג"א הל' ת"ב (סי' תקנ"ב סקי"א). שיחת ב' דר"ה תשנ"ב. וראה בסה"ש תנש"א ח"ב ע' 832 (תוכן משיחת צו"ג תנש"א) בנוגע לנתינת כח לדחיית הצום לגמרי בימות המשיח, שמקום לשקו"ט בנוגע לתעניות דרבנן אם משיח בא באמצע היום אם צריך להשלים התענית. וראה גם שם ח"א ע' 26 הערה 105 (שיחה הנ"ל).

152) שכח השליח ציבור להוסיף עננו, אם עדיין לא סיים ברוך אתה ה' של ברכת רפאנו – יחזור ויאמר עננו. אבל אם סיים את הברכה – יאמרה בשמע קולנו כיחיד המתפלל, ויחתום "העונה בעת צרה ושומע תפילה". שכח בשמע קולנו – יאמרה בפני עצמה עם החתימה לאחר ברכת שים שלום.

153) וראה יומן צום גדלי' תנש"א.

154) שקו"ט אם באופן כזה אומרים וידוי ותחנון שבסדר הסליחות. ואכ"מ.

בית דין צדק דק"ק קראון הייטס | מג

התמידין ומקטיר קטורת ומטיב הנרות ומקריב אברי התמיד כדי שיהא רגיל בעבודות יום הכפורים בכל יום, זקני בית דין קוראים לפניו ומלמדו אותו סדר עבודת היום ואומרים לו קרא אתה בפין שמא שכחת.

שכח ולא הבדיל במוצאי יום טוב, נחלקו הפוסקים אם יכול להבדיל למחרתו¹⁵⁵, וספק ברכות להקל¹⁵⁶.

במנחה: קריה"ת ויחל והפטרה. היחיד אומר עננו בשומע תפלה. הש"ץ בין גואל לרופא. שכח ולא אמר – ראה בהערה¹⁵⁷. הש"ץ אומר נוסח ברכת כהנים (או"א ברכנו וכו'). אבינו מלכנו.

דברי כיבושין אחר מנחה¹⁵⁸.

סיום הצום בשעה 7:21.

יום שלישי, ד' תשרי

יש לכל אדם לחפש ולמשמש במעשיו ולשוב מהם בעשרת ימי תשובה. להדר ביותר בחומרות שאינו נוהג בכל השנה, ובפרט בכשרות.

מי שלא הספיק לעשות התרת נדרים בערב ר"ה, יכול להשלים במשך עשרת ימי תשובה.

הזריזים מקדימים לרכוש ד' מינים (אא"כ חושב שימצא מהודרים יותר לאחר יום כפור). לוודא שהם כשרים בתכלית (והאתרוג אין עליו חשש מורכב) וגם מהודרים, ולקנותן רק ממוחזקים ליר"ש. אין לקנות ד' מינים (וערבות בכללם) מקטן עבור יום הראשון של חג. פרטי דינים נמצאים בשו"ע אדה"ז סימן תרמה"ט. וראה להלן י"א תשרי.

המסופקים אם חייבים לצום ביום כפור (חולה סכנה, יולדות וכו') ישאלו שאלת חכם בעוד מועד.

אחרי לידה: באופן עקרוני, אשה לאחר לידה – עד ליום השלישי מאז הלידה וכולל יום השלישי – אינה צריכה לצום. תוך שבעה ימים – תתייעץ עם רב. לאחר פרק זמן זה – היא חייבת לצום כרגיל, למרות שהיא עלולה להרגיש חלשה מאד.

155) והיינו ע"י שיתן היין לתינוק (ראה שו"ת אס"ד מערכת ה סקט"ו (והובא בשש"כ ח"ב פנ"ח הע' צז. וראה שם פס"ב הע' י)).

156) ובמק"א הארכנו במשמעות דעת אדה"ז בזה.

ואם שכח להבדיל גם במוצ"ש ("בין קודש לקודש") מבדיל הבדלת מוצ"ש עד סוף יום שלישי, ומברך "המבדיל בין קדש לחול". (ראה לעיל בלוח למוצ"ש בהערה. ודון מינה. אבל ראה שו"ת יד אליהו רגולר ח"ב כתבים אות ה סי"ח. ודבריו צל"ע). ואם מבדיל בצום גדלי' – יתן היין לתינוק.

157) שכח ולא אמר עננו, אם נזכר קודם שעקר רגליו, יאמרה לאחר אלקי נצור, לאחר מכן אינו חוזר.

שכח ולא אמר הא"ל הקדוש [או ותן טל ומטר] שחוזר ומתפלל, אומר עוד הפעם עננו – ראה הנסמן לעיל בליל צו"ג (בנוגע לאתה חוננתנו).

158) ראה לקו"ש ח"כ ע' 352 (וש"ג) ע"ד מנהג כמה קהילות בעבר לומר ביום התענית בזמן מנחה דברי כבושין לעורר לתשובה, ושכדאי לעורר ע"ד מנהג הנ"ל במקום האפשרי – שיאמרו אחר מנחה (לכה"פ כמה מלים) דברי כבושין או מזמור תהלים המתאים, ובמקום שאא"פ – שיחשבו עכ"פ דברי כבושין.

מעוברות ומניקות: הוויתור מהצום הוא רק אם זה עלול להיות סכנת חיים. לכן, בהריון בסיכון נמוך, יש לצום באופן קבוע אלא אם כן מלווים בכאבי ראש עזים, התייבשות, סחרחורת וכו'. חשוב לצום גם על חשבון שינה במיטה כל יום הכיפורים. היכן שזה מעשי, חשוב שהבעלים יישארו בבית במקום ללכת לבית הכנסת כדי לעזור לאשתם שצמה. אם בכל זאת מרגישות שמצבם הדרדר חס ושלום במידה שזה הופך לשאלה של סכנה, אז אפשר לשובור את הצום שלהן ולאכול ולשתות לשיעורים. אפשר להעריך את מצבן הבריאותי בעצמן. אם הן חשות התעלפות, עליהן לשובור את הצום באמצעות שיעורים.

מותר לאישה בלידה לאכול ולשתות. עם זאת, האם מומלץ מבחינה רפואית לאכול ולשתות במהלך הלידה הוא דיון רפואי. ועל כל אשה להתייעץ עם הרופא שלה.

מומלץ שאלו שזקוקים לתרופות יומיים, פעם ביממה, ישנו מועד לקיחת התרופות בימים הקרובים באופן שבערב יום כיפור יקחו כדור לפני הצום וכדור נוסף מיד במוצאי הצום. הזקוקים לקחת תרופות ביום כיפור עצמו יבררו אצל רב בעוד מועד מה לעשות¹⁵⁹.

באופן עקרוני, אדם חלש שיכול לצום רק אם נמצא במטה כל היום לא ינסה ללכת לבית הכנסת או להתפלל באם כתוצאה מכך יהא מוכרח לאכול או לשתות אפילו פעם אחת ואפילו לשיעורים, אלא עליו לצום ולהשאר במטה. מוטב להישאר ביום הכיפורים בבית (בחדר מיזוג, במטה וכדומה) ולצום, מאשר ללכת לבית הכנסת ולהתעייף ולרעוב יותר, ואז יהיה החולה מוכרח לאכול או לשתות אפילו פעם אחת ואפילו לשיעורים. הליכה לבית הכנסת ו/או השתתפות בתפילה היא בחשיבות משנית ביחס למצוה מן התורה לצום¹⁶⁰.

יום רביעי, ה' תשרי

הלכתא למשיחא: מזים מי פרה על הכהן גדול ביום שלישי להפרשתו.

יום חמישי, ו' תשרי

יאצ"ט-הילולא של הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה שניאורסאהן, אם המלכות.

תשליך – למי שלא הספיק בר"ה – היום, יום "שלש עשרה מדות" (בקביעות שנה זו, שח' תשרי חל בשבת).

יום ועש"ק פרשת האזינו, ז' תשרי

שנים מקרא ואחד תרגום (פרשת האזינו). הפטרת שבת שובה. (ויש נוהגים גם לומר ההפטרה לפ' האזינו: וידבר דוד).

במנחה: אין אומרים אבינו מלכנו.

159) ולענין נרות (פתילות) קפאין או טיילנול ביום כיפור – ראה בשו"ת באתרא דרב סיא'רנז.

160) ראה שו"ת חת"ס ח"ו סכ"ג. לקו"ש חכ"ט ע' 524.

בית דין צדק דק"ק קראון הייטס | מה

מנהג בית הרב להדליק בערב שבת תשובה "א תשובה ליכט"¹⁶¹.
[ובשיחת ו' תשרי תשמ"ב שמנהג חב"ד להדליק ג' תשובה ליכט].

מצוה על כל אדם שימשמש בבגדיו ערב שבת סמוך לחשכה שלא יהיה בהם דבר שאסור לצאת בו בשבת (בפרט שלבשו בגדי שבת בראש השנה כשהותרה הוצאה לצורך יום טוב).

זמן הדלקת נרות בשעה 6:28 (18 דקות לפני השקיעה).

שבת קודש פרשת האזינו, שבת (ת)שובה, ח' תשרי

הילולא של הרה"ק ר' ברוך נ"ע, אביו של אדמו"ר הזקן (תקנ"ב).

ערבית: תפלת העמידה – ההוספות לעשי"ת (זכרנו, מי כמוך, המלך הקדוש, וכתוב, ובספר, עושה השלום). אומרים המלך הקדוש גם בברכת מגן אבות¹⁶².

אין אומרים אבינו מלכנו בשבת מפני שאסור לתבוע צרכיו בשבת. מפי השמועה: בהוצאת הס"ת בשחרית, נהג כ"ק אד"ש לומר (כשחל בו' תשרי) "קדוש ונורא שמו".

קריאת התורה במקומות המסומנים ("הזי"ו ל"ד").

יש נוהגים סלסול וכבוד שלא יפטיר אלא גדול בשבת שובה. ויש לקרות להפטורה זו איש חשוב.

אומרים אב הרחמים.

במוסף ובמנחה: "מי כמוך אב הרחמים" ולא "הרחמן"¹⁶³.

יש אומרים שאם שכח רצה והחליצנו בברכת המזון בסעודת היום בשבת שובה, ונזכר לאחר שהתחיל בברכת הטוב והמטיב, אין צריך לחזור, לפי שיש אומרים שיש להתענות בו. ולמעשה צ"ע¹⁶⁴. ואם נזכר אחר ברוך אתה ה' בונה ברחמי ירושלים, לפני שהתחיל ברכה רביעית, לכל הדעות צריך לומר ברכת שנתן שבתות וכו'.

במנחה: קריאת התורה (פ' ברכה). אומרים צדקתך.

דרשת שבת שובה ע"י הרבנים חברי הבד"צ – פרטים יתפרסמו בשעתו.

161) ובסה"מ תש"ט ע' כו (בפתח דבר לקונטרס שבת תשובה) שהוא מנהג בית הנשיאים. וראה שיחת שבת שובה תשכ"א ההוראה לכאו"א.

162) שכח: אם נזכר לפני שאמר שם השם בחתימת הברכה חוזר להמלך הקדוש. נזכר אח"כ אינו חוזר.

163) על פי קבלת האריז"ל.

164) ראה מט"א סתקפ"ג ס"ג (אפ"י בר"ה שחל בשבת). ולהעיר ממשמעות ל' אדה"ז בשו"ע סקפ"ח ס"י שבר"ה אין חיוב לאכול פת. ולפ"ז, שאני ר"ה (דלא רק שיש מתירין להתענות, דגם לדינא מותר לאכול פירות), משא"כ בשבת שחייב לאכול פת. (אבל יל"פ באו"א שם, דקאי אכולהו חוץ מר"ה. וראה שו"ע אדה"ז סתקכ"ט ס"ו). וראה בפסקי חמודי דניאל למג"א ס' קפח סק"ז, בדעת המג"א. וגם להמתירים להתענות בש"ת, לכאו"א י"ז מצוה כבר"ה, כ"א מצד דין תשובה, וע"ד תענית חלום. ועו"ל, שאף שגם דברי המתירים להתענות בר"ה אינם עיקר, מ"מ יש לחוש לדבריהם עכ"פ לענין ברכה לבטלה, אבל דעת הסוברים להתענות בשבת שובה היא מיעוטא דמיעוטא, וכמו שתמה הרא"ש (סוף מס' ר"ה) על דעת רב נטרונאי גאון שהתיר להתענות בשבת שובה ואסר בר"ה. ועפמ"ש"כ בפמ"ג סרצ"ב בא"א סק"א, שבר"ה שחל בשבת אסור בתענית בשבת לכו"ע (ותענית חלום בר"ה שחל בשבת שאני, לפי שהראו לו מן השמים שתעניתו חביב, עיי"ש בפמ"ג). ואכ"מ.

מוצאי שבת קודש

צאת השבת בשעה 7:26.

ערבית מוצאי שבת – ההוספות לעשרת ימי תשובה (כנ"ל). וגם "אתה חוננתנו"¹⁶⁵.

אין אומרים ויהי נועם ואתה קדוש.

הבדלה (כרגיל עם נר ובשמים).

אומרים ויתן לך כבכל מוצ"ש אחר הבדלה.

"יסדר שולחנו בפריסת מפה במוצאי שבת כדי ללות את השבת ויאכל עכ"פ כזית פת. ואע"פ שבשאר ימים אינו מסדר שולחנו רק מקיים סעודת מוצאי שבת במיני תרגימא או פירות, מ"מ בימים אלו יש להדר בכל מצוה ומצוה ביתר שאת".

באשמורת הבוקר¹⁶⁶ (אחרי השעה 3 לערך¹⁶⁷) שוחטים כפרות (הכוונה בזה הובאה בסידור) כמספר בני הבית. תרנגול לזכר ותרנגולת לנקבה. למעוברת¹⁶⁸ – שתי תרנגולות ותרנגול (בנוסח: אלו חליפתנו¹⁶⁹ וכו' אלו התרנגולים ילכו למיתה ואנחנו נלך לחיים טובים וכו'¹⁷⁰). המהדרים מכסים הדם בעצמם ומברכים "על כיסוי [ה]דם [בעפר]"¹⁷¹. לפדות הכפרות בממון ולחלק הממון לעניים.

165) שכח הא"ל הקדוש, כשחזר ומתפלל אומר שוב אתה חוננתנו – ראה לעיל מוצאי ר"ה.
166) וכבר נתפרסם המענה (נדפס בשלחן מנחם ח"ג ע' קנב), שכפרות עורכים באשמורת הבוקר אפילו אם השוחט ישחט לאחריו זה. (ועיי"ש בנוגע להפסק בין עריכת הכפרות לשחיטה, שיכול בזמן שבינתיים לעסוק בעניני כפרות (כוונתם וכו' ב)).
167) אופן החשבון – בשו"ת באתרא דרב סי' ה'תתיז.
168) אחרי ארבעים יום (שקודם לזה ה"ז כמיא בעלמא. וראה שו"ת אתרא דרב סי' ה'תרנח. ושי"נ).

169) כפשוטו. ולהעיר, מס' מנוחת אליהו (קווינט) ח"א ע' פח בשם כ"ק אד"ש בטעם הכפרה על העובר, באו"א מהנת' בלקו"ש חכ"ב. וגם להבי' בלקו"ש שם יציבא מילתא.
170) באם אין תרנגול, אזי ישתמש בשאר בע"ח (כגון דג), ואם גם זה א"א – אזי ישתמש בכסף, ויאמר בנוסח: "אלו המעות תלכנה לצדקה" (הנוסח מקונטרס קידוש ותפילות ר"ה שמח"ת, קה"ת תש"ג). וראה בארוכה בשו"ת באתרא דרב סי' א'קצט. כמו כן, אפשר שאחר יעשה עבורו – ראה שם סי' א'רלט.

171) וצריך לבדוק הסימנים והסכין קודם הכיסוי כדי שלא יבוא לידי ברכה לבטלה. [ויש שכתבו ליישב מנהג המקילים בכמה אנפי.

ולהלן מה שכתבנו לח"א בענין זה: בשאלתו – התחבטתי רבות בזה, ובפרט שבשו"ת מחנה חיים ח"ג י"ד ס"ח החמיר מאד גם בזמן הקור שקשה להרגיש פגימה דקה מן הדקה עיי"ש. וכן ראינו בכ"מ שעוררו ע"ז (וכן הביא הרה"ג הרמ"ש ע"ה אשכנזי בהדרכותיו).

ומחוורתא – אף שדוחק קצת – שבענין זה סומכים על הבדיקה שלפני השחיטה. או על הבדיקות שלאחמ"כ. וכמו שבנוגע לגוף חיוב בדיקת הסכין בין שחיטה לשחיטה הרוצה להיכנס לספק – מותר לו – אף שיש חשש ברכה לבטלה על השחיטה (כשהפסיק ביניהם), והעיקר בד"כ – בל תשחית. ועכ"ל שלענין זה סומכים על הבדיקות לפני זה ולאח"ז. וה"ה בנוגע לברכה על הכיסוי. או"י (בישוב הנהגת העולם, משא"כ בנוגע למה שכתב במכתבו שראה וידיאו "מעשה רב" ממעמד כפרות, שנראה שהשו"ב רי"ש ע"ה קלמנסון אינו בודק הסכין בין השחיטה לכיסוי הדם, שאא"פ ליישב כך) שסומכים על כך שבד"כ מכסה גם דם שאר עופות שנמצא שם, שהרי בד"כ מערבב הכל יחד. ומהם שנשחטו בסכין בדוקה. ועפ"ז יתיישב ג"כ שהרי נהוג בעופות לבדוק ריאות בוקא דאטמא צומה"ג וכו' מצד מיעוט המצוי (ואכ"מ) – ומדוע לא נאמר שיש הכרח לבדוק כ"ז לפני ברכת הכיסוי. והוא ע"ד המובא מנהג בעופות קטנים לשחוט כמה עופות ביחד מחשש ברכה לבטלה שכולי האי לא חיישינן שנתבלו שניהם].